

**Вінницьке вище професійне училище
Департаменту поліції охорони**

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

Вінниця
2016

Особиста охорона фізичних осіб: конспект лекцій

Конспект лекцій відповідає вимогам Державного загальноосвітнього стандарту вищої професійної освіти. Він підготовлений у відповідності з програмою курсу по дисципліні "Особиста охорона фізичних осіб".

Доступність та стислість викладення дозволяє швидко та легко отримати основні знання з предмету, підготуватися та успішно здати заліки та іспити.

Розглядаються основні поняття, завдання, тактичні дії та заходи безпеки працівників охорони під час виконання службових обов'язків.

Всі питання систематизовані та структуровані, що сприяє легкому засвоєнню матеріалу.

Для учнів та студентів училища, а також тих, хто самостійно вивчає цей предмет.

ЗМІСТ

Лекція №1. Вступ

1.1. Короткі відомості з історії підрозділів охорони	7
1.2. Сучасні вимоги до рівня кваліфікації охоронців (робітників)	9
1.3. Значення навчання кадрів, щодо росту їх професійної майстерності та культурно-технічного рівня	11
1.4. Ознайомлення слухачів з навчальною програмою, порядком проведення занять	12
1.5. Мотиви вибору професії з забезпечення безпеки особи, що охороняється	13
1.6. Особисті якості співробітника особистої охорони	14

Лекція №2. Правова основа, підстави, правила та порядок застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів та фізичної сили

2.1. Нормативні акти, які регламентують застосування силових заходів впливу	17
2.2. Умови і межі застосування сили	17
2.3. Порядок застосування силових заходів впливу	20
2.4. Заходи безпеки при поводженні зі зброєю	24
2.5. Види спеціальних засобів. Обмеження при застосуванні окремих видів спеціальних засобів	25
2.6. Відповідальність за перевищення меж застосування силових методів впливу	26

Лекція №3. Сучасний тероризм, тенденції розвитку

3.1. Загальний погляд на сучасний тероризм. Терористична діяльність	27
3.2. Тенденції розвитку тероризму. Сфери загроз, що впливають на національну безпеку держави	27
3.3. Основні складові «асиметричних» загроз. Класифікація тероризму (терористичної діяльності)	30
3.4. Форми терористичної діяльності. Прояви тероризму (терористичних організацій та кримінальних угруповань)	32
3.5. Завдання по попередженню та припиненню проявів терористичного характеру	36

Лекція №4. Вибухові пристрої

4.1. Інформація про виникнення вибухівки та мін	41
4.2. Відомості про світову мінну небезпеку: зміст інформації про кількість вибухонебезпечних виробів у світі, статистика поранень, місця найбільшого скупчення вибухових пристроїв	42
4.3. Поражаючі фактори вибухових пристроїв	43
4.4. Бризантна та фугасна дія. Класифікація та маркування вибухових речовин які використовуються у вибухових пристроях	46
4.5. Типи вибухових речовини, маркування, фізичні та хімічні властивості. Класифікація інженерних боєприпасів закордонного та вітчизняного	47

виробництва	
4.6. Засоби підризу: капсулі-детонатори, механізми здійснення підризу, характеристика електричного та вогневого способів підризу	53
4.7. Технічні характеристики вибухових пристроїв вітчизняного та закордонного виробництва	53
4.8. Вибухові пристрої саморобного виготовлення. Види саморобних вибухових пристроїв, технічні характеристики, склад, датчики, способи підризу	53
4.9. Мінно-вибухові пристрої промислового виробництва. Технічні засоби виявлення вибухових пристроїв, засоби та заходи безпеки	55
4.10. Дії охоронника під час виявленні вибухового пристрою. Правила пошуку вибухових пристроїв: у приміщеннях, на місцевості, транспортних засобах	55

Лекція №5. Тактика дій наряду охорони під час супроводження особи, яка охороняється у транспорті

5.1. Вимоги до транспортних засобів	61
5.2. Формування кортежу автомобілів. Види побудови кортежів автомобілів. Підготовка кортежу	63
5.3. Обов'язки співробітників особистої охорони в автомобільному кортежі. Методи організації руху автомобілів	69
5.4. Прийоми посадки, висадки особи, яка охороняється та групи охорони в автомобіль. Посадка, висадка групи охорони під час руху автомобіля	73
5.5. Тактика пересування кортежу у складі двох, трьох, чотирьох автомобілів	78
5.6. Особливості охорони під час пересування особи, що охороняється повітряним транспортом (літаки, вертольоти)	81
5.7. Особливості охорони під час пересування особи, що охороняється залізничним транспортом	82

Лекція №6. Основи забезпечення безпеки особи, що охороняється

6.1. Поняття, завдання, принципи, методи забезпечення безпеки особи, що охороняється	83
6.2. Обов'язки охоронця. Спостереження та контрспостереження	85
6.3. Поняття і мета здійснення спостереження. Вимоги до організації спостереження. Факти, які заслуговують службової уваги. Обов'язки охоронця на спостереженні	87
6.4. Вимоги щодо організації спостереження. Підготовка до здійснення спостереження. Здійснення спостереження в процесі виконання обов'язків охоронцем	89
6.5. Контрспостереження. Основні вимоги до здійснення контрспостереження. Виявлення підозрілих осіб. Категорія осіб, які підлягають виявленню	91
6.6. Виявлення зовнішнього спостереження в місцях перебування та на маршрутах пересування особи, яка охороняється. Тактика дій наряду	91

охорони щодо виявлення зовнішнього спостереження в місцях перебування та на маршрутах пересування особи, яка охороняється	
6.7. Джерела інформації. Загальні ознаки підозрілої поведінки особи	96
6.8. Спеціальні ознаки підозрілої поведінки осіб, які мають при собі зброю або інші небезпечні для життя та здоров'я людини предмети	96
6.9. Спеціальні ознаки підозрілої поведінки осіб із психічними аномаліями. Спеціальні ознаки підозрілої поведінки осіб у стані наркотичного чи алкогольного сп'яніння	98
6.10. Зовнішній вигляд, психічний стан і поведінка осіб на різних стадіях алкогольного сп'яніння	98

Лекція №7. Підготовка та проведення охоронних заходів

7.1. Підготовка охоронних заходів	101
7.2. Особливості проведення охоронних заходів	103
7.3. Особливості забезпечення безпеки особи, що охороняється під час виїзду за кордон	106
7.4. Фактори, які забезпечують успіх під час проведення охоронних заходів	108

Лекція № 8. Забезпечення безпеки під час пішого супроводження особи, що охороняється

8.1. Забезпечення безпеки під час пішого супроводження особи, що охороняється	109
8.2. Обов'язки охоронця під час, забезпечення безпеки під час пішого супроводження особи, що охороняється	110
8.3. Способи забезпечення безпеки при пішому супроводженні особи, що охороняється. Способи та види пішого супроводження	112
8.4. Піше супроводження одним, двома охоронцями. Піше супроводження за допомогою трьох, чотирьох, п'яти охоронців. Піше супроводження за допомогою додаткових сил	112
8.5. Бойовий порядок охоронців під час спілкування особи, що охороняється з групою людей	114
8.6. Забезпечення безпеки особи, що охороняється в натовпі. Дії охоронців під час виникнення паніки в натовпу. «Черга привітання»	114

Лекція №9. Забезпечення безпеки особи, яка охороняється, під час зустрічі з представниками засобів масової інформації. Дії наряди охорони під час спілкування особи, яка охороняється, з представниками засобів масової інформації

9.1. Забезпечення безпеки при роботі з представниками засобів масової інформації під час проведення охоронних заходів на церемоніях зустрічі та провідів, відвідуванні різних об'єктів, прес-конференціях, інтерв'ю тощо	117
9.2. Обов'язки охоронця під час, забезпечення безпеки особи, яка охороняється, під час зустрічі з представниками засобів масової інформації	117

Лекція № 10. Забезпечення безпеки особи, яка охороняється, під час перебування в багатолюдних місцях

10.1. Забезпечення безпеки особи, яка охороняється, під час перебування в багатолюдних місцях: палаци культури, спортивні споруди, музеї, пам'ятники тощо	121
10.2. Дії наряду охорони під час виникнення екстремальних ситуацій в багатолюдних місцях	127

Лекція №11. Особливості охорони у місцях роботи та проживання особи, яка охороняється. Охорона членів родини

11.1. Особливості охорони у місцях роботи та проживання особи, яка охороняється	136
11.2. Охорона членів сім'ї особи, яка охороняється. Облік та спостереження за оточенням	136
11.3. Обов'язки охоронця під час охорони у місцях роботи та проживання особи, яка охороняється та охорона членів родини	136

Лекція №12. Тактика і техніка захисного супроводження під час руху автотранспортом

12.1. Тактика і техніка захисного супроводження	144
12.2. Види здійснення нападу під час переміщення автотранспортом (засідка, блокування, напад з автомобілів та мотоциклів тощо)	145
12.3. Контрзаходи проти здійснення нападу	148
12.4. Прийоми захисного супроводження на автотранспорті в місті	148

Лекція 1. Вступ

1.1. Короткі відомості з історії підрозділів охорони

Служба охорони при ОВС була організована згідно постанови Ради Міністрів СРСР №4633–1835 від 29.10.1952 р. "Про використання в промисловості, будівництві та інших галузях народного господарства, робітників, які вивільнюються з охорони та заходах по покращенню справи організації охорони господарських об'єктів, міністерств і відомств".

За цією Постановою в республіканських, крайових та обласних центрах, а також в інших великих містах при органах міліції стали створюватись підрозділи позавідомчої сторожової зовнішньої охорони, в обов'язки якої входила охорона дрібних торгівельних та господарчих об'єктів, незалежно від їх відомчого підпорядкування.

Постановою РМ СРСР №93-42 від 24.01.59 р. "Про впорядкування охорони підприємств, організацій та установ" замість різноманітних видів охорони були створені її два види:

- **воєнізована охорона** – для охорони особливо-важливих та режимних об'єктів;

- **сторожова** – для охорони інших об'єктів.

08.02.1965 року Постановою РМ СРСР №76-30 "Про поліпшення організації охорони підприємств, організацій та установ" було зобов'язано міністерства і відомства передати під позавідомчу охорону всі об'єкти, розташовані в містах, робітничих селищах та райцентрах.

Виняток склали лише об'єкти деяких міністерств і відомств оборонного значення.

22.03.1965р. відповідною Постановою РМ СРСР №305-15 позавідомча зовнішня сторожова охорона була перейменована на **позавідомчу охорону при органах міліції**. Цією ж постановою передбачено ряд радикальних заходів по широкому впровадженню в охорону технічних засобів, в т.ч. забезпечити позавідомчу охорону новими абонентськими лініями телефонного зв'язку для організації централізованої охорони об'єктів з допомогою пультав.

В зв'язку з цим було розроблено та затверджено Постановою РМ СРСР №129 від 18.02.66р. "Типове положення про позавідомчу охорону при органах міліції".

В Україні положення про позавідомчу охорону при органах міліції (було затверджено Постановою РМ УРСР №308 від 12.04.1966 р. і оголошено наказом МОГП УРСР № 0117 від 06.05.66 р.)

31 травня 1967р. Держарбітражом СРСР був затверджений "Типовий договір на охорону об'єктів підрозділами охорони ОВС" з подальшими змінами від 28.11.1983 р. та 06.07.1988 р., а 28.03.1969 р. наказом МВС СРСР №152 був затверджений "Приблизний договір на охорону квартир".

Перед підрозділами охорони ставляться завдання щодо подальшого посилення охорони об'єктів народного господарства, підвищення її надійності,

покращення оперативності та маневреності нарядів охорони, ефективності їх діяльності по затриманню злочинців, що намагаються проникнути на об'єкти, що охороняються.

В зв'язку з цим РМ СРСР на підставі проведених в деяких містах країни експериментів розпорядженням №1026-р від 10.05.1967 р. дозволила заміну сторожів та бригадирів на осіб рядового і молодшого начальницького складу міліції. Введення працівників міліції здійснювалось шляхом заміни з розрахунку п'яти одиниць сторожів або чотирьох одиниць бригадирів на дві одиниці міліціонерів.

Наступна Постанова РМ СРСР № 1049-367 від 31.12.1970 р. "Про вдосконалення охорони об'єктів народного господарства" передбачала впровадження комплексу заходів по переоснащенню всієї охорони країни з використанням технічних, транспортних засобів, патрулювання міліції з метою централізованої охорони об'єктів, виділення телефонних ліній зв'язку для охорони об'єктів за допомогою пунктів централізованої охорони (ПЦО).

Запропоновано організувати розробку та промислове виготовлення нових більш досконалих та дешевих приладів і апаратури для впровадження їх в охорону об'єктів народного господарства. Виділити телефонні лінії зв'язку для охорони об'єктів н/г з допомогою ПЦО.

Наказом МВС СРСР №401 від 11.12.70 р. "Про створення "нічної міліції" та посилення охорони об'єктів н/г працівниками міліції, що вводились замість сторожів та бригадирів обхідних постів позавідомчої охорони" вперше було введено "нічну міліцію", яка діяла в складі об'єднаних підрозділів патрульно-постової служби (ППС), а також було санкціоновано введення і застосування службових собак в пішому патрулюванні.

З 1966р. по 1976р. в Україні проводився експеримент з охорони об'єктів народного господарства та особистого майна громадян з допомогою ПЦО, а підсумком цього експерименту став Наказ МВС СРСР №0776 від 16.12.1976 р. "Про затвердження Типових штатів ПЦО та порядку утримання цих пунктів" тобто ПЦО було організовано по всій країні для охорони об'єктів народного господарства та особистого майна громадян.

Згідно Наказу МВС СРСР №627 від 27.06.1977 р. "Про заходи щодо подальшого удосконалення діяльності відомчої міліції" було створено підрозділи міліції по охороні об'єктів водопостачання населених пунктів, музеїв, метро, лікарень, мостів та інших стратегічних та особливо важливих об'єктів. В результаті експерименту, що проводився в підрозділах охорони в Україні, наказом МВС УРСР №127 від 22.03.1978 р. було розроблено "Положення про молодших інспекторів охорони дільниць підрозділів позавідомчої охорони при ОВС УРСР", яке надалі набуло чинності і розповсюдження по всій території СРСР. Сторожовими дільницями і бригадами стали керувати атестовані співробітники з числа молодшого начальницького складу міліції.

По типу стройових підрозділів ППС міліції наказом № 0249 МВС СРСР від 19.07.1984 р. в службі охорони були створені – стройові підрозділи позавідомчої охорони (полки, батальйони, роти, взводи, відділення).

В зв'язку з проголошенням незалежності України і реформуванням всіх ланок державного апарату подальший розвиток служби охорони знайшов своє відображення в Постанові Кабінету Міністрів (КМ) України №615 від 10 серпня 1993 року "Про заходи щодо вдосконалення охорони об'єктів державної та іншої форм власності".

Цією постановою на базі підрозділів охорони при органах внутрішніх справ було утворено **Державну службу охорони при МВС України**, а також затверджено "Положення про державну службу охорони при МВС України" та перелік об'єктів що підлягають обов'язковій охороні підрозділами ДСО при МВС України за договорами.

В подальшому до даної Постанови було внесено ряд змін і доповнень постановами Кабінету Міністрів України від 5 жовтня 1996 року №1233, від 21 вересня 1998 року №1465, від 18 жовтня 1999 року №1919, від 27 червня 2000 року №1038.

В результаті проведеної роботи з реформування ДСО при МВС України Кабінетом Міністрів України приймається Постанова від 15.08.2001 р. №1053 «Про внесення змін і доповнень до постанови КМ України від 10.08.1993 р. №615», яка подає положення про ДСО при МВС України в новій редакції з відповідними змінами в системі та структурі підрозділів охорони.

Наказом ДДСО при МВС України №93 від 22.06.2009р. «Про вдосконалення діяльності ДСО при МВС України» намічаються основні напрямки реформування ДСО при МВС України.

22 березня 2012 року Верховною радою України був прийнятий Закон України «Про охоронну діяльність» № 4616-VI. Цей Закон визначає організаційно-правові принципи здійснення господарської діяльності у сфері надання послуг з охорони власності та громадян.

1.2. Сучасні вимоги до рівня кваліфікації охоронців (робітників)

Вимоги, які висуваються до співробітника особистої охорони

Якість надання охоронних послуг напряму залежить, в основному не від зовнішнього виду охорони, а від її підготовки, кваліфікації, готовності діяти в екстремальних ситуаціях.

Працівники охоронних підприємств постійно знаходяться в зоні підвищеного ризику. В екстремальних ситуаціях отримати тяжкі травми можуть як самі охоронники так і оточуючі люди.

Співробітник охорони у відповідності до діючого законодавства повинен знати правила та умови застосування спеціальних засобів та фізичної сили, правильно застосовувати їх в умовах реальної обстановки. Оцінку правомірності дій охоронника дає перед усім кримінальний кодекс, а вже потім інші законодавчі акти, які регламентують цей напрямок діяльності.

Спеціальній підготовці повинно приділятися багато часу. Вона повинна бути постійною. Заняття з особовим складом рекомендується проводити, як мінімум, з теоретичної підготовки – 1-2 рази на місяць, із загально фізичної – 1-2 рази на тиждень, спеціальної фізичної підготовки – 1 раз на тиждень.

Кваліфікований та підготовлений співробітник охорони – краща гарантія якості послуг, що надаються.

Співробітник приватної охоронної структури охороняє власність роботодавця і постійно повинен бути готовий протистояти злочинним елементам, які посягають на цю власність. Тому на противагу злочинцям велике значення має професійна підготовка приватного охоронника.

В чому ж заключається цей професіоналізм?

Професійні вимоги до охоронця:

Охоронець повинен знати:

- Чинне законодавство, стандарти, накази, розпорядження, інструкції та іншу організаційно-розпорядчу документацію з охоронної діяльності;
- основи кримінального та адміністративного законодавства;
- порядок застосування та використання вогнепальної зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, охоронно-технічних засобів забезпечення безпеки;
- індивідуально-психологічні риси та особливості поведінки особи, яку охороняє;
- основи службової поведінки, етикету;
- тактико-технічні характеристики та правила використання спеціальних засобів охорони, зв'язку, сповіщення, попередження про небезпеку;
- правила та норми з охорони праці, екологічної та пожежної безпеки;
- порядок надання першої медичної допомоги;
- місця розташування правоохоронних органів, порядок та способи встановлення з ними зв'язку.

-
- підстави та тактику затримання та доставлення в ОВС осіб, які підозрюються у скоєнні злочинів, а також осіб, які вчинили адміністративні правопорушення;
 - організацію, завдання та основні напрямки діяльності служби охорони, підстави та порядок укладання договорів на охорону фізичних осіб, організацію служби підрозділів охорони;
 - порядок прийому фізичних осіб під охорону, тактику особистого огляду осіб, огляду речей;
 - порядок перевірки документів, виявлення в них слідів підробок, використання даних словесного портрету;
 - порядок проведення початкових дій на місці пригоди, прийоми та способи надання долікарняної допомоги потерпілим, пораненим.

Охоронець повинен уміти:

- забезпечувати безпеку й недоторканість особи, якій на договірній основі надаються послуги охорони;
- супроводжувати особу під час її пересування за маршрутами і в разі потреби застосовувати, згідно із чинним законодавством України, право на вжиття заходів щодо запобігання або перешкоджання злочинів, на захист життя і здоров'я особи, яку охороняє, від протиправних посягань;
- підтримувати візуальний контакт з особою, яку охороняє, оцінювати оперативну обстановку і з виникненням загрози, застосовувати професійні способи й засоби, захищати її та негайно евакуювати з небезпечної зони;
- створювати умови для затримання тих осіб, що посягають на права, гідність, безпеку, життя та здоров'я особи, яку охороняє;
- вживати заходів щодо захисту особи, яку охороняє, від нападу шляхом застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, з використанням допоміжних знарядь та фізичної сили відповідно до чинного законодавства України;
- використовувати охоронно-технічні засоби, які пройшли сертифікацію на право застосування в Україні;
- застосовувати психологічні прийоми з метою розв'язання складних ситуацій під час запобігання або припинення протиправних посягань;
- у разі заподіяння шкоди здоров'ю особи, яку охороняє, надавати їй першу медичну допомогу, забезпечувати перевезення до медичного закладу;
- у разі заподіяння шкоди здоров'ю правопорушника, дотримуючись заходів особистої безпеки, надавати йому першу медичну допомогу;
- у разі смерті правопорушника після застосування активного захисту або оборони повідомляти про це територіальний орган внутрішніх справ і забезпечувати недоторканість місця події до прибуття представників правоохоронних органів;
- перевіряти документи, що засвідчують особу, виявляти в них підробки;
- використовувати дані словесного портрету, орієнтування під час розшуку злочинців;
- написати рапорт (службову записку) про застосування сили.

1.3. Значення навчання кадрів, щодо росту їх професійної майстерності та культурно-технічного рівня

З метою подолання негативних явищ і тенденцій, що мають місце в економіці, подальшого соціально-економічного зростання нашої держави, необхідно чітко усвідомлювати, що високоефективних результатів на макро та мікроекономічних рівнях можна досягти тільки за умови максимального узгодження науково-технічного, економічного, соціального, освітянського компонентів державної політики.

Професійна кваліфікація робочої сили – це особливий вид товару. Вільна економіка перетворює його в ефективний інструмент ринку праці і стимулює формування конкурентноспроможної робочої сили, що передбачає швидке повернення ресурсів, вкладених у професійну освіту.

Працівник будь-якого виробництва в умовах інформаційно-технологічного розвитку має постійно «надбудувати» знання над своєю «базовою» освітою, вдосконалювати професійні компетенції.

В наступні роки внаслідок демографічної ситуації постійно зменшуватиметься кількість випускників середньої школи. Тому навчальні заклади системи профтехосвіти мають готувати такі кадри, які б відповідали не тільки сучасному стану виробництва, а й перспективам його розвитку.

Національна доктрина розвитку освіти в Україні в 21 столітті націлює на необхідність підготовки кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, людей високої освіченості і моралі, енергійних, мобільних і конкурентноспроможних на ринку праці.

Першочергове завдання, яке стоїть перед учбовими закладами профтехосвіти – навчити майбутніх робітників використовувати свої знання та навички у виробничій діяльності.

Важливе значення в діяльності охоронця мають його правосвідомість та індивідуальна правова концепція, які відображають особливості його правової психології: правові знання, позитивне ставлення до законів та іншим підзаконним нормативним актам, а також готовність будувати свою діяльність, виходячи з вимог, які в них містяться.

Серйозні вимоги висуваються до якості пізнавальної діяльності охоронців. В процесі несення служби охоронець повинен постійно оцінювати оточуючу обстановку та поведінку інших осіб, вміло розпізнавати за характерними ознаками протиправні наміри та добре орієнтуватися влюбій ситуації, в тому числі і критичній.

Важливими якостями для співробітника охорони є наявність у нього морально-психологічних якостей:

- порядності, чесності;
- сміливості; рішучості в професійних діях;
- уміння зберігати витримку;

-
- слід постійно пам'ятати про професійний етикет, вміти коректно та ввічливо спілкуватися з відвідувачами, клієнтами фірми, сторонніми громадянами;
 - відчуття справедливості, принциповості, мужності;
 - інформованості (знання плюс ясне сприйняття ситуації);
 - пильності (уважність плюс чітке сприйняття ситуації);
 - психологічної стійкості (плюс віра у свої сили).

1.4. Ознайомлення слухачів з навчальною програмою, порядком проведення занять

Навчальна робота по підготовці охоронця організовується та здійснюється відповідно до вимог Закону України "Про освіту", Положення про підготовку незайнятого населення, наказів МВС України та ДДСО, постанов Кабінету Міністрів України. Зміст навчання визначається структурно-логічною схемою підготовки, навчальними програмами і відображається в методичних та дидактичних матеріалах, а також при проведенні навчальних занять та в інших формах навчальної діяльності.

Професійні знання та навички охоронця ґрунтуються на глибокому оволодінні системою охоронної діяльності, основних принципів і тенденцій росту, користуванні на достатньому рівні арсеналом тактичних засобів охорони та самооборони в ході вирішення завдань охоронницької діяльності.

Серед обов'язкових дисциплін: відпрацювання штатних ситуацій; кримінальна та екстремальна психологія; володіння зброєю та спеціальними засобами; водіння автомобіля; тактика самозахисту, медична підготовка; загально-фізична підготовка.

Структурою навчального плану передбачається вивчення гуманітарних, професійно-орієнтованих та спеціальних дисциплін. Програма курсу "Тактико-спеціальна підготовка" визначає обсяг знань по професійній тактиці, котрими повинен володіти охоронець, що здійснює охорону фізичної особи. Даний курс має прикладний характер.

Програма підготовки охоронця, в цілому, містить в собі елементи інтегрованих курсів, що покликано підвищити ефективність його проведення.

Програма з дисципліни «Особиста охорона фізичних осіб» призначена для реалізації державних вимог до мінімуму змісту та рівню підготовки випускників для базового рівня професійної освіти із спеціальності 5169 «Охоронець», розрахована на 57 години, з яких 28 годин - практичні заняття.

Навчальний час учня, слухача визначається обліковими одиницями часу, передбаченого для виконання навчальних програм професійно-технічної освіти.

Обліковими одиницями навчального часу є:

- академічна година тривалістю 45 хвилин;
- навчальний рік, тривалість якого не перевищує 40 навчальних тижнів.

Навчальний (робочий) час учня, слухача в період проходження виробничої та передвипускної (переддипломної) практики встановлюється залежно від режиму роботи підприємства, установи, організації згідно з законодавством.

Після завершення навчання кожний учень, слухач повинен уміти самостійно виконувати всі роботи, передбачені освітньо-кваліфікаційною характеристикою, технологічними умовами і нормами, встановленими у відповідній галузі.

1.5. Мотиви вибору професії з забезпечення безпеки особи, що охороняється

Професія особистого охоронця не менш складна і відповідальна, ніж інші професії сфери «Охоронці, міліціонери, слідчі». Адже особистий охоронець повинен відмінно знати не тільки теорію своєї роботи, але і бути чудовим практиком.

Тим більше, кваліфікація особистого охоронця важлива з погляду кар'єрного зростання. Погодьтесь, навряд чи директор підвищить некомпетентного особистого охоронця і дасть зелене світло в подальшому просуванні в роботі.

Що стосується фінансового питання роботи особистим охоронцем, то тут, як і в багатьох інших спеціальностях, зарплата залежить в першу чергу від регіону мешкання особистого охоронця, специфіки установи, в якій працює особистий охоронець і політики підприємства відносно рівня заробітної плати для співробітників.

Охоронці – вища каста охоронного бізнесу. Шлях від співробітника охорони до особистого охоронця VIP-персони займає не менше п'яти-семи років наполегливої роботи. Щоб отримати атестат кваліфікованого охоронця, необхідно пройти спеціальні курси і підтверджувати свої навички на щорічних кваліфікаційних змаганнях.

Охоронець – людина залізної самодисципліни. Все його життя організоване так, щоб виконувати роботу якнайкраще. Він не може дозволити собі розслабитися. Здатність охоронця наперед прорахувати небезпечні ситуації цінується набагато вище, ніж миттєва реакція на небезпеку.

Охоронець, що починає, отримує близько \$700. Середня зарплата особистого охоронця \$1200-2000. Є професіонали екстракласу, які одержують і по \$5000.

1.6. Особисті якості співробітника особистої охорони

Однієї тільки підготовки, навіть по об'ємній програмі та у гарних спеціалістів недостатньо, щоб перетворити на професіонала людину, яка не має необхідних психофізіологічних, психологічних та моральних якостей. Серед психофізіологічних якостей слід назвати такі, як швидкість реакції, хорошу орієнтацію у просторі, координованість рухів, здатність концентрувати увагу на вибраному об'єкті не дивлячись на перешкоди, відчуття часу, емоційну стійкість, здібність продуктивно працювати в стресовій ситуації, вміння швидко переключатися з одного виду діяльності на інший.

Серед психологічних якостей особи, які необхідні, найбільш важливими є наступні: інтелектуальний розвиток не нижче статистичної норми; здатність швидко вирішувати всілякі ребуси; вміння робити висновки з минулого (вчитися на помилках) та передбачати наслідки різних подій; вміння поетапно аналізувати та планувати конкретні ситуації; намагання доводити до кінця розпочаті справи; незалежність від впливу ззовні.

Вивчаючи кандидатів у охоронці, необхідно одразу відсіяти психічнохворих людей, а також психопатів, невротиків та просто нервових, а також наркоманів та алкоголіків. Не підходять люди з «важким характером», злопам'ятні, говіркі, пихаті.

Ідеальний охоронець це той, хто порядний, чесний, має нормальну мету в житті, вірний обов'язку перед сім'єю, роботодавцем. Найбільш підходящий вік для початківця охоронця коливається від 25 до 30 років. Освіта бажана вища.

Тактичні прийоми ефективної діяльності охоронця:

- необхідно бути уважним до випадковостей, підмічати нюанси поведінки людей та ситуацій (неблагонадійні люди не бувають спокійними, щось завжди видає їх хвилювання);
- нехай хоча б одна людина знає, де Ви знаходитесь в любий момент часу;
- не дозволяйте нікому спровокувати себе;
- завжди знайте виходи з приміщення;
- намагайтеся навіть з самої важкої ситуації видобути користь;
- знайте свої слабкі місця;
- критика та провокація – також інформація для Вас;
- якщо хтось цікавиться Вами, подумайте – чому?
- уявіть, що про Вас все відомо іншим людям;
- розрізняйте ознаки неадекватності поведінки людей і ситуацій;
- якщо особа здається підозрілою і агресивною, подумайте – що вона хоче, і що їй треба від Вас?
- розберіться зі своїми почуттями;
- очікуйте несподіваного;
- люди не люблять, коли їм кажуть «голу правду прямо в обличчя»;
- не кажіть поза очі про клієнтів та колег, все одно все стане відомо;
- не лінуйтеся пізнавати нове.

Протипоказання для здійснення охоронної діяльності:

- знижена психологічна стійкість та схильність до психічної дезадаптації;
- підвищена тривожність та страх;
- низька стійкість до стресів, емоційна неврівноваженість та імпульсивність (невміння передбачати наслідки своїх вчинків);
- недостатня здібність до розподілу та концентрації уваги;
- недоліки органів почуттів (впершу чергу послаблення зору та слуху);
- невгамовна схильність до ризику;
- нестриманість та схильність до афективного реагування;
- нестриманість у спілкуванні та розмовах про себе;
- неспроможність розуміти людей;
- завищена самооцінка;
- стандартне (шаблонне) мислення;
- функціональні порушення зв'язку між сенсорним (пізнавальним) та рухливим (моторним) процесами;
- млява реакція та недостатня спритність;
- недостатній рівень інтелектуальних здібностей, мала кмітливість при прийнятті рішень.

При професійному психологічному відборі слід звертати увагу на виявлення виктимних якостей, які можуть спровокувати напад та насильницькі дії при виконанні ними службових обов'язків.

До них можна віднести:

- надлишкова довірливість (підозрілість);
- необережність;
- легковажність;
- необачливість;
- запальність;
- агресивність;
- нечесність;
- жадібність;
- жорстокість;
- навіюваність;
- недисциплінованість;
- самовпевненість;
- зажерливість.

Лекція №2. Правова основа, підстави, правила та порядок застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів та фізичної сили

2.1. Нормативні акти, які регламентують застосування силових заходів впливу

Охоронець – особа озброєна. Знання правового мінімуму для нього обов'язкове, тому що помилкові, юридично неграмотні дії охоронця можуть призвести до порушення закону з його боку по відношенню до оточуючих, а в окремих випадках - пораненню і навіть жертвам.

Тому, правовою основою застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї охоронцями є:

- Закон України «Про міліцію» ст.12;
- Закон України «Про охоронну діяльність» ст.16;
- Постанова Кабінету Міністрів України №615 від 10 серпня 1993 р. «Про заходи щодо вдосконалення охорони об'єктів державної та інших форм власності».
- Постанова Ради міністрів УРСР від 27.02.91 р. №49 «Про затвердження правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку в Українській РСР», з доповненнями, які внесені Постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.92 р. №597 та від 30.07.93 р. №583;
- статті 36-39 Кримінального Кодексу України.
- Наказ ДДСО при МВС України №133 від 10.05.2005 р. “Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні з вогнепальною зброєю працівниками цивільної охорони підрозділів ДСО при МВС України”
- Статут ППСМ ст.200-221.

2.2. Умови і межі застосування сили. Умови і межі застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та вогнепальної зброї

Охоронець при застосуванні фізичної сили, спеціальних засобів чи вогнепальної зброї зобов'язаний:

- попередити про намір їх використання, надавши достатньо часу для виконання своїх вимог, за виключенням тих випадків, коли гаяння часу в застосуванні спеціальних засобів чи вогнепальної зброї створює безпосередню загрозу його життю чи здоров'ю, чи може спричинити інші тяжкі наслідки;
- намагатися, в залежності від характеру та ступеню загрози правопорушника та осіб, які скоїли правопорушення, а також сили протидії, яка застосовується до нього, щоб будь-яка шкода, яка спричиняється при усуненні загрози була мінімальною;
- забезпечити особам, які отримали тілесні ушкодження, долікарняну допомогу та повідомити в найкоротший термін органи внутрішніх справ.

Метою застосування вогнепальної зброї є відвернення нападу на охоронця чи на власність (особу), яка охороняється. В результаті чого можуть бути спричинені тілесні ушкодження нападнику, псування транспортних засобів чи іншого його майна.

Загроза нападу, пов'язаного з насильством, загрозливим для життя охоронця, чи особи, яку він охороняє, а також безпосередньою загрозою такого насилля, повинна бути реальна та обґрунтовуватись ситуацією, яка складається.

Груповим визначається напад, який являє собою узгоджені дії двох чи більше осіб, які спрямовані на спричинення шкоди охоронцю, особі, яку він захищає, а також власності, яку він охороняє.

Напад визначається озброєним, коли у нападаючого не тільки є зброя, чи інші предмети, але він також готовий використати її для досягнення своєї мети, яка становить собою громадську небезпеку.

Ст.12 Закону України "Про міліцію ", ст.16 Закону України «Про охоронну діяльність» встановлюють порядок застосування зброї, спецзасобів та заходів фізичного впливу.

Зброя може бути застосована після попередження про намір її використання, якщо дозволяють обставини.

В даному випадку законодавець не ставить у якісь тісні рамки працівника охорони, як і яким чином він повинен попереджати про свій намір застосовувати зброю. Крім того, існує оговорка, що працівник охорони попереджає про намір застосовувати зброю, якщо дозволяють обставини.

Виходячи з цих вимог, працівник охорони може попереджати про свої наміри її застосування, якщо дозволять обставини;

- 1) голосом;
- 2) оголошенням зброї і преведенням її у готовність.
- 3) попереджувальним пострілом

Оголення вогнепальної зброї є попередженням про застосування її на ураження правопорушника і не вимагає будь-якого додаткового попередження (пострілом вгору, голосом).

Без попередження зброя може бути застосована у разі:

1) раптового або озброєного нападу;
2) нападу чи опору з використанням зброї або предметів, що становлять загрозу життю та здоров'ю особи, або з використанням механічних транспортних засобів.

3) визволення заручників.

Обставини, при яких забороняється застосування зброї:

- при значному скупченні людей, якщо від цього можуть постраждати сторонні особи;
- у відношенні жінок з явними ознаками вагітності;
- у відношенні осіб похилого віку, або з вираженими ознаками інвалідності;
- малолітніх.

У відношенні цієї категорії осіб, все ж таки Закон допускає застосування зброї у випадках:

- а) групового нападу, що загрожує життю та здоров'ю людей, працівників охорони,
- б) збройного нападу,
- в) збройного опору.

Всі громадяни України мають право на необхідну оборону і дії в стані крайньої необхідності.

Необхідна оборона – це правомірний захист від суспільнонебезпечного посягання (тобто нападу, який загрожує життю, здоров'ю особи, її правам чи законним інтересам інших осіб) шляхом завдання шкоди тому, хто посягає. Також закон вказує, що не буде злочином застосування зброї або будь-яких інших предметів чи засобів, незалежно від наслідків, якщо воно здійснено:

- для захисту від нападу озброєної особи чи нападу групи осіб;
- відвернення протиправного насильницького проникнення у житло чи інше приміщення;
- якщо особа, яка здійснює захист, не могла, внаслідок переляку або сильного душевного хвилювання, викликаного суспільно-небезпечними діями, оцінити відповідність захисту характерові посягання.

Також до необхідної оборони прирівнюються дії потерпілого та інших осіб, безпосередньо після вчинення протиправного посягання, спрямовані на затримання особи, яка вчинила напад і доставлення її відповідним органам влади.

При необхідній обороні:

- посягання повинно бути дійсним, тобто існуючим об'єктивно, в реальній дійсності, а не тільки в уяві того, хто захищається;
- посягання вже почалося, чи виходячи з ситуації, що склалася, воно ось ось повинно розпочатися;
- починати захищатися треба і потрібно не тільки тоді, коли в охоронника вже стріляють чи завдають йому удару, а й тоді, коли тільки існує реальна можливість цього;

-
- при необхідній обороні шкода завдається тільки тому, хто посягає і більше нікому.

Для охоронника необхідна оборона – правовий обов’язок. Він зобов’язаний припинити злочин проти особи, що охороняється чи власності та не вправі ухилитися від виконання цього обов’язку.

Крайня необхідність – це правомірне заподіяння шкоди для усунення небезпеки, яка загрожує державним, громадським чи особистим інтересам, що охороняються законом, здійснене за обставин, коли ця небезпека не може бути усунена іншими засобами і заподіяна шкода менш значна ніж відвернена.

Крайня необхідність припускає такий стан людини, в якому їй для відведення небезпеки доводиться завдавати шкоду іншим правоохоронямим інтересам. При крайній необхідності від завдання шкоди страждають треті особи.

Що спільного між станом необхідної оборони та крайньої необхідності? Відзначимо головне – по-перше, зовнішні дії в стані крайньої необхідності та необхідної оборони виглядають як злочин. По-друге, дії охоронників в цих умовах – суспільно корисні, вони є правовим обов’язком охоронників, невиконання яких тягне за собою відповідальність.

Розглянемо відмінності. В умовах необхідної оборони шкода завдається безпосередньо особі, від якої виходить небезпека (нападнику). Завдана шкода повинна бути мінімальною, але її не можна реально порівнювати з відверненою шкодою.

При крайній необхідності шкода завдається третім (невинним) особам, як фізичним, так і юридичним. Завдана шкода третій особі повинна бути не тільки мінімальною, але й реально меншою, ніж відвернена шкода від дій нападника. В цих умовах використовуються тільки ті засоби усунення загрози, від яких заподіяна шкода менша.

2.3. Порядок застосування силових заходів впливу. Порядок застосування заходів фізичного впливу

Під заходами фізичного впливу слід розуміти дії охоронника, що проявляються у застосуванні мускульної сили та механічного впливу на будь-який орган, частину тіла або весь організм правопорушника без допомоги спеціальних засобів та вогнепальної зброї з метою припинення правопорушення, затримання правопорушника та відведення небезпеки, що загрожує життю та здоров'ю громадян.

Фізична сила може бути використана у випадках:

- а) подолання перешкод при переслідуванні правопорушника;
- б) відкриття доступу до закритих приміщень та території (при наявності законних підстав);
- в) утримання правопорушників;
- г) доставлення правопорушників у відповідні органи влади;
- д) для усунення загрози життю та здоров'ю громадян (у тому числі працівників охорони), що виникла внаслідок стихійного лиха, аварії, нападу тварин.

Застосування заходів фізичного впливу буде правомірним лише у випадках, коли обстановка свідчить про те, що ненасильницькі дії не будуть ефективними для виконання завдань, покладених на охорону.

Застосування фізичного впливу до правопорушників може бути як поєднаним з психологічним впливом, так і без нього.

У випадках, коли є підстави до застосування вогнепальної зброї співробітник охорони може використовувати будь-які заходи фізичного впливу, навіть ті, внаслідок яких можливе спричинення смерті.

Порядок застосування спеціальних засобів

Використанню спеціальних засобів, за винятком необхідності відбиття раптового нападу на працівника правоохоронних органів та звільнення заложників, має передувати попередження про намір їх застосування.

Попередження може бути зроблене голосом, а при значній відстані або зверненні до великої групи людей – через гучномовні установки, підсилювачі мови, і в кожному випадку бажано рідною мовою осіб, проти яких ці засоби застосовуватимуться, та українською і російською мовами не менше як два рази з наданням часу, достатнього для припинення правопорушення.

У випадку безпосередньої загрози життю та здоров'ю громадян (тобто такої, яка може негайно перерости у посягання на життя та здоров'я) сила застосовується без попередження.

Попередження не робиться і тоді, коли внаслідок невчасного застосування або незастосування сили можуть настати тяжкі наслідки (загибель людей, вибух, пожежа, катастрофа на залізничному транспорті). У таких випадках злочинець не може не усвідомлювати, що його злочинні дії можуть бути припинені з нанесенням йому шкоди аж до заподіяння смерті.

Працівники охорони, які діють індивідуально, самостійно приймають рішення про застосування спеціальних засобів, про застосування цих засобів вони у письмовій формі доповідають безпосередньому начальнику із зазначенням: коли, де, проти кого, за яких обставин застосовувалися спеціальні засоби та наслідків їх застосування.

Про поранення або смерть, що сталися внаслідок застосування спеціальних засобів, працівник охорони зобов'язаний негайно і письмово повідомити безпосередньому начальникові для сповіщення прокуророві.

У кожному випадку застосування спеціальних засобів працівники охорони зобов'язані в найкоротші строки забезпечити надання потерпілим необхідної допомоги, повідомляючи лікарям і медичним закладам, який засіб застосовано в кожному конкретному випадку.

Забороняється застосування спеціальних засобів:

- до жінок з явними ознаками вагітності, осіб похилого віку або з вираженими ознаками інвалідності та малолітніх, а також проти осіб, які відповідно до законодавства України є носіями спеціального статусу недоторканності, крім випадків вчинення ними групового нападу, що загрожує життю і здоров'ю фізичних осіб, персоналу охорони, або збройного нападу чи збройного опору;
- у приміщеннях і на земельних ділянках, які закріплено за дипломатичними, консульськими та іншими представництвами іноземних держав, за винятком випадків, коли від глави дипломатичного або глави іншого відповідного представництва надійде прохання застосувати вказані засоби проти правопорушників;
- у приміщеннях або виробництвах, пов'язаних з виготовленням вибухових чи легкозаймистих речовин, у дитячих і лікувальних закладах.

Після застосування спеціальних засобів проводиться огляд приміщень і місцевості з метою виявлення потерпілих, можливих вогнищ, пошкодження об'єктів життєзабезпечення, а також спеціальних засобів, що не спрацювали, а при необхідності – дегазація.

Застосування в охоронній діяльності заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та використання службових собак

Стаття 16 Закону України «Про охоронну діяльність». Порядок застосування персоналом охорони заходів фізичного впливу та спеціальних засобів

1. Під час здійснення охоронної діяльності персонал охорони має право застосовувати до осіб, які посягають на об'єкт охорони, заходи фізичного впливу та спеціальні засоби в особливих випадках, якщо інші заходи не привели до припинення посягання або до виконання особою законної вимоги персоналу охорони, у разі:

- 1) захисту себе або іншої особи від нападу, що становить загрозу життю та здоров'ю або майну;
- 2) запобігання незаконній спробі насильницьким шляхом заволодіти спеціальними засобами;

-
- 3) необхідності затримати правопорушника, який незаконно проник на об'єкт, що охороняється, або який вчиняє інші протиправні дії та чинить опір;
- 4) знешкодження тварини, що загрожує життю та здоров'ю персоналу охорони або інших осіб.

Порядок застосування вогнепальної зброї

Порядок застосування вогнепальної зброї – це передбачена законом процедура, якої зобов'язаний дотримуватися співробітник охорони, що зважився застосувати вогнепальну зброю.

Якщо підстави застосування зброї вказують на те, коли, у яких випадках можна до неї вдатися, то порядок застосування міститься в тому, як, яким чином це повинно робитися. Порядок застосування вогнепальної зброї співробітниками охорони полягає в наступному:

1. Інформування співробітником охорони особи, проти якої можливе застосування зброї, про свою приналежність до охорони.

Згідно Закону співробітник охорони у всіх випадках обмеження прав і свобод громадянина зобов'язаний роз'яснити йому підстави й привід такого обмеження, а також виникаючі у зв'язку із цим його права і обов'язки. З урахуванням швидкоплинності ситуацій, в яких постає питання про застосування вогнепальної зброї, виконання даної норми зобов'язує співробітника охорони вжити насамперед заходи до того, щоб нападаючій або затримуваній особі стало відомо про його приналежність до охорони. У більшості випадків спеціальних заяв на цей рахунок не потрібно, оскільки співробітник охорони діє у форменому одязі в умовах достатньої видимості, і ситуація зрозуміла. Аналогічно обстоїть справа й у тих випадках, коли особа, яка зазіхає або затримується особисто знає даного співробітника охорони. Однак, якщо співробітник охорони перебуває без форменого одягу або в обстановці при поганій видимості, наявності перешкод і інших причин, коли особа, що зазіхає або затримується має підстави засумніватися в його посадовому статусі, перед вимогою припинити зазіхання або зупинитися, якщо дозволяє обстановка, охоронник повинен голосно (можливо, за допомогою технічних засобів посилення мови) оголосити про те, що він є співробітником охорони, продемонструвавши, якщо ситуація під контролем, своє службове посвідчення.

На жаль, у ряді випадків співробітники охорони зневажають розглянуту вимогу, вважаючи свою приналежність до охорони фактом, який сам собою розуміється. Тим часом навряд чи це в інтересах самих співробітників охорони. Іноді своєчасне оголошення про своє службове становище допомагає співробітникові охорони уникнути ризику й обійтися не тільки без застосування зброї, але й взагалі без застосування сили. Крім того, підтверджена згодом матеріалами справи сумлінна омана особи, що затримувалась співробітниками охорони, із приводу їхньої приналежності до охорони, істотно пом'якшує, а то й зовсім виключає його відповідальність за протидію співробітникам охорони, навіть якщо вона спричинила заповідання кому-небудь із них смерті або тілесні ушкодження.

2. Дії працівника охорони, який застосував зброю

Працівник охорони повинен:

-
- в разі поранення надати невідкладну допомогу, дотримуючись при цьому необхідних заходів обережності від раптового нападу;
 - в разі смерті, забезпечити охорону тіла вбитого та обставин місця події, до прибуття представника прокуратури, чи органу міліції.

У всіх випадках при застосуванні зброї, треба доповісти черговому, а при прибутті до підрозділу доповісти службовою запискою з вказівкою коли, де, проти кого застосовувалась зброя, обставини та наслідки її застосування, кількість витрачених патронів. Про кожний випадок застосування зброї складається протокол для повідомлення прокурорів.

Підстави застосування вогнепальної зброї

Під застосуванням (використанням) вогнепальної зброї Закон має на увазі здійснення співробітником охорони пострілу – прицільного або неприцільного, бойовими патронами, винного (навмисного або необережного) або невинного (випадкового), яким завдано або не завдано майнову і (або) фізичну шкоду. Інакше кажучи, застосування вогнепальної зброї є її використання за призначенням.

Застосуванням вогнепальної зброї визнається використання її не тільки для фізичного впливу на потерпілого шляхом заповдіння йому смерті або нанесення тілесних ушкоджень, у тому числі й у результаті ударів зброєю, але й для «психічного впливу шляхом погрози заповдіння такої шкоди, якщо в потерпілого були підстави вважати, що його життю й здоров'ю загрожувала реальна небезпека».

Під застосуванням вогнепальної зброї, як примусовим заходом варто розуміти здійснення співробітником, що перебуває в стані необхідної оборони або крайньої необхідності, або при затриманні особи, що скоїла злочин, прицільного пострілу з вогнепальної зброї на поразку особи, що зазіхає (затримується) у випадках, закріплених у чинному законодавстві.

Застосування зброї повинно здійснюватися на основі чіткої правової регламентації й у строгій відповідності із законом.

Працівник охорони при застосуванні вогнепальної зброї зобов'язаний:

- попередити про намір їх використання, надавши достатньо часу для виконання своїх вимог, за виключенням тих випадків, коли гаяння часу в застосуванні вогнепальної зброї створює безпосередню загрозу його життю чи здоров'ю, чи може спричинити інші тяжкі наслідки;
- намагатися, в залежності від характеру та ступеню загрози правопорушника та осіб, які його скоїли, а також сил протидії, яка чиниться, до того, щоб будь-яка шкода, яка спричиняється при усуненні загрози була мінімальною;
- забезпечити особам, які отримали тілесні ушкодження, долікарську допомогу та повідомити в найкоротший строк органи внутрішніх справ.

Метою застосування вогнепальної зброї є відвернення нападу на працівника охорони чи на власність, яка охороняється, в результаті чого можуть бути спричинені тілесні ушкодження нападнику, псування транспортних засобів чи іншого його майна.

Загроза нападу, пов'язаного з насильством, загрозливим для життя працівника охорони, чи особи, яку він охороняє, а також безпосередньою загрозою такого насилля, повинна бути реальна та обґрунтовуватись ситуацією, яка складається.

Застосування процівником охорони вогнепальної зброї є крайнім заходом і допускається в таких виключних випадках:

- для відбиття збройного нападу на охороняємі об'єкти, коли всі інші заходи по припиненню нападу виявились безрезультатними;
- для відбиття нападу на працівника воєнізованої охорони при виконанні ним службових обов'язків, коли його життю загрожує безпосередня небезпека;
- при затриманні особи, яка чинить збройний опір, яка скоїла злочин на території об'єкта або яку застали на місці злочину, коли іншими способами чи засобами її затримати неможливо;

В усіх випадках застосування зброї працівник охорони, виходячи з конкретної обстановки, повинен вжити заходів перестороги, щоб при цьому не постраждали інші особи.

2.4. Заходи безпеки при поводженні зі зброєю

Поводьтеся з будь-яким пістолетом у будь-якому стані так, начебто він заряджений. Ніколи не спрямовуйте зброю на те, що ви не збираєтеся вразити. Тримайте вказівний палець поза спусковою скобою до того моменту, поки ви не побачите мішень у прицілі зброї. Будьте впевнені у своїй мішені й у тім, що перебуває за нею.

Ніколи не стріляйте в плоску поверхню або у воду (вода здатна відбити кулю при куті влучення до 30 градусів).

Працівники повинні вибірково підходити до вибору моменту й місця застосування зброї. Необхідно вибрати таку лінію вогню, при якій виключена можливість ураження сторонніх громадян або інших працівників.

Обачність застосування зброї повинна бути й на території розташування сховищ із пально-мастильними, вибухонебезпечними й іншими подібними матеріалами, влучення в які може викликати негативні наслідки (вибух, пожежу).

Необхідно дотримуватися обережності при використанні зброї в передбачених нормативними актами випадках: подачі сигналу тривоги, виклику допомоги, знешкодження тварин або для попередження про намір застосування зброї при перебуванні на вулиці, поблизу житлових будинків, щоб при цьому не постраждали сторонні особи, які перебувають на балконах, у вікнах і т.д. Варто мати на увазі і те, що при стрільбі в приміщенні кулі можуть зрикошетити, заподіявши поранення працівникові або іншій особі.

2.5. Види спеціальних засобів. Обмеження при застосуванні окремих видів спеціальних засобів

Спеціальними засобами, що застосовуються при охороні громадського порядку є:

а) **засоби індивідуального захисту:** шоломи (сталеві армійські, "Сфера", каска захисна пластмасова), бронежилети, протиударні та броньовані щити;

б) **засоби активної оборони:** гумові кийки, наручники, ручні газові гранати, а також патрони з газовими гранатами; електрошокери ІР, газові балончики;

в) **засоби забезпечення спеціальних операцій:** ранцеві апарати "Облако", світлошумова граната "Заря" та світлошумовий пристрій "Пламя, патрони з гумовою кулею "Волна-Р", водомети, бронемашини та інші транспортні засоби, пристрій для примусової зупинки автотранспорту "Єж-М"; «Кактус», «Діана».

г) **пристрої для відкриття приміщень, захоплених правопорушниками:** малогабаритні підривні пристрої "Ключ", "Импульс".

При охороні громадського порядку можуть також використовуватись службові собаки.

При застосуванні наручників потрібна періодична (не рідше як через 2 години) перевірка стану фіксації замків.

Заборняється нанесення ударів гумовим кийком по голові, шиї, ключичній області, животі, статевих органах.

При охороні громадського порядку використовуються службові собаки, які пройшли відповідний курс дресирування, визначені придатними для службового користування і перебувають у штатах підрозділів службового собаківництва. Не можна пускати собаку на затримання злочинця, якщо в той час між нею і злочинцем знаходиться особа, що непричетна до скоєння злочину, а також якщо злочинні дії з боку правопорушника припинені.

У всіх випадках, крім відбиття раптового нападу на працівника охорони та звільнення заручників, перед застосуванням службового собаки повинно бути зроблене попередження на українській та російській мовах не менше 2-х разів: "Стій! (Виходь!) Пускаю собаку!" Собака пускається на затримання без повідка та намордника.

2.6. Відповідальність за перевищення меж застосування силових методів впливу

Кримінальна відповідальність працівника охорони настає у випадках, коли він:

- використовував фізичний вплив, спеціальні засоби, вогнепальну зброю для скоєння злочину (за відповідними статтями КК України);
- порушив вимоги статей КК України про необхідну оборону та крайню необхідність. Перевищення межі необхідної оборони вважається перевищенням повноважень по застосуванню сили.

Якщо дії працівника охорони не підпадають під жодну статтю КК України, але при застосуванні фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї він порушив вимоги нормативних документів, які регламентують підстави застосування сили, він має бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності.

Але й за незастосування сили працівником охорони, коли це було необхідно для виконання службового обов'язку, він несе відповідальність згідно з діючим законодавством.

Лекція №3. Сучасний тероризм, тенденції розвитку

3.1. Загальний погляд на сучасний тероризм. Терористична діяльність

Тероризм — суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не повинних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей.

Натомість тероризм — насилля «з боку слабшого», насилля, що виходить від опозиційних прошарків суспільства, радикально налаштованих і, як правило, вельми нечисленних. Тероризм носить політичну, соціальну чи національну ознаку в залежності від цілей своїх носіїв. Тероризм як явище переслідує дві основні знакові мети. Перше — вчинити тиск на органи влади, залякати, посіяти страх і непевність. Другою метою і водночас ознакою тероризму є бажання викликати співчуття в своїй цільовій аудиторії, тобто тому прошарку суспільства, який, як вважається, піддається гнобленню або дискримінації, але поступається в радикальності терористам. Таким чином, тероризм неможливий без того, щоб терористи не оголосили про свою відповідальність за здійснений акт насилля.

Обставини, які в основному вважають сприятливими для появи терористичних рухів всередині держави:

- 1) Бідність. Здавалося б, важко посперечатись, що зв'язок бідності та тероризму в державі цілком очевидний. Проте, якщо розглянути учасників терористичних організацій, виявляється, що лише невеликий відсоток терористів належать до найбідніших верств населення.
- 2) Брак демократичних свобод.
- 3) Неспроможність влади. Під неспроможністю влади тут розуміється не лише "загрузлість" держави в "анархії", неможливість урядів побудувати чітку політику, а й наявність великих територій, неконтрольованих центральним урядом — слабка вертикаль влади на місцях.

3.2. Тенденції розвитку тероризму. Сфери загроз, що впливають на національну безпеку держави

Розвиток тероризму – це наслідок активного розшарування населення, його ідеологічного розмежування, оформлення політичних рухів, об'єднань партій які сповідували різні політичні погляди та вели боротьбу за владу.

Вже в кінці XIX ст. здавалося що ніхто не застрахований від терористичного нападу. В 1894 році італійський анархіст вбив французького президента Саді Карно. В 1897 р. анархісти смертельно поранили імператрицю Єлизавету Австрійську та вбили іспанського прем'єр-міністра Антоніо Кановаса. В 1900 р. жертвою терориста став король Італії Умберто I. А в 1901 р. був вбитий президент США Уільям Маккінлі.

В Росії в 1902-1907 рр. есерівськими та іншими терористами було здійснено близько 5,5 тис. терористичних актів (вбивства міністрів, депутатів Державної думи, жандармів, працівників поліції та прокуратури).

Тероризм став головною проблемою політиків. Коли в 1900 р. зустрічалися керівники найбільш індустріально розвинених держав, то більшість з них ставили першим на порядку денному питання про тероризм. На цьому ж наполягав президент Клінтон під час зустрічі великої сімки після того як в червні 1996 р. стався напад на американську військову базу в Дахрані в Саудівській Аравії.

Якщо згадати це все, то сучасний підйом тероризму видається не таким вже й загрозливим, хоча кількість жертв зростає: за даними Держдепартаменту США в 1994 р. їх було 165, а в 1995 – 314. Але ці цифри майже ні про що не свідчать, так як не враховують специфіки зареєстрованих випадків, а також випадків, що залишилися без уваги.

В XX ст. мотиви, стратегія та зброя терористів стали дещо іншими. Міжнародний тероризм був складовою політики супердержав та їх сателітів, інструментом ідеологічної експансії, і, зрештою, дестабілізатором системи міжнародної безпеки. При цьому країни-конкуренти завжди виховувалися у дусі розподілу сили на “справедливу” та “несправедливу”, що у свою чергу обумовлювало “подвійний стандарт” у політичній, юридичній та оперативній оцінці актів міжнародного тероризму.

Терористичні організації в цей період часто виконували замовлення державних спецслужб. За даними часопису “U.S. News and World Report”, які були оприлюднені у листопаді 1977 року, за період з 1961 по 1976 роки ЦРУ США було причетне до майже 900 великих таємних операцій проти окремих “небажаних” для США іноземних державних, громадських діячів та урядів.

Активна інтернаціоналізація тероризму розпочалася у 60-70-ті роки нашого століття.

Тероризм сьогодні

Аналізуючи структуру загроз безпеці американських дипломатичних представництв у біполярний період, заступник Держсекретаря США з питань безпеки Ентоні Квентон визначив головними загрозами:

-
- а) послаблення та розпад державних інституцій під впливом масових соціальних рухів у Другому та Третньому Світі;
- б) поява нових, агресивніших форм національної та етнічної ідентифікації;
- в) відчуження деяких сегментів мусульманських суспільств від усього суспільства, національних лідерів та західних цінностей, що відбивається у різкому зростанні політичного екстремізму та тероризму;
- г) в останні роки – розвиток транснаціональної організованої злочинності.

Отже розвиток сучасного тероризму обумовлений:

- по-перше зміцненням ролі релігії як наслідку процесу деідеологізації у внутрішньому житті ряду країн світу та міжнародних відносинах;
- по-друге, розвитком транснаціональної організованої злочинності та пов'язаною із нею нелегальною торгівлею зброєю, радіоактивними матеріалами тощо;
- по-третє, наслідками науково-технічного прогресу та вдосконаленням глобальних інформаційних технологій;
- по-четверте, високими темпами урбанізації в світі.

З огляду на відносну вивченість проблематики ісламського фундаменталізму особливу увагу привертають практично недосліджені та невисвітлені зв'язки тероризму з транснаціональною організованою злочинністю та з найсучаснішими високими технологіями інформаційного обміну.

Перший тип проявився у середині 90-их років, коли італійські та колумбійські синдикати почали використовувати тактику терору проти держави та її представників, намагаючись перешкодити розслідуванням і впровадженню урядових програм боротьби із організованою злочинністю, ліквідувати активних співробітників правоохоронних органів та спецслужб, змусити суддів виносити більш м'які вироки членам мафіозних утворень. У цей період тільки в Колумбії діяло майже 140 терористичних організацій, пов'язаних із наркокартелями, із загальною кількістю членів до 20 тисяч осіб. З іншого боку, терористичні організації, здійснюючи, наприклад, охорону наркоплантацій, отримували додаткове джерело фінансування своєї діяльності. В Перу відоме угруповання Світлий шлях, захищаючи на контрольованій території плантації коки, нелегальні лабораторії з переробки наркотиків, аеродроми та інші об'єкти наркомафії, брала з картелів 10% податок з прибутків, що давало змогу фінансувати їм кампанію з повалення уряду країни.

Дедалі більша кількість терористичних та екстремістських угруповань різного політичного спрямування з метою самофінансування бере безпосередню участь у організованій злочинній діяльності. Наприклад, у Бірмі в середині 90-х років сепаратистська група “генерала” Кун Са (справжнє ім'я – Чан Кіфу) контролювало до 80% виробництва опіуму в “Золотому трикутнику”(Бірма, Лаос, Таїланд). Згідно з даними Інтерполу, у період громадянської війни в Лівані (1975-1990 рр.) загальні прибутки ряду палестинських терористичних організацій від нелегальної торгівлі зброєю та підробки грошей становили 4 млрд доларів США на рік.

Міжнародний тероризм зазнав сьогодні і якісної трансформації: тепер його “modus operandi” – високий рівень технічного забезпечення теракту, відмова від захоплення заручників (з огляду на відпрацьований спецслужбами механізм знешкодження), знищення важливих для життєдіяльності суспільства об’єктів (банків, вокзалів, торговельних центрів тощо).

Прогноз на майбутнє

Історія показує, що дуже часто тероризм не має великого політичного ефекту, а якщо він і досягається, то призводить до протилежних наслідків. Взяти хоча б вбивство Раджива Ганді, теракти організацій ХАМАС або Хезбалах. Терористи спричинили дестабілізацію та економічний спад в усіх регіонах світу. Але в Ізраїлі та Іспанії теракти досі не вплинули на економіку цих країн. Навіть в Алжирі, де найбільше постраждалих від тероризму, мусульманські екстремісти не мали успіху в боротьбі проти непопулярного воєнного режиму.

І все ж у найближчому майбутньому тероризм залишиться. Причини цього тривіальні. Зброя стає все більш доступною.

Тенденціями розвитку сучасного міжнародного тероризму є намагання злочинців отримати доступ до засобів радіоелектронної боротьби (РЕБ), ядерної зброї та інших видів зброї масового знищення.

На думку фахівців Антитерористичного центру ФСБ Російської Федерації, перейти до тероризму нового покоління спроможне будь-яке існуюче етнічно-релігійне або соціально-політичне терористичне угруповання, починаючи від ірландської ІА і завершуючи рухом алжирських фундаменталістів. Ще більш загрозливим явищем є ядерний тероризм, що базується на системі нелегального експорту радіоактивних матеріалів.

Тероризм в Україні

У нашій країні розвитку тероризму сприяють глибока соціально-економічна криза, протистояння політичних сил, наростання проявів сепаратизму, зубожіння та люмпенізація значної частини населення, процеси соціального розшарування, розвиток кримінальних підприємницьких та державних структур, корумпованість державного апарату, розвиток потужного нелегального ринку зброї, девальвація моральних та духовних цінностей.

Аналіз матеріалів спеціалізованих урядових установ свідчить про те, що найбільш поширеною в Україні мотивацією скоєння терактів виступає:

- а) кримінальна діяльність, особливо її транснаціональні форми;
- б) намагання перешкодити громадській, політичній або економічній діяльності;
- в) створення ускладнень або напруження у міждержавних відносинах.

За даними СБУ 1996-1997 роки в Україні скоєно понад 560 злочинів терористичного характеру, внаслідок чого 90 осіб (з них 15 представників владних структур) загинуло. Оперативна обстановка характеризується зростанням активності міжнародних терористичних організацій, насамперед з країн Близького Сходу (“Хезболах”, “Абу Ніджалъ”, “Хамас”, “Брати-мусульмани”), які прагнуть використовувати територію України для транзиту своїх бойовиків до країн

Західної Європи, а також для підготовки акцій проти послів та представників іноземних держав в Україні, насамперед з США та Ізраїлю.

3.3. Основні складові «асиметричних» загроз. Класифікація тероризму (терористичної діяльності)

Політичний, економічний та кримінальний тероризм знаходить спільні сфери дії, базуючись на взаємовигідних інтересах. Сучасний тероризм має такі різновиди:

- національно-визвольний тероризм, який деколи називають тероризмом національних меншин. Головна вимога — відділення від держави, що їх поневолює, або повноцінної національної автономії для усунення дискримінації і гноблення. Приклади з післявоєнного часу: північні ірландці, каталонці, баски, бретонці, корсиканці, німці Південного Тіролю, франко-канадці, курди та інші. Наявність такого тероризму (частково злагідненого після задоволення автономічних вимог — для каталонців, німців Південного Тіролю, франко-канадців, у деякій мірі для корсиканців) — яскраве свідчення того, що проблеми поневолених націй та національних меншин, а також регіоналізації під час модернізації державного ладу в другій половині ХХ століття залагоджені не були, а в ряді випадків навпаки загострилися та проявилися з ще більшою агресивністю, особливо тоді, коли до національного фактора приєднався релігійний (конфлікти: католики — протестанти, мусульмани — християни, юдаїсти);
- тероризм, пов'язаний з національно-релігійно-визвольними рухами антиімперіалістично-антиколоніального характеру у Третьюму світі (наприклад, Кенія до здобуття незалежності і кашмірська «Армія чистих», палестинські терористичні групи). У зв'язку з невирішенням основних конфліктних проблем (Палестина) та глобалізацією імперіалізму, такі рухи також стають глобальними за місцем дій, але в жодному випадку не перетворюються в «міжнародних терористів». До цієї форми тероризму відноситься Осама бен Ладен та його терористична організація Аль-Каїда («Провід»);
- тероризм соціал-революційного характеру. З 19 століття терористичними актами послуговувалися крайні революційні та анархістські організації, насамперед проти влади. В Російській імперії індивідуальний тероризм застосовувала конспіративна організація «Народна Воля». Між терористами-змовниками були й українці: С. Степняк-Кравчинський, А. Желябов, С. Перовська та інші. Більш селективно і планово застосовували тероризм до кінця 1917 року більшовики. В 20 роки були широко відомими Фракція Червоної армії в Західній Німеччині, Червоні бригади в Італії, японська Червона Армія, окремі угруповання в США. Ці групи «нових лівих» у середині 60-х років 20 століття кинули серйозний виклик не лише режимам, але й цілому суспільному ладові капіталістичних держав.
- правий тероризм, що домагається ліквідації парламентської демократії і запровадження авторитарного режиму, тобто диктатури. Праві групи одночасно протидіють «новим лівим» (наприклад, так було в Італії),

розглядаючи їхні акції як загрозу для суспільства, що повинно обрати правий шлях;

- диверсійний тероризм, організатором акцій якого виступають секретні служби держав-противників. Диверсійні терористичні групи опираються часто на «п'яту колону» в державі противника, здійснюють провокаційні дії (для прикладу, терористичні групи радянських спецслужб, що вирізували населення, зокрема польське, в районах дій УПА, щоб таким чином компрометувати діяльність українського підпілля);
- дехто вважає, що можна виділити також кримінальний тероризм злочинних мафійних угруповань, проте він переважно не має чітко визначеної політичної мети, адже її затьмарює бажання наживи (економічний мотив).

3.4. Форми терористичної діяльності. Прояви тероризму (терористичних організацій та кримінальних угруповань)

У спецслужбах різних країн визначають шість головних причин вбивств і намічають чотири основних методи їх здійснення. Можна побачити, як ці причини і методи можуть бути дуже важливими при визначенні того, яким чином захищати індивідуальну особу.

Причини вбивства.

I. Революційні або політичні причини:

1. Групи або індивідуальні особи, фанатичні в своєму прагненні змінити існуючий уряд або встановити новий уряд, часто вдаються до вбивства для досягнення своєї мети.

2. Намічені в якості цілі індивідуальні особи представляють уряд, який, як рахує вбивця, є причиною репресій, несправедливості, переслідувань і т. п.

3. Вбивця, надіючись скинути існуючий уряд і встановити нову форму управління, є основною причиною здійснюваних спроб вбивства.

4. На даний час більшість урядів визнаних країн мають, по крайній мірі, одну дисидентську групу, яка вважає, що врятує країну від невідповідностей існуючого режиму.

Приклади:

- Спроба вбивства Аугусто Піночета, Президента Чілі, 07.09.86 р.
- Вбивство кандидата в президенти Раджива Ганді, 22.05.91 р.

II. Економічні причини:

1. Окрема особа або група осіб мотивуються вірою в те, що жертва несе відповідальність за погані економічні умови, що впливають на країну, групу людей або безпосередньо на вбивцю.

Приклади:

- Спроба вбивства бувшого Держ. Секретаря Джорджа Шульца 8-го серпня 1988 р. в Болівії була здійснена із-за його участі в програмі по боротьбі з наркобізнесом, що спонсувалася обома країнами.
- Багаточислені колумбійські урядові чиновники були вбитими терористами наркобізнесу через їх політику, направлену проти торгівлі наркотиками.

III. Ідеологічні причини або етнічне чи племінне суперництво.

1. Вбивця переконаний, що жертва є загрозою принципам, які вбивця рахує найважливішими.

2. Окрема особа або група має сильне, майже фанатичне прихильництво.

3. Ідеологічні причини вбивств можуть виходити з релігійних або соціальних вірувань. Вбивця сподівається змінити існуючу систему шляхом усунення ключових фігур у релігійній або соціальній системі, або вбивця, можливо, хоче привернути увагу до себе, або своєї групи шляхом терористичних актів.

4. Причини вбивства із-за племенного суперництва часто є результатом етнічної боротьби всередині груп, які намагаються здійснювати контроль над своєю країною.

IV. Особисті причини.

1. Вони викликаються зневагою або помилками, реальним або уявним, що сприймається як вихідне від особи, що охороняється та вимагає помсти.

2. Іншими мотивами цієї причини є ревність, ненависть, гнів, або інші чітко особисті мотиви.

Приклади:

- Бувший президент Самоса. Сандіністи вбили його в Асунсьоне (Парагвай), просто з почуття помсти. Він не був загрозою для Нікарагуа.
- Багаточисельні турецькі урядові чиновники та дипломати були вбиті по всьому світу армянами в помсту за одержану широку відомість різні армян турками в 1905 р.

V. Психологічні причини.

1. Психічний розлад, фанатичність або емоційна нестійкість є факторами в більшості, якщо не у всіх, здійснених нападах.

2. У тих, хто натискує на спусковий гачок майже завжди проявляються психологічні проблеми, навіть якщо дійсні причини є революційними, економічними і т.п.

3. Не є незвичним виявлення декількох причин вбивства, але, психологічні причини є найбільш поширеними.

Приклади:

- Джон Хінклі Мол, намагався вбити Президента Рейгана.
- Лі Харві Освальд, вбив президента Кеннеді, натиснувши на пусковий гачок,
- можливо психічний розлад і мав місце, але він, хотів здійснити вбивство, з ідеологічних причин.
- Сара Джейн Мур, намагалась вбити Президента Форда.

VI. Найманці.

Протягом всієї історії вбивці вбивали за гроші.

Приклади:

- У 1932 році була зроблена спроба вбивства Беніто Муссоліні. Нападник пізніше зізнався, що антифашистська фракція в Італії запропонувала йому 50000 доларів, якщо він досягне успіху у вбивстві Муссоліні.
- Папа Римський Джон Поль II, 13 травня 1981 року. Спроба його вбивства – він становив собою загрозу соціалістичному суспільству.

Методи нападу і зброя, яка застосовується для вбивства

I. Зброя для близької дистанції

1. У більшості випадків близька дистанція використовується психопатами і політичними фанатиками, здебільшого вони мають наміри виконати роботу навіть за рахунок власного життя.

2. Переважно психопат так особисто втягується в спробу вбити, що його розум не знаходить спокою до тих пір, поки робота не буде виконана його власною рукою з тим, що би він міг подивитись жертві в очі.

3. В багатьох випадках психопат вважає, що його будуть вітати як героя за його акт, що є однією з причин того, що він не чинить опору представникам правоохоронних органів після своєї спроби вбити.

4. Метод близької дистанції не вимагає особливих навичок.

5. Частіше всього використовується при цьому пістолет або ніж, хоча зростає кількість вбивств самовбивцями з бомбами на близькій дистанції.

II. Зброя для не великої дистанції.

1. Вбивство кого-небудь на відстані більше 6 метрів ймовірно найбільш поширений в світі метод на даний час.

2. Удосконалення зброї, технології і у підривних речовинах надали потенційному вбивці можливість виконувати своє призначення та залишатись неушкодженим. Методи вбивства кого-небудь на відстані обмежуються тільки уявою вбивці.

3. Застосування гвинтівок під патрони великої потужності, особливо, які мають оптичні приціли, було основним засобом в деяких випадках.

Приклади:

- Президент Кеннеді. США.
- Мартін Лютер Кінг. Широко відомий борець за громадянські права.

III. Зброя для великої дистанції:

а) Потрібна більш досконала зброя для досягнення наміченої мети, наприклад, реактивний гранатомет (РГ).

б) Потрібно більше знань і підготовки для використання такої зброї.

в) Необхідно знати можливості зброї стріляти на дальність. Велика кількість терористів не попали в ціль із-за відстані або незнання зброї.

Збір розвідувальних даних необхідний для вивчення маршруту слідування і визначення відповідного місця нападу.

IV. Підривні речовини.

1. Вимагають більше знань і вміння. Знання необхідні для:

- а) виготовлення бомби;
- б) розміщення пристрою;
- в) детонування пристрою;

2. Переважно потрібна матеріально-технічна і розвідувальна підтримка.

Приклади:

- Раджив Ганді, політична причина, 1991 рік;
- Прем'єр-міністр Маргарет Тетчер, 1984 рік, Брайтон, Англія.

V. Насильницьке викрадення

1. Це не форма вбивства, але включає напад.

2. Безпосередньо за мету на ставиться вбивство жертви.

3. Викрадена жертва являє собою більшу цінність в живому вигляді, ніж в мертвому, але, якщо вимоги не задовільняються, то часто має місце смерть.

4. Насильницьке викрадення - самий витончений метод нападу і переважно проводиться добре організованими терористичними групами, які потребують:

- а) групу нападу;
- б) групу розвідки;

- в) безпечне сховище;
- г) групу матеріально-технічного забезпечення;
- д) гроші.

5. Ретельне планування абсолютно необхідне для успіху насильницького викрадення.

Приклади:

Насильницьке викрадення Прем'єр-міністра Італії Альдо Моро у 1978 році. Для кращого розуміння методу насильницького викрадення необхідно підкреслити ряд прийомів:

- Хитрощі, були використані хибні сигнали тривоги.
- Хибні дзвінки в правоохоронні органи, що їх відвертало в інші місця.

Снайпер вбив офіцера охорони, який вцілів.

Альдо Моро мав при собі п'ять портфелів, але терористи знали в якому портфелі самі важливі документи, ліки.

Основні види насильницьких актів.

1. Підриви

Вони можуть бути направлені проти державних, промислових, транспортних та воєнних об'єктів, певних груп або окремих осіб, але можуть бути і безадресними, розрахованими на психологічний ефект, створення атмосфери страху (підриви в публічних місцях – поїздах, вокзалах, ресторанах, банках, під час свят і т.п.).

2. Викрадення

Їх об'єктами бувають, переважно, великі державні діячі, промисловці, банкіри, працівники суду та прокуратури, журналісти, військові, іноземні дипломати, партійні лідери і т.п.

Мета викрадення – залякування, політичний шантаж, прагнення досягти виконання певних політичних умов, часто звільнення з тюрми спільників, або великий викуп, що є однією з форм «самофінансування». Деколи метою може бути просто сенсація, бажання привернути до себе увагу.

3. Вбивства

Це, можна сказати, основний спосіб і основний елемент діяльності терористів. Не тільки тому, що тільки таким чином в першу чергу вони розраховують досягти свою основну мету – створити ситуацію страху, см'ятіння, «покірності», але і тому, що власне вбивства показують, з якою зневагою ставляться терористи до основного права людини – права на життя. Все це одержало особливо зловісну суть в останні роки, коли терористичні акти в ряді країн набули масового характеру і їх жертвами стали тисячі людей різних соціальних груп та професій. Тепер це вже не тільки глави держав або великі фігури, але і скромні, непомітні люди. У цьому своєму самому страшному аспекті тероризм, зокрема «лівий», стає все більш «анонімним», як би «поточним».

4. Поранення, побої, знущання

Терористи часто стріляють в ноги своїм жертвам або б'ють їх, наносять різного роду травми. Деколи жертву піддають приниженням і залякують:

наприклад, возять на автомобілі з приставленим до скроні пістолетом або зв'язують, роздягають, вішають на шию пропагандистські плакати і т.п.

5. Пограбування банків, ювелірних магазинів, приватних осіб та інше.

Це – одна знайпоширеніших форм «самофінансування» терористичних угруповань.

6. Захоплення літаків (а деколи і інших великих транспортних засобів), як і викрадення, може мати на меті як політичні, так і фінансові цілі, а деколи одночасно і ті і інші.

Ця форма терористичної діяльності у 80-і роки набула дуже широкого поширення.

7. Захоплення державних установ, посольств, банків і т.п., яке переважно супроводжується взяттям заручників, рідко «обшуками» з метою вилучення документів, що являють собою інтерес для терористів

Деколи, як і при захопленні літаків, справа закінчується масовим побиттям.

8. Інші форми нападу на державні, промислові, транспортні, громадські та інші об'єкти (наприклад: обстріли, пошкодження обладнання, саботажі та інше).

9. Дрібні насильницькі акти, якщо вони не носять чисто кримінального характеру. Сюди можна віднести різні форми шантажу, тиску, всякого роду провокації, хуліганські акції і ін.

3.5. Завдання по попередженню та припиненню проявів терористичного характеру

Перші спроби формування міжнародно-правової основи антитерористичної взаємодії були ще до другої світової війни. В 1937 році під егідою Ліги націй було розроблено Конвенцію щодо попередження тероризму та покарання за нього, і Конвенцію про створення міжнародного кримінального суду. Щоправда обидва ці документи в дію так і не вступили.

Сучасна система багатостороннього співробітництва в боротьбі з тероризмом сформувалася за останні 30 років. На глобальному рівні вона функціонує під егідою ООН та її спецпідрозділів, перш за все ІМО, ІКАО та МАГАТЕ, на основі 11 універсальних конвенцій і протоколів про боротьбу із різними проявами тероризму на суші, на морі та в повітрі.

Ці угоди закріплюють реальні механізми, що орієнтовані на ефективну практичну взаємодію. Це зобов'язання припинити теракти, включаючи знешкодження та затримання осіб, винних або підозрюваних у їх скоєнні, обмін відповідною інформацією, надання максимальної правової підтримки один одному. Беззаперечно, найбільше значення мають конвенційні положення, що забезпечують неухильне покарання злочинців на основі принципу *aut dedere aut judicare*. Згідно з ним, держава, на території якої перебуває злочинець, має або застосувати до нього покарання, або видати особу для цієї мети іншій державі.

Антитерористичні конвенції містять положення, що визначають загальні правові рамки, необхідні для організації активного опору. Наприклад, Міжнародна конвенція про боротьбу із захопленням заручників 1979 року, зобов'язує держав-учасниць:

а) вжити всіх заходів для звільнення заручників, якщо вони знаходяться на території даної держави;

б) вжити всіх заходів щодо попередження підготовки до здійснення таких злочинів, включно із заборонаю незаконної діяльності осіб, що заохочують, підбурюють, організують чи беруть участь у захопленні заручників;

в) встановити свою кримінальну юрисдикцію щодо таких злочинів, якщо вони були скоєні:

- на території держави-учасниці або морського судна, зареєстрованого в цій державі;
- будь-яким з громадян держави або, якщо держава вважає таке рішення доцільним, то і апатридами, що постійно проживають на її території;
- для того, щоб змусити державу прийняти певний акт або утриматися від його прийняття;
- щодо заручника, який є громадянином даної держави, якщо держава вважає таке рішення доцільним.

Щодо тактики в конкретних ситуаціях, то міжнародним правом вона не регламентується, оскільки це могло б виявитися контрпродуктивним. Як показує досвід багатьох країн, переговори щодо врегулювання ситуації ведуться на різних рівнях. Бажано було б, якби в них брали участь спеціально підготовлені до цього люди. Зрозуміло, що предметом переговорів не можуть бути імперативні вимоги,

встановлені міжнародним правом – безкарність терористів, загроза життю людей тощо.

Заборона актів терористичного характеру під час збройних конфліктів передбачається нормами міжнародного гуманітарного права, зокрема положеннями Додаткових протоколів 1977 року до Женевських конвенцій про захист жертв війни 1949 року.

На жаль, міжнародне право не завжди встигає за новими викликами, які кидає тероризм людству. Поза сферою універсального договірного регулювання залишаються питання щодо навмисного застосування зброї проти мирного населення. Інший невирішений аспект пов'язаний з відсутністю міжнародно-правових норм, спрямованих на протидію тероризму із застосуванням засобі масового знищення. Дуже послаблює ефективність глобальної системи антитерористичної взаємодії і той момент, що конвенції підписали далеко не всі держави. Нарешті, механізми контролю за їх виконанням дуже неефективні.

Безперечна заслуга світового співтовариства – в утвердженні основного принципу: загального осуду тероризму. Перший крок у становленні цього принципу було зроблено 9 грудня 1985 року, коли Генеральна Асамблея ООН прийняла без голосування резолюцію 40/61, в якій вона “визнає злочинними всі акти, методи та практику тероризму, де б і ким би вони не були скоєні”. Це положення пізніше було закріплено у преамбулі Римської конвенції 1988 року.

За останні 10 років принцип протиправності тероризму був розвинутий та конкретизований у ряді документів ООН, наприклад, в Декларації про заходи із ліквідації міжнародного тероризму, прийнятій на 49-й сесії Генасамблеї в 1994 році. Надзвичайно важливими, особливо на тлі чеченських подій були положення декларації про те, що “злочинні акти, спрямовані чи розраховані на створення обстановки терору серед широкого загалу не можуть бути виправдані, якими б не були мотиви (політичного, расового, ідеологічного, етнічного, релігійного характеру)”.

Декларація зобов'язує держави утриматися від організації терористичної діяльності, а також підбурювання та сприяння їй; забезпечує затримання, судове переслідування та видачу осіб, що вчинили терористичні акти. Державам пропонується також стати учасниками всіх універсальних міжнародних антитерористичних договорів. Хоча не всі із вказаних положень стали загальноновизнаними нормами міжнародного права, їх морально-політичні зобов'язання для держав членів ООН очевидне.

На жаль, серйозний негативний вплив на ефективність взаємодії держав і, насамперед, під егідою ООН має нашарування тривалої політики протистояння. В свій час це проявилось в роботі Спеціального комітету Генасамблеї по міжнародному тероризму. Заснований у 1973 році, даний орган встиг провести лише три сесії, остання з яких мала місце у 1979 р. Причина в тому, що Спецкомітет став заручником політики. Для одних його членів виявилися неприйнятними теорії, що прирівнювали діяльність національно-визвольних груп до тероризму, а для інших – концепція державного тероризму, тобто дій на державному рівні з метою підриву суверенітету та незалежності інших держав.

Що ж до визнання держав спонсорами тероризму, то необхідно пам'ятати, що для цього немає відповідних міжнародно-правових критеріїв. В нашому світі, заповненому політичними, ідеологічними, релігійними упередженням, бажано було б забезпечити об'єктивний міжнародний, в ідеалі, судовий розгляд таких справ. Найбільш адекватно цю функцію міг би виконувати Міжнародний кримінальний суд, що створюється в рамках ООН.

В сфері, пов'язаній із зміцненням юридичних основ антитерористичної взаємодії держав, доцільно особливо відзначити ідею створення міжнародно-правових інструментів, спрямованих на попередження і ліквідацію наслідків терактів з використанням ядерної зброї або ядерного матеріалу, а також міжнародного документу, який би врегулював заходи з фізичного захисту хімічного та біологічного матеріалу. З цією метою в рамках Четвертого Комітету ГА ООН можна створити відповідну робочу групу.

Останнім часом боротьба ведеться в основному на регіональному рівні. Як і слід було чекати, найбільший політико-правовий потенціал накопичений на Європейському континенті. Під егідою Ради Європи діє Європейська конвенція із попередження терактів. З 1977 р. функціонує механізм спільних дій в сфері антитероризму країн Євросоюзу (зокрема в рамках так званої "Групи Треві"). Обговорюється питання про переведення питання боротьби з тероризмом в компетенцію європейського поліцейного агентства "Європол", що зараз створюється. Проблеми, які були описані вище, регламентуються відповідними положеннями підсумкових документів зустрічей ОБСЄ в Хельсинки, Мадриді, Відні.

Щодо інших регіонів, то конвенційне закріплення співробітництва мало місце в рамках Південноазіатської асоціації регіонального співробітництва (СААРК) та Організації американських держав (ОАД).

Співробітництво розвивається і на двосторонньому рівні. Росія має міжурядовий Меморандум про взаємопорозуміння з США щодо співробітництва в галузі цивільної авіації. Двосоронні угоди укладені між Італією та Туреччиною, Францією та Іспанією, Францією та Венесуелою, США та Італією.

Боротьба з тероризмом в Україні

Головним принципом попередження та боротьби має стати постійне удосконалення відповідної вітчизняної законодавчої бази. Першим кроком тут може стати прийняття ВРУ проекту закону "Про боротьбу з тероризмом". У статті 1 цього закону тероризм визначено як "погрозу застосування насильства, а також його застосування, які породжують почуття страху як у окремих громадян, так і у багатьох людей, і розраховані на їх залякування та породження недовіри до органів державної влади у спроможності протидіяти цим злочинним проявам".

У проекті добре було б врахувати позитивний досвід Італії у боротьбі з цим явищем, а саме: визнати тероризм державним злочином, встановити за нього максимальний строк покарання, передбачити можливість використання положень цього закону разом з нормами Кримінального кодексу України з автоматичним збільшенням міри покарання у разі доведення терористичного характеру акту порівняно з загальнокримінальним злочином; запровадити обов'язкову

кримінальну відповідальність за дії, пов'язані з пропагандою тероризму; дозволити правоохоронним органам та спецслужбам отримувати у випадках, пов'язаних із діяльністю терористичних організацій, відповідні санкції прокурора по телефону.

Непоганим було б впровадження державних програм винагород за надання цінної розвідувальної або попереджувальної інформації щодо міжнародного тероризму. Наприклад, в США існує можливість запропонувати інформаторові винагороду до 4 мільйонів доларів. Інформанти можуть контактувати зі співробітниками програми через поліційні канали, для чого існує вільна цілодобова міжнародна лінія; зв'язок відбувається й через комп'ютерну мережу ІНТЕРНЕТ, канали ФБР та Держдепартаменту США.

На думку фахівців ІНТЕРПОЛ "отримана інформація не може бути надбанням лише однієї держави". Іншими словами, одним з головних методів боротьби залишається співробітництво країн у цій сфері.

Не можна також забувати про інститут видачі злочинців. Відповідні міжнародно-правові угоди Україна вже уклала з державами СНД, Польщею, Угорщиною, Словаччиною, ФРН та іншими членами міжнародного співтовариства. Проте багато проблем, що ускладнюють цей процес:

- а) існуючі угоди не охоплюють усіх питань антитерору;
- б) вибірковість існуючих норм;
- в) невідповідність норм законодавства один одному;
- г) відсутність ув'язки між міжнародним регулюванням та міжнародним комплексом заходів;
- д) розрізненість зусиль країн.

Насамкінець зупинимося на аналізі системи органів України, що ведуть боротьбу з тероризмом та його міжнародними формами. Законодавчим забезпеченням займаються два парламентські комітети: з питань оборони та державної безпеки та з питань боротьби з організованою злочинністю та корупцією.

Спеціальний Антитерористичний центр ще й досі відсутній. Між тим формування централізованого підрозділу є конче потрібною справою. На практиці лише Управління захисту конституційного ладу (Управління "Т") СБУ веде попереджувальну, оперативно-розшукову та слідчу роботу у справах, пов'язаних із діяльністю терористичних організацій. Підрозділи МВС, Державного митного комітету, прикордонні війська, МЗС України займаються цією проблематикою лише в окремих випадках. В результаті ще досі не сформовано міжвідомчий банк даних з тероризму, відсутня цілісна картина по терактах, скоєних не лише проти іноземних громадян в Україні, а й проти українських громадян та власності України за кордоном, відчувається брак наукових розробок з проблематики сучасного міжнародного тероризму.

Лекція №4. Вибухові пристрої

4.1. Інформація про виникнення вибухівки та мін.

Історичні відомості про розвиток вибухової справи

Сучасна вибухова техніка, як і техніка взагалі, увібрала в себе багатовіковий досвід, творчі пошуки, плоди напруженої праці і таланту народних умільців, винахідників, техніків, інженерів, учених, зусиллями яких постійно узагальнюється, удосконалюється і послідовно збагачується спадщина виробничого, технічного і наукового досвіду багатьох мільйонів людей.

Багато сотень років треба було людству для того, щоб розробити сучасні вибухові речовини і вибухові пристрої. Спочатку був винайдений порох. Близько трьох століть порох служив виключно для військових цілей, але людина прагнула знайти йому й інше застосування. Димний порох понад 500 років був єдиним відомим порохом і вибуховою речовиною. У 1788 р. з відкриттям гримучого срібла світ придбав другу вибухову речовину, яка мала надзвичайно небезпечні, в той час нечувані властивості. У цьому ж році з'явилася пікринова кислота, яка згодом буде використовуватися для спорядження снарядів. У 1799 році англійський алхімік Е. Говард відкрив гримучу ртуть, яка у всіх відносинах перевершувала димний порох. Француз А. Браконно, змішуючи деревину з азотною і сірчаною кислотами, отримав у 1832 р. Нову ефективну вибухову речовину – піроксилін. 1847 рік був ознаменований відкриттям італійцем А. Собреро нітрогліцерину, який довгий час залишався відомим як сильна вибухова суміш, чутлива не тільки до удару, але й до тертя. У наступні роки були отримані й інші вибухові речовини – тротил (1863 р.), тетрил (1887 р.), азид свинцю (1890 р.), ТЕН (1894 р.), гексоген (1897 р.), амонал (1899 р.) і т.д., які стали невід'ємною частиною озброєння і широко застосовувалися у військовій справі.

Руйнівний ефект дії вибухових речовин був покладений в основу виготовлення таких технічних засобів, як вибухові пристрої. У їх еволюції можна виділити наступні моменти.

У середині XVI ст. в Нідерландах з'явилися перші конструктивно оформлені вибухові пристрої, які називалися петардами і являли собою металеві казани, наповнені порохом зі вставленими гнотами. Петарди використовувалися для розкриття воріт і руйнування мостів. Приблизно в той же час з'явилися перші найпростіші міни, виконані у вигляді дерев'яної чи металевий труби, набитою порохом сумішшю.

Наступним істотним етапом у вдосконаленні вибухових пристроїв став винахід У. Бікфордом у 1831 р. вогнепровідного шнура у вигляді джутової обвитки з серцевиною з порохом м'якоті, що викликало небувалий підйом у використанні димного пороху для вибухів у промислових цілях.

Створення наприкінці XIX ст. ударних сумішей на основі гримучої ртуті призвело до нового етапу у розвитку вибухових пристроїв. Винахід капсулів прискорив еволюцію зброї вибухової дії і зумовило створення нових видів зброї, з

використанням механічного способу підривання, який передбачає ініціювання вибухової речовини заряду або капсуля наколом, тертям, ударом.

На початку ХХ ст. російським військовим офіцером Гобято був винайдений міномет, а англієць Лемон запропонував прообраз сучасної ручної осколкової гранати, яку згодом стали називати лимонкою.

З часом енергія хімічного вибуху стала використовуватися не тільки для військових і цивільних, а й злочинних цілей, що викликало необхідність з'ясування специфічних обставин цих злочинів, а в кримінальному законодавстві з'явилися відповідні статті.

4.2. Відомості про світову мінну небезпеку: зміст інформації про кількість вибухонебезпечних виробів у світі, статистика поранень, місця найбільшого скупчення вибухових пристроїв

4 квітня – Міжнародний день поінформованості з проблем мінної небезпеки і допомоги з розмінування – своєчасне нагадування про те, що очищення території від вибухонебезпечних залишків війн зберігає життя людей і джерела коштів для існування.

Розмінування дозволяє знешкодити зброю, яка несе страждання і руйнування протягом тривалого часу після закінчення конфліктів, і при цьому забезпечує робочі місця, перетворює небезпечні зони в продуктивні землі чим створює умови для нормалізації життя громад.

Тільки в Афганістані в сфері розмінування зайняті 14400 чоловік, зусиллями яких було знищено більше 1 мільйона одиниць вибухонебезпечних залишків війни.

За даними експертів Товариства Червоного Хреста, донині у 71 країні світу в землі "ховається" близько 120 мільйонів протипіхотних мін і невстановлена кількість нерозірваних снарядів та авіабомб. Щомісяця ці вибухонебезпечні предмети вбивають та калічать до 2000 людей. Територія України, що перебувала в епіцентрі битв Другої Світової, є однією з найбільш насиченою застарілими боєприпасами. Цьому сприяє те, що основна лінія фронту двічі пройшлася територією держави, багато місць, де бої носили особливо запеклий характер, велика кількість оточених військ, активний партизанський рух. Можлива ще одна причина – недоліки масового виробництва боєприпасів у воєнні часи. За неофіційними даними, кожен 5-й боєприпас (незалежно від походження) не вибухнув (через потрапляння у м'який ґрунт, дефекти вибухівки, недоліки при спорядженні боєприпасів тощо). Незважаючи на масове повоєнне розмінування території України у період 1944-1961 років, щороку в нашій державі вилучаються та знешкоджуються в середньому 70-100 тисяч застарілих боєприпасів, причому тенденції до зниження їхньої кількості немає.

Періодично трапляються підриви людей на боєприпасах часів минулих воєн. За даними, які надійшли до МНС, тільки за період 1996-2007 років внаслідок необережного поводження з боєприпасами та їх підриву постраждали 229 людей, із них 57 дітей, у тому числі загинули 100 (16 дітей) та поранені 129 (41 дитина). За відомим висловом, війна не закінчилася, поки не похований її останній солдат. Для піротехніків МНС війна не закінчиться, поки не знищений останній боєприпас, який знаходиться в землі майже 70 років. Так, у 2006 році піротехнічні підрозділи МНС виїздили на розмінування 3967 разів, виявили, вилучили та знешкодили 74225 ВВП, із них 549 авіабомб, 18926 артснарядів різного калібру, 3806 мінометних мін різного калібру, 2322 гранати та 48622 інших ВВП. У 2007 році піротехніки МНС залучалися 4389 разів, знешкодили 101395 ВВП, із них 470 авіабомб, 514 інженерних боєприпасів, 14540 артснарядів, 7233 мінометних міни, 3938 гранат, понад 74700 ВВП. Від початку 2008 року піротехніки МНС здійснили 1638 розмінувань, виявили, вилучили та знешкодили

15641 ВВП, із них 132 авіабомби, 145 інженерних боєприпасів, 5697 артснарядів, 2281 мінометну міну, 649 гранат, понад 6000 інших ВВП.

4.3. Поражаючі фактори вибухових пристроїв. Бризантна та фугасна дія. Класифікація та маркування вибухових речовин які використовуються у вибухових пристроях

Розрізняють три основні групи вибухових речовин ВР:

- ініціюючі ВР — високочутливі до зовнішньої дії; вибух цих речовин детонує бризантні та металльні речовини; до ініціюючих ВР відносять гримучу ртуть, азид свинцю, тенерес (ТНРС);
- бризантні ВР — речовини, що вибухають під впливом ініціюючих речовин та здатні дробити, руйнувати предмети, що стикаються з ними; до бризантних ВР відносять гексоген, тен, тетрил, тротил, мелініт, пластид;
- металльні ВР — різні види порохів: чорний димний, бездимний піроксиліновий та нітрогліцериновий;

ВР також розрізняють:

- за основними формами перетворення,
- за призначенням,
- за хімічним складом,
- за фізичним станом.

Металльні і бризантні ВР

За характером перетворення в умовах експлуатації ВР поділяють на металльні (або порохи) та бризантні. Перші використовують в режимі горіння, наприклад, у вогнепальній зброї і ракетних двигунах, другі — в режимі детонації, наприклад, у боєприпасах і на вибухових роботах.

Бризантні ВР, які застосовуються в промисловості, називають промисловими ВР.

За сприйнятливістю до зовнішніх впливів бризантні ВР поділяють на первинні і вторинні. До первинних відносять ВР, здатні вибухати в невеликій масі при підпаленні (швидкий перехід горіння в детонацію). Вони також значно чутливіші до механічних впливів, ніж вторинні. Детонацію вторинних ВР викликають ударно-хвильовим впливом за допомогою невеликої маси первинних ВР, вміщених в капсуль-детонатор. Тому первинні ВР називають також ініціюючими.

Хімічний склад

За хімічним складом ВР поділяють на індивідуальні сполуки і вибухові суміші.

До індивідуальних вибухових речовин, що є хімічними сполуками, належать нітросполуки, зокрема ароматичного ряду (наприклад, тринітротолуол, тринітрофенол), ефіри та солі азотної кислоти (нітрогліцерин, піроксилін, нітрат амонію) тощо.

Найбільш поширені вторинні індивідуальні ВР — азотовмісні ароматичні, аліфатичні і гетероциклічні органічні сполуки, зокрема нітросполуки (тротил,

тетрил, нітрометан), нітроаміни (гексоген, октоген), нітроефіри (нітрогліцерин, нітрогліколі, нітроклітковина, тен).

З неорганічних сполук до ВР належить аміачна селітра.

Найбільш поширеним видом бризантних вибухових сумішей є ВР, що містять як окиснювач нітрат амонію (амоніти, амотоли, амонали) та суміші індивідуальних ВР, наприклад, динаміт. Суміші тротилу з гексогеном або тенем (пентоліт), найбільш придатні для виготовлення шашок-детонаторів. Крім вказаних компонентів, в залежності від призначення ВР в них можуть вводитися й інші речовини для надання ВР певних експлуатаційних властивостей, наприклад, сенсibilізатори, що підвищують сприйнятливості до ініціювання, або, навпаки, флегматизатори, що знижують чутливість до зовнішніх впливів; гідрофобні добавки — для надання ВР водостійкості; пластифікатори, солі-гасителі полум'я — в запобіжних ВР.

Фізичний стан

За фізичним станом ВР класифікують на порошкоподібні, гранульовані, пресовані, литі, пластичні, текучі.

Умови застосування

За умовами застосування ВР поділяють на:

- незапобіжні для висадження тільки на земній поверхні (клас I),
- незапобіжні для висадження на земній поверхні і у вибоях шахт, в яких відсутнє виділення горючих газів і пилу або застосовується інертизація привибійного простору (клас II),
- запобіжні — допущені в шахти і підземні рудники з пилогазовим режимом (класи III—VII).

Основними характеристиками ВР є чутливість, стійкість, теплота та температура вибуху, об'єм та склад газоподібних продуктів вибуху, фугасність та бризантність.

Чутливість. ВР – нестійкі хімічні системи. Однак вони здатні протистояти зовнішнім впливам, тобто для їхнього вибухового перетворювання необхідно докласти певних зусиль. При цьому деякі ВР здатні вибухати від незначної зовнішньої дії, подібно до йодистого азоту (достатньо дотику пташиного пера), а інші, наприклад, нітрат амонію, потребують потужних факторів у вигляді вибуху кількох десятків і навіть сотень грамів тетрилу. Для кожної ВР за даних умов здатність протистояти зовнішнім впливам має певну межу, при порушенні якої виникає вибухове перетворювання. Чим нижча ця межа, тим ВР чутливіша до зовнішніх впливів.

Таким чином, чутливість ВР – це більша або менша їхня здатність до вибухових перетворювань. Прийнято характеризувати її тією мінімальною кількістю зовнішньої енергії, яку необхідно витратити для того, щоб викликати вибухове перетворювання. Ця зовнішня енергія називається початковим імпульсом. Чим менший початковий імпульс, необхідний для виклику вибухового перетворювання, тим чутливіша ВР.

Як початковий імпульс можна використовувати різні види енергії: механічну (удар, наколювання, тертя), теплову (нагрів, відкрите полум'я), електричну (розжарення, розряд), а також енергію іншої ВР.

Вид початкового імпульсу впливає на характер і розвиток вибухового перетворювання. Так тротил (без оболонки), якщо його запалити, спокійно згоряє, а при дії капсуля-детонатора вибухає. ВР мають вибірну здатність до певних видів початкового імпульсу. Наприклад, азид свинцю порівняно із стифнатом свинцю чутливіший до механічних дій і менш чутливий до теплових впливів.

Числові характеристики чутливості ВР визначаються експериментально на спеціальних приладах за певних умов випробувань. Тому всі вони носять умовний характер і застосовуються тільки для порівняльної оцінки чутливості різних ВР. Мірою чутливості ВР до теплового імпульсу є температура спалахування.

Характеристиками чутливості ініціюючих ВР до удару служать мінімальна висота падіння вантажу, при якій з певної кількості випробувань (як правило, не менше десяти) не відбувається жодного вибуху, і максимальна висота падіння вантажу, при якій (кількість випробувань та сама) спостерігається 100% вибухів.

Чутливість бризантних ВР до удару, як правило, характеризується відсотком вибухів, що виникають при скиданні вантажу з певної висоти.

Чутливість бризантних ВР до детонаційного імпульсу характеризується вагою граничного (мінімального) заряду ініціюючої ВР, здатного викликати повну детонацію певної кількості бризантної ВР.

Вага граничного заряду може розглядатися також як характеристика ініціюючої здатності ініціюючих ВР.

Стійкість. Під стійкістю ВР розуміють їхню здатність зберігати практично незмінними фізичні, хімічні, а отже, вибухові властивості протягом тривалого часу.

ВР, як зазначено вище, являють собою нестійкі хімічні системи, тому й при нормальних умовах зберігання вони розкладаються з більшою чи меншою швидкістю. У малостійких ВР процес розкладу йде швидше, у більш стійких – повільніше.

Спочатку розклад, як правило, проходить з незначною швидкістю, потім з часом самоприскорюється і може призвести до спалаху і вибуху. Розрізняють фізичну і хімічну стійкість ВР.

Фізична стійкість характеризується схильністю ВР до фізичних змін, що виникають спонтанно або через зовнішні фактори. Вона залежить від фізичних властивостей речовини: гігроскопічності, летючості, механічної міцності, здатності зберігати фізичний стан.

Багато ВР не мають достатньої фізичної стійкості. Так, наприклад, амоніти – гігроскопічні, злежуються, а вироби з них поступово руйнуються; оксиліквіти втрачають кисень через його летючість; динаміти ексудують нітрогліцерин і, замерзаючи, втрачають пластичність, стаючи небезпечнішими у застосуванні, тощо.

Хімічною стійкістю називається здатність ВР не зазнавати хімічних перетворювань при нормальних умовах зберігання. Вона залежить від хімічної

природи ВР, тобто міцності та реакційної здатності з'єднань, а також від деяких домішок – одні з них знижують стійкість, а інші – збільшують.

Вплив домішок, що знижують стійкість, зводиться до каталітичної (прискорюючої) дії на процес розкладу ВР. Такі домішки називаються каталізаторами. Домішки, які уповільнюють розклад ВР, називають стабілізаторами.

Теплота та температура вибуху

Теплотою вибуху називається кількість тепла, яке виділяється при вибуху 1 кг ВР.

Температурою вибуху називають максимальну температуру, до якої нагріваються продукти вибухового перетворення ВР.

4.4. Бризантна і фугасна дії вибуху

Руйнівна дія вибуху обумовлена роботою, яку виконують газоподібні продукти вибуху при розширенні. Розрізняють дві основні форми зовнішньої роботи вибуху – бризантну і фугасну дії.

Бризантністю називається здатність ВР до місцевої руйнівної дії, яка є наслідком різкого удару продуктів вибуху по предметам, що оточують заряд ВР. Бризантна дія проявляється лише на близьких відстанях від місця вибуху, де тиск і густина енергії продуктів вибуху ще достатньо великі. За рахунок бризантної дії відбувається руйнування (пробивання або подрібнення середовища), яке стикається із зарядом ВР. Досвід свідчить, що бризантна дія залежить головним чином від густини заряду та швидкості детонації. Теоретично бризантність оцінюють за величиною потужності ВР, віднесеної або до одиниці маси або до одиниці об'єму заряду. Експериментально бризантність оцінюється стандартною пробою за величиною стискання свинцевого циліндра певних розмірів під час вибуху на ньому заряду масою 50 г. При цьому свинцевий циліндр стискається й набуває грибовидної форми. Різниця висот циліндра до і після вибуху є мірою бризантності ВР. Оцінка бризантності може бути проведена також за ступенем подрібнення металеві оболонки заряду. Критерієм бризантності у цьому випадку служить кількість осколків масою понад 1 г, віднесена до одиниці маси розривного заряду.

Фугасністю називається здатність ВР до руйнівної дії за рахунок розширення продуктів вибуху до порівняно невисокого тиску і проходження через середовище ударної хвилі. Фугасна дія проявляється у формі розколювання й відкидання середовища, де відбувається вибух. Дуже часто фугасність називають працездатністю ВР. Як міру працездатності ВР приймають величину роботи, яку могли б виконати продукти вибуху – 1 кг ВР при розширенні до температури абсолютного нуля.

Величина корисної роботи вибуху значно менша за потенціал ВР, що пояснюється наявністю у складі продуктів вибуху твердих і рідких речовин. Досвід показує, що працездатність ВР залежить не тільки від теплоти вибуху, але й від питомого об'єму та складу продуктів вибуху.

Для практичної оцінки працездатності ВР використовують так звану пробу на розширення свинцевої бомби. Заряд ВР, що досліджується, масою 10 г підривається у циліндричному каналі свинцевої бомби. Під час вибуху канал розширюється й набуває грушоподібної форми. Різниця між об'ємом каналу до і після вибуху є практичною мірою фугасності ВР.

4.5. Типи вибухових речовини, маркірування, фізичні та хімічні властивості. Класифікація інженерних боєприпасів закордонного та вітчизняного виробництва. Ініціюючі вибухові речовини

Гримуча ртуть $\text{Hg}(\text{ONC})_2$ являє собою кристалічну речовину білого або сірого кольору з густиною $4,31 \cdot 10^3 \text{ кг/м}^3$. Має солодкий металевий смак, отруйна, за токсичністю аналогічна ртуті. Практично гримуча ртуть негігроскопічна, погано розчиняється у воді. У звичайних органічних розчинниках гримуча ртуть не розчиняється, але добре розчиняється у водних розчинах аміака та ціаністого калію. Концентровані кислоти та луги розкладають гримучу ртуть, а концентрована сірчана кислота викликає вибух.

За рахунок теплоти, що виділяється при цій реакції, може виникнути вибух. Тому гримучу ртуть не можна споряджати в алюмінієві оболонки. Застосовується вона в оболонках із міді або латуні, які покриті оловом.

Гримуча ртуть є найбільш чутливою ініціюючою ВР. Вона легко вибухає від незначного удару. Чутливість гримучої ртуті дуже залежить від вологості й тиску запресовки. При запресовці під тиском понад 500 атм від променя вогню гримуча ртуть не детонує, а тільки згоряє. При вологості 10% тільки горить, не детонуючи, при 30% – навіть не загоряється.

Застосовується гримуча ртуть у патронних та трубочних капсулях-запалювачах у суміші з хлоратом калію та антимонієм. Вміст її у цих сумішах коливається від 25 до 50% при загальній вазі суміші у капсулі від 0,015 до 0,075 г. Гримучо-ртутнотетрилові капсулі-детонатори №8 виготовляються тільки для промислових робіт.

Азид свинцю $\text{Pb}(\text{N}_3)_2$ являє собою дрібнокристалічну речовину білого кольору з густиною $4,8 \cdot 10^3 \text{ кг/м}^3$.

Сонячне світло викликає потемніння азиду свинцю. Але утворений на поверхні тонкий шар потемнілого азиду свинцю запобігає розповсюдженню процесу у глибину. Температура спалаху азиду свинцю – близько 310°C . Він запалюється від променя вогню важче ніж гримуча ртуть.

Порівняно незначна чутливість даної ВР та велика ініціююча властивість дозволили широко застосовувати її у комбінованих артилерійських променевих, накольних та підрильних капсулях-детонаторах. Однак недостатня сприйнятливості азиду свинцю до променя вогню і наколювання змусила застосувати у променевих капсулях-детонаторах невеликий заряд стифнату свинцю поверх шару останнього, а в накольних – шар накольної суміші.

У капсулях-запалювачах азид свинцю не застосовується, тому що він детонує навіть у малих кількостях. Застосовується дана речовина також у детонуючих шнурах у суміші з бризантними ВР.

ТНРС (тетранітрорезорцинат або стифнат свинцю) $\text{C}_6\text{H}(\text{NO}_2)_3\text{O}_2\text{Pb} \cdot \text{H}_2\text{O}$ являє собою тверду дрібнокристалічну речовину темно-жовтого кольору з густиною $3,12 \cdot 10^3 \text{ кг/м}^3$. На практиці його застосовують гранульованим.

Щодо чутливості до тертя ТНРС займає середнє місце між гримучою ртуттю та азидом свинцю. Він значно чутливіший від азиду свинцю до теплового імпульсу.

Ініціююча властивість ТНРС значно менша, ніж у гримучої ртуті.

ТНРС легко електризується, що, у зв'язку з його високою чутливістю до електричних розрядів, робить особливо небезпечними операції щодо його пересипання та сортування. Висока чутливість до теплових дій при малій чутливості до удару, струсу робить ТНРС зручним для застосування у артилерійських капсулях-детонаторах, що зазнають великої напруги в момент пострілу. Однак незначна ініціююча властивість не дозволяє застосовувати його як самостійну ініціюючу ВР.

Основне застосування ТНРС отримав у комбінованих азидних капсулях-детонаторах внаслідок малої чутливості азиду свинцю до променя вогню та наколу.

У променевих капсулях-детонаторах ТНРС розміщується над азидом свинцю шаром, що безпосередньо сприймає промінь вогню. У деяких іноземних капсулях-детонаторах ТНРС змішують із азидом свинцю.

У накольних капсулях-детонаторах ТНРС входить до накольної суміші, що розміщується шаром над азидом свинцю. Така суміш містить 50% ТНРС, 25% нітрату барію, 20% антимонія та 5% тетразена.

Застосовується ТНРС також разом з тетразеном у некородуючих ударних сумішах для патронних капсулів-запалювачів. Суміші, що запобігають іржавленню (некородуючі), у меншій мірі викликають корозію каналу ствола.

ТНРС Хімічно стійкий, дуже чутливий до променя вогню. Чутливість до удару удвічі нижча порівняно із азидом свинцю. Особливістю ТНРС є здатність до електризації та висока чутливість до електричних розрядів. Його ініціююча здатність нижча, ніж у інших ініціюючих ВР. Застосовується він у комбінованих капсулях-детонаторах, запалювальних сумішах піропатронів та у капсулях-запалювачах.

Тетразен $C_2H_8ON_{10}$ являє собою тверду дрібнокристалічну порошкоподібну речовину жовтуватого кольору з густиною $1,65 \cdot 10^3$ кг/м³. Він практично негігроскопічний і не розчинний у воді, а також у звичайних органічних розчинниках (спирт, ефір, ацетон тощо), має лужні властивості, із слабкими кислотами дає солі, багато з яких також ВР, з більш високою ініціюючою властивістю, ніж тетразен.

Як самостійна ініціююча ВР тетразен не застосовується через слабку ініціюючу властивість. Основна сфера застосування – накольні та ударні суміші, що запобігають іржавленню, куди тетразен входить як сенсibilізатор. Накольні суміші застосовуються, як вказано вище, у комбінованих азидних капсулях-детонаторах. Тетразен застосовується як домішка до азиду свинцю, у капсулях-запалювачах – замість гримучої ртуті та в ударних сумішах капсулів-детонаторів – у суміші з ТНРС.

Бризантні вибухові речовини

Бризантні ВР застосовуються в основному для спорядження інженерних боєприпасів, боєприпасів артилерії, авіації та морського флоту у якості розривних зарядів, а також для приготування підривних засобів. Деякі бризантні ВР застосовуються як вихідні матеріали для приготування порохів колоїдного типу.

Основним видом вибухового перетворювання бризантних ВР є детонація, внаслідок чого вибух бризантних речовин супроводжується подрібненням твердих середовищ, що прилягають до заряду; звідси походить назва і "бризантні", тобто подрібнюючі.

Бризантні ВР, на відміну від ініціюючих, у звичайних умовах і кількостях від простого початкового імпульсу не детонують. Як правило, для збудження детонації бризантних ВР застосовуються ініціюючі ВР, а для менш чутливих – детонатори з інших, сприйнятливіших до детонації й потужніших бризантних ВР.

Швидкість детонації більшості бризантних ВР, а також енергетичні характеристики щодо розрахунків на одиницю ваги вищі, ніж у ініціюючих. Чутливість бризантних ВР до зовнішніх впливів значно нижча, порівняно з іншими групами ВР.

Серед бризантних ВР поширена класифікація за потужністю. Розрізняють бризантні ВР підвищеної, нормальної та зниженої потужності.

Тетрил $C_6H_2(NO_2)_3NNO_2CH_3$ (тринітрофенілметилнітрамін, ДЕРЖСТ 7725-55) являє собою кристалічну речовину світложовтого кольору, солонувату на смак. Легко пресується до густини $1,6-1,65 \cdot 10^3$ кг/м³.

Сприйнятливість до детонації має вищу, ніж тротил. За потужністю тетрил перевищує пікринову кислоту. Сфера застосування тетрилу обмежена у зв'язку з високою чутливістю останнього до зовнішніх дій. Застосовується він головним чином для виготовлення детонаторів до розривних зарядів снарядів, авіабомб та інших боєприпасів, а також для вторинних зарядів комбінованих капсулів-детонаторів, де успішно використовується його висока сприйнятливість до детонації й достатньо велика потужність.

В окремих випадках тетрил застосовується як розривний заряд у малокаліберних снарядах, іноді у флегматизованому стані або ж у сплавах (сумішах) з тротилом та гексогеном. У минулому тетрил застосовувався у сумішах з гримучою ртуттю у детонуючих шнурах.

Гексоген $(CH_2NNO_2)_3$ (триметилентринітрамін, ДЕРЖСТ В 20395-74, МРТУ 84-1-68) являє собою дрібнокристалічну речовину білого кольору, флегматизований – оранжевого кольору. Флегматизований гексоген легко пресується до густини $1,66 \cdot 10^3$ кг/м³.

Температура плавлення чистого гексогену 203°C, флегматизованого – 201°C. Плавиться з розкладом.

Чутливість до механічних дій та сприйнятливість до детонації вища, порівняно із тетрилом. При прострелі гвинтівочною кулею вибухає. За потужністю гексоген перевищує тетрил і є однією з найпотужніших сучасних ВР. У чистому вигляді застосовується лише для спорядження детонаторів та як вторинний заряд комбінованих капсулів-детонаторів. Найчастіше застосовується флегматизований гексоген, який іде на спорядження малокаліберних снарядів у якості розривного заряду, а також на спорядження детонаторів (замість чистого).

Гексоген також широко застосовується у сумішах з вибуховими та невибуховими речовинами для спорядження боєприпасів у якості розривного заряду та для виготовлення детонуючих шнурів.

Склад А-ІХ-1 (ОСТ В84-636-72) являє собою флегматизований гексоген і складається з 94-95% гексогену та 5-6% флегматизатора, до якого входять: церезин, стеарин та барвник оранжевого кольору. Склад А-ІХ-1 – однорідна, порошкоподібна, негігроскопічна, сипуча речовина оранжевого кольору. Застосовується для виготовлення методом пресування додаткових детонаторів розривних зарядів до різноманітних кумулятивних боєприпасів, а також для виготовлення вибухового складу А-ІХ-2.

Склад А-ІХ-2 (ОСТ В84-1067-75) - механічна суміш, яка вміщує 80% А-ІХ-1 та 20% алюмінієвої пудри. Являє собою однорідну порошкоподібну, сипучу, негігроскопічну речовину сіро-сталевого кольору. Готується механічним змішуванням складу А-ІХ-1 з алюмінієвою пудрою. Ця суміш має сильну фугасну і високу запалювальну дію. Застосовується переважно для виготовлення зарядів до боєприпасів осколково-фугасної дії різних типів та калібрів.

Суміш МС (ОСТ В84-1790-79) вміщує 54-58% гексогену, 16-21% тротилу, 9-12% алюмінієвої пудри, 5-7% флегматизатора. За зовнішнім виглядом – однорідна, негігроскопічна маса світло-коричневого кольору з оранжевим відтінком і окремими сріблястими цятками алюмінієвої пудри. Використовується для спорядження морських та авіаційних боєприпасів.

Сплави ТГ являють собою сплав тротилу з гексогеном. Виготовляються шляхом введення у розплавлений тротил порошкоподібного гексогену, який після перемішування знаходиться у рідкому тротилі у вигляді суспензії. Суміш заливається у корпуси боєприпасів і охолоджується. Густина литих або загущених у гарячому стані зарядів досягає $1,7 \cdot 10^3$ кг/м³.

Сплави ТГ за потужністю перевищують тротил, менш чутливі, ніж чистий гексоген і мають високу сприйнятливості до детонації, що пояснюється сенсibiliзуючою дією гексогену. Сплави тротилу з гексогеном позначаються шифром ТГ-20, ТГ-50 і т.д., де число вказує відсотковий вміст тротилу, або ТГ20/80, ТГ50/50, де відсотковий вміст тротилу вказується у чисельнику, а гексогену – у знаменнику.

Нині сплави ТГ є одними з найпоширеніших складних ВР як у військовій, так і у промисловій техніці й застосовуються для спорядження боєприпасів, мін, кумулятивних та подовжених зарядів тощо.

ТЕН (пентаеритриттетранітрат, ДЕРЖСТ В22321–77) $C(CH_2ONO_2)_4$ являє собою кристалічну речовину білого кольору. Флегматизований ТЕН має рожевий колір. Добре пресується до густини $1,6 \cdot 10^3$ кг/м³. Плавиться при температурі 140°C з розкладом.

Сприйнятливості до детонації у нього трохи вища за сприйнятливості гексогену. За потужністю приблизно рівний гексогену.

Застосовується ТЕН головним чином флегматизований, рідше – чистий у тих самих виробках, що й гексоген.

Октоген (ОСТ В84-1344-76) $C_4H_8O_8N_8$ являє собою однорідний сипучий негігроскопічний кристалічний порошок білого кольору.

Добре пресується до густини $1,9 \cdot 10^3$ г/м³.

Застосовується у зарядах для перфорації нафтових свердловин, термостійких капсулях-детонаторах та додаткових детонаторах, детонуючому шнурі та як активний наповнювач у бризантних та фугасних складах, розривні заряди з яких формуються методами пресування та заливки для боєприпасів різного призначення.

Тротил (тринітротолуол, тол, ТНТ) $\text{CH}_2(\text{NO}_2)_3\text{CH}_3$ – кристалічна речовина жовтуватого кольору. Технічний тротил випускається у заводських умовах у вигляді тонких лусочок, а іноді – пресованих шматків. Тротил мало гігроскопічний і практично не розчиняється у холодній воді. Добре розчиняється у спирті, бензолі, толуолі, ацетоні та подібних розчинниках. Особливо добре розчиняється в ацетоні.

Сірчана та азотна кислоти розчиняють тротил. Розчинність його у кислотах збільшується із збільшенням концентрації та температури кислот.

Азотна кислота при тривалому нагріванні окислює тротил.

Тротил реагує з лугами, утворюючи вибухові сполуки, більш чутливі, ніж сам тротил. Аміак при наявності вологи діє на тротил, утворюючи у перший період реакції дуже чутливі до механічних та теплових впливів вибухові речовини. З металами тротил не взаємодіє.

Під дією сонячного світла тротил буріє, але утворений поверхневий шар продуктів перетворення захищає від розповсюдження реакції у глибину.

Хімічна стійкість тротилу висока. Тривале нагрівання при температурі до 130°C майже не змінює його вибухові властивості. Помітний розклад настає лише при температурах вище 150°C . Температура спалаху – близько 290°C . Спалахнувши на повітрі, тротил горить спокійно, дуже кіптявим полум'ям й не вибухає при горінні у кількості декількох сотень кілограмів. У замкненому ж об'ємі або у дуже великих кількостях горіння може перейти у вибух. Чутливість тротилу до механічних впливів низька. Простріл кулею, як правило, вибуху не викликає. До детонації пресований тротил більш сприйнятливий, ніж литий.

Успішне поєднання ряду цінних властивостей (висока стійкість, незначна чутливість до зовнішніх впливів, відсутність взаємодії з металами, негігроскопічність й нерозчинність у воді, низька температура плавлення, достатня потужність) зробили тротил основною бризантною вибуховою речовиною.

Нині тротил широко застосовується для спорядження снарядів артилерії, мін, торпед, авіабомб, ручних та протитанкових гранат і різноманітних підливних засобів.

Для спорядження боєприпасів тротил застосовується як самостійно, так і у сплавах та сумішах з іншими вибуховими речовинами (гексогеном, октогеном, аміачною селітрою тощо).

Пластичні ВР (ПВР, пластит). Пластичними називаються ВР, які легко деформуються під дією незначних зовнішніх зусиль і зберігають залишкові деформації після припинення дії ззовні. Дуже еластичні, завдяки чому легко деформуються у заряди будь якої геометричної форми.

Така властивість дуже цінна для вибухових робіт, бо дає можливість виготовляти заряди складної й різноманітної форми безпосередньо на місці підриву.

Пластичні ВР отримуються шляхом механічного змішування сипучої ВР з пластичними речовинами, або желатинізацією ВР. Пластичними речовинами в данному випадку виступають високов'язкі вуглеводні: вазелин, згущені мінеральні масла, згущене касторове масло тощо.

Ці речовини вводяться у склад ВР або у розплавленому стані, або у вигляді розчинника у кількості 5-20%.

Другий спосіб пластифікації ВР ґрунтується на властивості ВР взаємодіяти з деякими речовинами, утворюючи пластичні системи (гелі). Таким чином пластичні ВР можуть виготовлятися на основі твердих ВР (гексоген, ТЕН, тротил), нітрогліцерину або змішаного типу.

Пластифікатором твердих ВР є колоксилін, желатинізований тротилом або динітротолуолом. Кількість пластифікатора коливається у межах 25-50%. Пластичні ВР на основі нітрогліцерина називають желатин-динамітами, а при наявності гліцерина більш як 90% – гримучим студнем.

Склад ПВР-4 (ТУ 4238-63) – тістоподібна маса від світлокремового до світлокоричневого кольору. Негігроскопічний, не розчиняється у воді. З металами не взаємодіє. Від прострілу кулею не вибухає. Застосовується без оболонки як підривний заряд.

Склад ПВР-5А (ТУ 167-71) – пластиліноподібна ВР від білого до кремового кольору, має характерний запах індустріального масла. Виготовлена на основі гексогену, індустріального масла та поліізобутилену (ПІБ). Застосовується у м'якій оболонці як підривний заряд.

Склад ПВР-7 – зовнішній вигляд та якості аналогічні до ПВР-5, колір сірий. Склад: гексоген, алюмінієва пудра, пластифікатор (індустріальне масло, ПІБ). Використовується для спорядження подовжених зарядів розмінування.

Склад ПВР-12 має колір від коричнево-сірого до сіро-зеленого, специфічний запах – свіжої морської риби. Вміщує гексоген та пластифікатор на основі синтетичного каучуку. Використовується для спорядження кювет для облицювання танків (система активної оборони АДО-009 – захист броні танка від кумулятивних снарядів).

4.6. Засоби підриву: капсулі-детонатори, механізми здійснення підриву, характеристика електричного та вогневого способів підриву. Технічні характеристики вибухових пристроїв вітчизняного та закордонного виробництва. Вибухові пристрої саморобного виготовлення. Види саморобних вибухових пристроїв, технічні характеристики, склад, датчики, способи підриву

Мабуть, немає зараз у світі жодної держави, яка не стикалася б з проблемою використання саморобних вибухових пристроїв. Візьмемо, наприклад, сумний досвід Великобританії, де ось вже довгі роки діє група людей, які називають себе Ірландською Республіканською Армією (ІРА) і тероризують цілу країну. Це протиборство почалося влітку 1969 р., і не дивлячись на початкову установку на чисту самооборону, швидко перетворилося на справжню терористичну війну.

Саморобні вибухові пристрої (свого часу їх влучно називали пекельними машинками) давно вже стали улюбленим зряддям і терористів міжнародного масштабу, і напівбожевільних молодиків, які уявляють, що вони борються за світле майбутнє всього прогресивного людства. І чимало ні в чому не винних людей було вбито або поранено в результаті терористичних актів із застосуванням ІЕД.

Типи вибухівки

Вибухівка – це хімія. Різні компоненти вибухових речовин видобуваються різними хімічними реакціями і мають різну вибухову силу і різні стимули для запалення, такі, наприклад, як нагрівання, удар або тертя. Звичайно, можна вибудувати зростаючий рейтинг вибухових речовин за вагою заряду. Але слід знати, що просте подвоєння ваги ще не означає подвоєння вибухового ефекту.

Хімічна вибухівка буває двох категорій – зниженої та підвищеної потужності (мова йде про швидкість займання). Вибухові речовини зниженої потужності зазвичай пропіленові й існують у вигляді субстанцій або сумішей, ступінь загоряння яких дозволяє використовувати їх для вистрілювання зарядів.

Найпоширеніші вибухові речовини зниженої потужності – це чорний порох (відкритий у 1250 р.), збройова бавовна і нітрохлопок. Спочатку вони використовувалися в артилерії, для заряджання мушкетів і тому подібного, тому, що в цій якості вони найкраще розкривають свої характеристики. При запаленні в замкнутому просторі вони виділяють гази, створюють тиск, який власне і викликає вибуховий ефект.

Вибухові речовини підвищеної потужності відрізняються від вибухових речовин зниженої потужності досить істотно. Перші з самого початку використовувалися як детонуючі, тому що при детонації розпадалися, створюючи надзвукові хвилі, які, проходячи через речовину, руйнували її молекулярну структуру і виділяли супергарячі гази. У результаті, відбувався вибух незрівнянно більш сильний, ніж при використанні вибухівки зниженої потужності. Ще однією відмінною властивістю вибухових речовин цього типу є безпека в обігу – щоб привести їх до вибуху, потрібен потужний детонатор.

Детонатори

Але, щоб стався вибух, необхідно спочатку запалити вогонь. Не можна відразу змусити горіти шматочок вугілля. Необхідний ланцюг, що складається з простого аркуша паперу, щоб спочатку розвести багаття, куди потім потрібно покласти дрова, які, у свою чергу, і зможуть запалити вугілля.

Такий самий ланцюг необхідний і для детонації вибухових речовин підвищеної потужності. Ініціатором буде вибуховий патрон або детонатор, що складається з невеликої кількості ініціюючої речовини. Іноді детонатори роблять двоскладними – з більш чутливою вибуховою речовиною і каталізатором. Частинки вибухівки, яка використовується в детонаторах, зазвичай за розміром не перевищують горошину. Детонатори бувають двох типів – спалахові та електричні. Спалахові детонатори діють в результаті хімічного (детонатор складається з хімічних речовин, займистих після детонації) або механічного (бойок, як у ручній гранаті або пістолеті, б'є по капсулю, а потім відбувається вибух) впливу.

Електричний детонатор з'єднаний з вибухівкою електричними дротами. Електричний розряд нагріває з'єднувальні дроти і детонатор, природно, спрацює. Терористи в основному використовують для своїх вибухових пристроїв електричні детонатори, а військові вважають за краще спалахові детонатори.

Ланцюги терористичних вибухових пристроїв

Зустрічаються прості, послідовні і паралельні електричні ланцюги терористичних вибухових пристроїв. Прості ланцюги складаються з заряду вибухівки, електричного детонатора (найчастіше – з двох, оскільки терористи зазвичай підстраховуються з побоювання, що один детонатор може не спрацювати), батареї або іншого джерела електроенергії та вимикача, який запобігає спрацюванню пристрою.

До речі, терористи часто гинуть, замикаючи ланцюги вибухових пристроїв коштовними речами (наприклад, своїми кільцями, годинниками або чим-небудь в цьому роді), тому послідовно ставлять в ланцюг другий вимикач в якості запобіжника. Якщо велика ймовірність того, що бомба може бути знешкоджена на вулиці, терористи цілком можуть додати ще паралельний вимикач – як антипереносний пристрій. Втім, електричні перемикачі, які використовуються в ланцюгах терористичних бомб, мають нескінченну кількість варіацій і відмінностей. Адже, в кінцевому підсумку, вони залежать від фантазії і технічних можливостей майстра, а також від поставленої мети.

4.9. Мінно-вибухові пристрої промислового виробництва. Технічні засоби виявлення вибухових пристроїв, засоби та заходи безпеки

Вибухові пристрої поділяються на пристрої промислового та саморобного виготовлення.

У свою чергу вибухові пристрої промислового виготовлення поділяються на військового та господарчого призначення.

До вибухових пристроїв промислового виготовлення військового призначення належать: гранати, авіабомби, снаряди, міни.

До вибухових пристроїв промислового виготовлення господарчого призначення відносяться: пристрої для сейсмозв'язки, прилади для обробки металів вибухом.

Саморобні вибухові пристрої мають різноманітні конструкції, до складу яких можуть входити: годинникові механізми, електронні плати для керування вибухом на відстані, елементи з пристроїв побутового призначення.

4.10. Дії охоронника під час виявленні вибухового пристрою. Правила пошуку вибухових пристроїв: у приміщеннях, на місцевості, транспортних засобах

Наближаючись до місць звичайного перебування (квартира, офіс, дача, кафе та ін.), звертайте увагу на наявність:

- скупчення сміття на шляху руху;
- розкидані, незвично розташовані, залишені без нагляду або ті, які не повинні знаходитись в цьому місці, різноманітні побутові предмети (пакети, коробки, сумки, кейси, валізи, металеві та скляні ємності від продуктів, напоїв, фарб та ін.).

Якщо виявлено предмети з характерним звуком роботи годинникового механізму, індикаторними лампочками, вимикачами, дротом або антенами, необхідно здійснити комплекс першочергових дій, про які зазначено нижче.

При будь-яких обставинах не можна отримувати від сторонніх незнайомих людей різні предмети (коробки, пакунки, кореспонденцію тощо).

При вході до приміщення і виході з нього слід уважно оглянутись і з'ясувати:

- чи нема чогось стороннього на сходовому майданчику і сходах;
- в якому стані перебувають звичні для даної обстановки предмети (лутка та вхідні двері, замки, стіни, дверцята комунікаційних ніш);
- чи немає на них пошкоджень, зміни кольору;
- чи знаходяться предмети на звичайних місцях тощо

Ніколи не відкривайте двері ривком (як ззовні, так і з середини приміщення), до них може бути прив'язаний шнур, другий кінець якого закріплений, наприклад, на кільці запалу гранати.

Повільне відкривання дверей дозволяє виявити додаткове навантаження, яке перешкоджає вільному відкриванню, а іноді – виявити той самий шнур. Якщо щось не так, то краще відійти на безпечну відстань і принаймні обміркувати, в чому тут справа.

Організація пошуку на місцевості під час загрози вибуху

- 1) Пошук і перевірка місцевості на наявність ВР здійснюється зовнішнім оглядом за демаскуючими ознаками.
- 2) Зовнішній огляд здійснюється з одночасним вивченням місцевості для визначення підозрілих місць знаходження ВР.
- 3) Поглиблена перевірка здійснюється з використанням спеціального обладнання (щупи, мотузки з «кішками», металошукачі, переносні рентгенівські устаткування, електронні стетоскопи тощо) та шукачів-собак;
- 4) Пошук ВР на місцевості здійснюються по квадратах або по спіралі.
- 5) Під час пошуку ВР на місцевості особлива увага звертається на:
 - водозливні колодязі, колодязі для зв'язку, урни для сміття;
 - припарковані автомобілі;
 - газони з кущами, квітами, стовбури та крони дерев;
 - ніші підвалів, зовнішні входи у підвали;

- віконні прорізи та зовнішні віконні рами перших поверхів;
- піддашся, уступи та дверні прорізи, вхідні двері;
- входи в будинки.

Організація пошуку в приміщенні

Під час пошуку вибухових пристроїв у приміщенні додержуються такої послідовності:

- огляд вхідних дверей, порогу, лиштви;
- відкриття вхідної двері (при підозрі на вибуховий пристрій відкриття дистанційним засобом);
- огляд внутрішньої вхідної частини приміщення;
- поверхневий огляд приміщення для ознайомлення з розташуванням предметів (меблів, пакетів, скриньок, валіз, книг, телефонів, годинників тощо);

3) Після ознайомлення з розташуванням предметів у приміщенні (приміщення умовно поділяється на три сектора).

4) Під час пошуку необхідно додержуватися такої послідовності:

- вимкнути з радіомережі та електромережі і обстежити всі прилади;
- обстежити годинники та годинникові приводи апаратури;
- обстежити пакети, коробки, сумки, валізи;
- обстежити предмети на столах, стелажах, шафах, підвіконні, віконні рами, картини тощо;
- обстежити батареї опалення, арматуру каналізації та водопостачання;
- обстежити шафи, стелажі, тумби столів, сейфів тощо;
- обстежити перекриття, світильники тощо.

Після закінчення пошуку приміщення необхідно закрити або опечатати для запобігання проникненню туди сторонніх осіб.

Організація пошуку в будинку

Пошук ВП здійснюється по поверхах:

1. Обстеження входу та першого поверху.
2. Обстеження підвалів.
3. Сходові проsvіти, ліфтові kabіни та ліфтові шахти.
4. Обстеження другого та наступного поверхів.
5. Приміщення, які знаходяться на горищі.

Початкове обстеження провадиться у найбільш імовірних місцях встановлення ВП – це місця загального користування.

Після початкового обстеження проводиться поглиблене обстеження, включаючи приміщення співробітників, які працюють у будинку.

Робота на поверхах щодо пошуку ВП організується згідно із схемою пошуку вибухових пристроїв у будові;

1. Обстеження на наявність ВП в електророзподільних щитках. Відключення струму в приміщеннях поверху.

2. Поетапне включення освітлення (у темний час доби та за поганої видимості) з обстеженням:

- фойє;
- роздягалень;
- туалетних кімнат;
- приміщень для відвідувачів;
- сходових прольотів.

При перевірці приміщень (кабінетів) штатного персоналу особливу увагу необхідно приділяти суміжним приміщенням, які зв'язані з кабінетами керівників, апаратних управлінь, приміщень для зберігання коштовностей тощо.

Пошук ВП у приміщеннях, які розташовані на горищі, має такі особливості:

- обстеження вентиляційних колодязів;
- обстеження ліфтових кімнат;
- обстеження приміщень;
- обстеження електрозподільних щитків;
- обстеження водозбірних колекторів та колодязів;
- обстеження дахового покриття.

Виявлення вибухових пристроїв в автомобілі

1. Навіть після короткої зупинки необхідно обійти свій автомобіль зі всіх боків, оглянути, чи не з'явилося поряд чогось такого, чого раніше не було: коробки з-під цукерок, молока, пивної банки. Вони можуть лежати під машиною і на капоті, на бампері і на даху.

2. Необхідно візуально оглянути, чи не проникав хто-небудь в автомобіль і не залишив там чогось "цікавого". Чи не лежить, наприклад, незрозумілий дріт на педалі гальма, зчеплення, чи не прив'язана нитка до ручки ручного гальма, перемикача швидкостей. Все це може бути приєднаним до "адської машинки".

3. Відчиняючи двері, капот, багажник (якщо ви не вгадали для них своїх секретів для визначення того, доторкались до них, чи ні) потрібно з десятикратною обережністю, повільно, постійно контролюючи, чи не приєднано до них дещо незвичне. Практика показує, що з'єднувальна нитка часто кріпиться до рухомих деталей, якщо вже не закріплена за камінь, дерево, щоб дати сигнал для вибуху на початку руху. Двигун, краще, заводити з дистанційного керування. А якщо його немає – то тільки після уважного огляду.

4. При огляді двигуна ніколи не засовувати руку під агрегати, не общупувати їх знизу. Для цієї мети використовуйте дзеркальце з ручкою.

Для залякування зловмисник може поставити вибуховий пристрій де завгодно, а для направленої вибуху проти пасажира або водія – з внутрішньої частини перегородки, яка відділяє двигун від салона: навпроти рульової колонки і зліва від неї, в районі задньої стінки бардачка, знизу біля педаль і таке інше.

5. Дзеркальце з ручкою завжди допоможе оглянути дно автомобіля, приховані місця під крилами. Підкрилки рятують від магнітних мін, але звичайні до них можна приліпити. Вибухові пристрої переважно ховають в заглибленні

дна, під крилами, прив'язують до глушника з таким розрахунком, щоб вибух був направлений в салон.

6. Перевірка автомобіля, якщо він стояв, навіть, в гаражі-ракушці, дуже бажана, як і огляд самого укриття.

Машина, коли її залишають без догляду, зручне місце для закладки неприємних сюрпризів: вибухових пристроїв, отруйних речовин, радіоактивних елементів і тому подібних подарунків. Їх можна уникнути. Для цього існує декілька простих порад:

- Для стоянки необхідно вибрати добре освітлене або багатолюдне місце.
- Не бажано залишати машину біля кінотеатрів, спортивних залів, магазинів і ринків, так як тим ви даєте зрозуміти зловмисникам, що будете відсутні на протязі довгого часу.
- Підходячи до свого автомобіля, уважно його огляньте: чи немає на ньому сторонніх предметів? Це ж стосується і салону автомобіля.
- Будь-який незнайомий вам предмет у машині або поряд з нею є сигналом небезпеки. Зловмисники придумали простий запалювальний пристрій розміром з горошину. Кинутий в бензобак, він викликає через 15 хвилин спалах бензину в баці.

Півкілограма цукру-піску, всипаного в бензобак, надовго виведе "серце" машини з ладу. Проста ганчірка, згорнутий папір і будь-який інший предмет, забиті в глушник автомобіля, не дозволять привести його в рух. Уразливими є система рульового управління і гальма, при тому диверсію легко видати за банальну аварію.

- Знаходячись в своїй машині, ведіть бесіду з незнайомцем через злегка опущене скло (двері закриті, нога на педалі газу).
- При обладнанні машини противоугонною системою встановіть додаткову кнопку її включення так, щоб виключити її могли тільки ви.

Місця можливого знаходження ВП:

1. Бомба в аптечці з годинниковим або хімічним підривачем.
2. Магнітна бомба під бензобаком з радіокерованим підривачем.
3. Пластикова бомба за сонцезахисним щитком.
4. Натискна бомба під сидінням водія або під сидінням пасажира.
5. Натискна бомба під педаллю газу, ручкою перемикачів швидкостей.
6. Бомба з чекою, що витягується – під передніми або задніми колесами.
7. Потужний вибуховий радіокерований пристрій в сміттєвому контейнері поряд з автомобілем.
8. Магнітний вибуховий пристрій з тепловим підривачем, прикріплений до колектора двигуна.
9. Заміна магнітофонної касети на вибуховий пристрій.
10. Граната з чекою, що витягується – в бардачку салона.
11. Натискний вибуховий пристрій під підголовником сидіння.
12. Натискний вибуховий пристрій між спинкою і сидінням в районі хребта.
13. Вибуховий пристрій в багажнику, підключений до сигналу повороту.

-
- 14.Вибуховий пристрій з чекою, що витягується – закріплений за пас вентилятора.
 - 15.Вибуховий пристрій під сидінням водія всередині автомобіля з дистанційним керуванням.
 - 16.Вибуховий пристрій під правим переднім крилом автомобіля з годинниковим або хімічним нагрівачем.
 - 17.Міна-пастка, яка вибухає від найменшого струсу в будь-якому місці салона або на кузові автомобіля.
 - 18.Вибуховий пристрій з чекою, що витягується – між сидінням і дверкою автомобіля.
 - 19.Вибуховий пристрій у виносному динаміку магнітофона.
 - 20.Вибуховий пристрій під'єднаний до системи запалювання.

При огляді автомобіля також слід звертати увагу на:

- свіжоскопану землю;
- пагорби або розкидану землю на траві;
- розкидані предмети побутового вжитку;
- коробки, сумки, пакети тощо;
- предмети спеціального призначення;
- дитячі іграшки;
- предмети невідомого призначення;
- на стінах свіжопофарбовані або свіжовідштукатурені місця;
- підозрілі дроти, які виглядають з предметів;
- антени радіоприймальних-передаючих пристроїв;
- прослуховуваний хід механічних годинників у скриньках, валізах, пакетах тощо;
- розтяжки з дроту, мотузки тощо;
- елементи етикеток, штатної упаковки від боєприпасів або засобів ініціювання вибуху.

Організація пошуку в автомобілі

1) Особливості пошуку ВП і способи, які застосовуються для мінування автомобілів, є:

- складний пошук вибухових пристроїв у середині автомобіля;
- складність відкриття заборів дверей, багажника, капота;
- застосування, як правило, радіокерованих, електромеханічних, вібраційних датчиків цілі, які вважаються найвибухонебезпечніми пристроями.
- Перевірка автомобілів на наявність ВП повинна провадитись у такій послідовності:
- зовнішній (візуальний) огляд автомобіля з використанням оптичних засобів на виявлення підозрілих предметів, антен, шматків дроту, сторонніх або підозрілих предметів у салоні автомобіля;
- дистанційне коливання автомобіля для виявлення у ньому вібраційного датчика цілі;

-
- роз'єднання антен або накриття їх заземленою мідною сіткою (екраном), заземлення антен;
 - огляд ходової частини автомобіля на наявність ВР;
 - дистанційне відкриття дверей, капота, багажника;
 - огляд двигуна, салону, багажного відділення;
 - використання спеціальних шукачів-собак.

Виявивши вибуховий пристрій, необхідно:

- переконатися, що це дійсно бомба;
- повністю очистити від людей місцевість або будівлю;
- встановити на безпечній відстані загородження;
- повідомити в міліцію;
- контролювати ситуацію до прибуття міліції.

Лекція №5. Тактика дій наряду охорони під час супроводження особи, яка охороняється у транспорті

5.1. Вимоги до транспортних засобів

Система забезпечення безпеки “Осіб” на маршрутах їх пересування являє собою комплекс заходів, що включає:

- вибір, підготовку і захист автомобіля;
- вибір, оцінку основних і запасних маршрутів пересування;
- безпосередню охорону на шляху проходження.

При виборі автомобіля для пересування “Особі” варто виходити з наступних вимог:

- він повинний мати досить потужний двигун;
- бути маневреним;
- мати неяскравий колір;
- мати міцну підвіску;
- мати гарний огляд із салону.

Після вибору службового автомобіля слід додатково його обладнати наступними елементами:

- встановити додаткові дзеркала для спостереження (зовні і усередині салону);
- встановити додаткові фари;
- провести тонування скла;
- встановити сигналізацію і пристрій проти викрадення;
- встановити спеціальні сигнали ("проблискові маячки") – по можливості. Крім вищевикладеного автомобіль повинний бути укомплектований:
- медичною аптечкою для надання допомоги;
- засобами бронезахисту;
- стаціонарним зв'язком;
- інструментом для усунення несправностей.

Перед виїздом на маршрут автомобіль повинний бути підготовлений.

Підготовка автомобіля включає:

- бензобак повинний бути повним;
- рівень мастила і води, а також акумулятор повинні бути перевірені;
- тиск у шинах повинен бути нормальним;
- лобове скло, вікна і фари повинні бути чистими;
- вікна і двері повинні бути замкнені.

Не менше, чим за 30 хвилин до від'їзду “Особі”, працівники охорони повинні уважно провести перевірку засобів пересування.

При огляді звертати увагу на:

- наявності клейкої стрічки, шпагату, реле часу і т.п. на поверхні автомобіля;
- відбитки взуття, поглиблення в ґрунті, залишені ключі, домкрат і т.і.;

- зовнішню поверхню автомобіля, ознаки зламу навколо дверей та скла, на багажнику і капоті, подряпини навколо замків і горловини бензобаку;
- відбитки пальців на багажнику, капоті або ковпаках;
- грудки землі на поверхні, які могли бути викинуті із під автомобіля;
- вільно висячі дроти або незабруднені жили дроту;
- наявність сторонніх предметів під бамперами, крилами, карданом, мотором і бензобаком, в салоні автомобіля, на сидіннях, під килимками;
- внутрішнє облицювання дверей з метою виявлення слідів відкриття;
- панель приладів на предмет вільно висячих дротів або незвичної проводки;
- присутність пускових приладів, які можуть бути приєднані до щеплення, гальмам, акселератору або керма;
- наявність проводки в непередбачених для цього місцях.

Перед кожним виїздом крім перевірки технічного стану здійснюється огляд автомобіля, який у себе включає:

- обхід і зовнішній огляд автомобіля;
- відкриття капота гачком і відключення електрики;
- відкриття дверей, через які вийшов останній пасажир з автомобіля;
- обстеження салону;
- обстеження багажника;
- обстеження днища автомобіля.

Обхід і огляд автомобіля здійснюється по спіралі з рухом навколо автомобіля. Огляд починається з 10-15 метрів. Рухаючись проти годинникової стрілки оглядається низ автомобіля, потім крила, через скло оглядається протилежна сторона салону на предмет виявлення розкриття салону і наявності підозрілих предметів, речей. При цьому особлива увага звертається на наявність міток (жучків), що встановлює водій з метою визначення відчинявся автомобіль чи ні. Розкриття капота, не відкриваючи дверей автомобіля, здійснюється спеціальним пристосуванням. Потім відключається електропроводка автомобіля і здійснюється огляд відсіку двигуна.

Відкриття дверей може здійснюватись безпосередньо водієм чи дистанційно з використанням мотузки з “кішкою”.

Усередині салону оглядається:

- сидіння;
- килимки;
- сховані порожнини.

Огляд салону може здійснюватись з використанням пошукової техніки для виявлення технічних засобів знімання звукової інформації. Огляд багажника здійснюється також як і огляд салону.

Після огляду багажника здійснюється огляд днища автомобіля з використанням спеціальних пристроїв (система дзеркал на штативі).

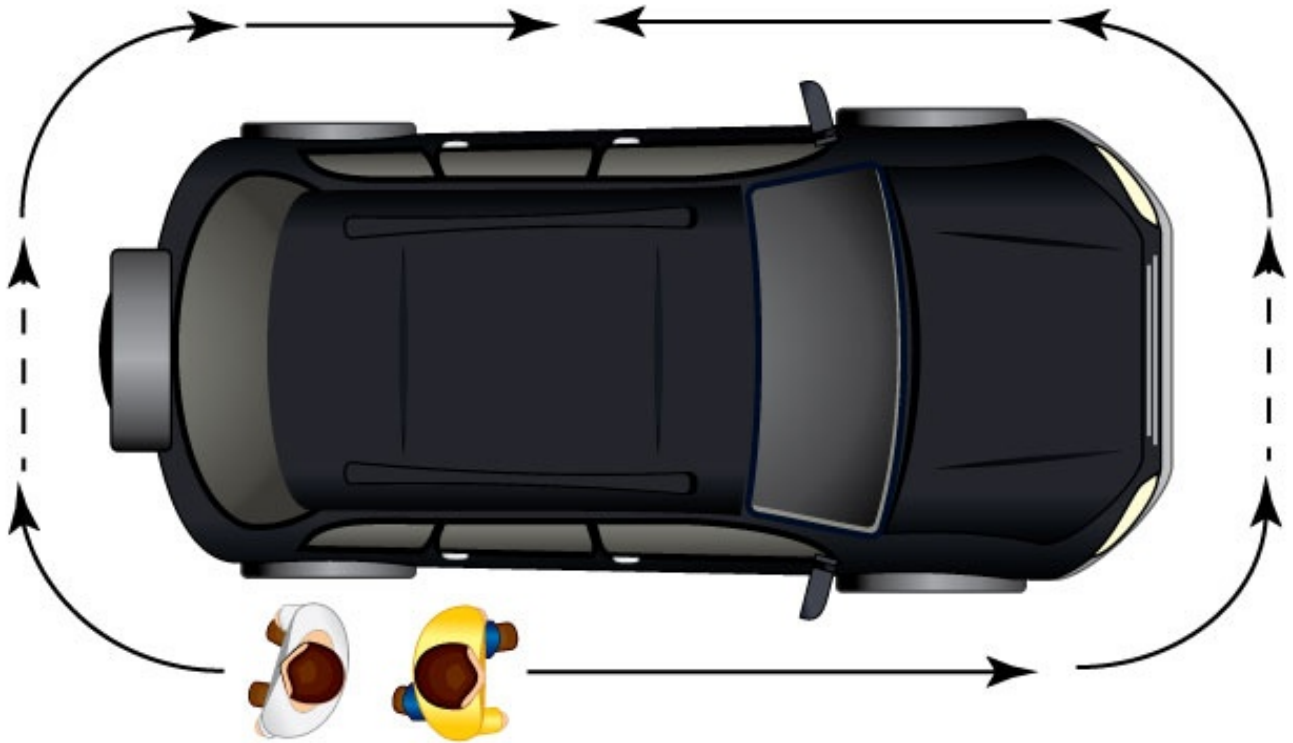

Схема обходу і огляду автомобіля

Найважливішою умовою забезпечення безпеки “Особи” з використанням транспортних засобів є охорона автомобіля. Необхідно прагнути, щоб транспортний засіб завжди був під охороною.

5.2. Формування кортежу автомобілів. Види побудови кортежів автомобілів. Підготовка кортежу

Кортеж автомобілів – це процесія моторизованих транспортних засобів, призначена для швидкого і безпечного транспортування особи, що охороняється при одночасному забезпеченні мінімальної вразливості лімузіна, як нерухомої мішені.

Види кортежів автомобілів

1. Скритий – використовується підрозділами забезпечення безпеки в умовах малої ступені небезпеки і в тих випадках, коли бажано, щоб кортеж залишився непомітним.

- а) Звичайний склад – один або два автомобілі.
- б) Без регулювання руху на перехрестях або в транспортних потоках.
- в) Включення пробліскових вогнів і спеціальних звукових сигналів тільки в надзвичайних обставинах.
- г) Без демонстрації зброї.
- д) Блокування транспортних засобів при потребі.

2. Неофіційний – використовується підрозділами забезпечення безпеки в умовах помірного або високого ступеня небезпеки при транспортуванні з повною відмовою від збереження прихованості.

- а) Склад – два або більше автомобілі.
- б) Організація регулювання руху на перехрестях силами місцевих співробітників міліції у форменому одязі, ескорту на мотоциклах або на автомобілях міліції.
- в) Включення пробліскових маячків і спеціальних звукових сигналів (коли це потрібно для прискорення проходження кортежу автомобілів через транспортний потік).
- г) Демонстрація зброї в залежності від ступеня небезпеки і ситуації.
- д) Застосування блокування транспортних засобів (при потребі в цьому).
- е) Використання або відмова від використання супроводжуючих автомобілів міліції.

3. Офіційний або спеціальний – використовується підрозділами забезпечення безпеки в умовах високого ступеня небезпеки при транспортуванні з повною відмовою від збереження прихованості. Кортеж створює стандартний тримашинний "захищений комплекс" і характеризується такими особливостями або деякими з них:

- а) Склад – лімузин, лідируючий і кінцевий автомобіль.
- б) Наявність автомобіля-лоцмана.
- в) Наявність лідируючого і кінцевого автомобілів міліції.
- г) Використання групи особливого призначення зі спеціальним озброєнням на автомобілях.
- д) Регулювання руху на перехрестях і в транспортних потоках силами місцевої міліції.
- е) Включення пробліскових маячків і спеціальних звукових сигналів.
- ж) Демонстрація зброї в залежності від ситуації.

з) Застосування прийомів блокування транспортних засобів.

Фактори впливу на склад кортежу автомобілів

Розміри і конфігурація кортежу автомобілів змінюються в залежності від таких факторів, як:

1. Ступінь небезпеки, яка визначається особливостями:
 - а) особи, що охороняється;
 - б) місцевої політичної ситуації.
2. Побажань особи, що охороняється або політичних міркувань:
 - а) з приводу максимальної відкритості або прихованості;
 - б) з приводу швидкого руху кортежу автомобілів.
3. Наявність сил і засобів, до яких відносяться:
 - а) співробітники служби охорони;
 - б) транспортні засоби;
 - в) підтримка місцевої міліції.

Види конфігурації кортежу автомобілів

Одномашинний кортеж

Використовується для осіб, які уникають привселюдності або для яких існує невелика небезпека, і організується по такій схемі:

- а) тільки лімузин;
- б) водій і співробітник служби охорони.

Двомашинний кортеж

Використовується підрозділами, що діють в умовах невеликої або помірної небезпеки, являє собою стандартний варіант конфігурації кортежу автомобілів і організується по такій схемі:

- а) лімузин і кінцевий автомобіль;
- б) водій лімузина, навчений водінню з використанням прийомів забезпечення безпеки (переважно – співробітник служби охорони);
- в) кінцевий автомобіль, укомплектований трьома або чотирма співробітниками охорони.

Трьохмашинний кортеж

Використовується підрозділами, які діють в умовах високої небезпеки і максимальної відкритості, і організується по такій схемі:

- а) лімузин, лідируючий і кінцевий автомобілі;
- б) водії, що пройшли курс навчання з безпеки;
- в) мінімум один співробітник служби охорони в лідируючому автомобілі;
- г) кінцевий автомобіль, укомплектований трьома або чотирма співробітниками служби охорони.

Повний офіційний кортеж автомобілів

Використовується для побудови автоколонни, що транспортує високопоставлених осіб в умовах високої небезпеки і максимальної відкритості, і організується по такій схемі:

а) Автомобіль-лоцман.

Випереджає кортеж автомобілів на 2-5 хв. ходи з метою перевірки траси в аспекті забезпечення безпеки і умов руху, в ньому повинен знаходитись співробітник служби охорони і технічний спеціаліст.

б) Лідируючий автомобіль міліції.

Використовується для регулювання вуличного руху і проводки кортежу автомобілів по трасі, цей позначений автомобіль міліції супроводжує співробітник служби охорони, який повинен допомагати в управлінні кортежом і є зв'язуючою ланкою з підрозділом служби охорони.

в) Лідируючий автомобіль забезпечення безпеки.

При розміщенні співробітників служби охорони на всіх постах, цей непозначений автомобіль забезпечує прикриття лімузина спереду і перекриває дорогу у випадку необхідності (цей автомобіль може бути використаний, також, в якості резервного представницького автомобіля).

г) Лімузин.

Цей автомобіль призначений для транспортування особи, що охороняється і в ньому знаходяться водій, що є співробітником охорони і старший наряду.

д) Кінцевий автомобіль служби охорони.

В цьому автомобілі знаходяться водій, що є співробітником служби охорони, керівник зміни, що займає переднє пасажирське крісло і співробітники на задньому сидінні. В ньому може знаходитись також співробітник, що сидить в ніші, якщо використовується багатомісний джип або автомобіль з кузовом типу "універсал".

е) Службовий автомобіль.

Цей автомобіль використовується для перевезення помічників, чоловіка (дружини) або інших високопоставлених осіб.

є) Кінцевий автомобіль міліції.

Цей автомобіль призначений для організації регулювання вуличного руху і замикання конфігурації кортежу. При наявності особового складу в цьому автомобілі може їхати співробітник служби охорони.

ж) Мотоцикли або санітарні автомобілі.

1) Мотоцикли призначені:

- для організації регулювання руху на перехрестях попереду кортежу автомобілів шляхом застосування методу руху перекатами.
- для забезпечення прикриття особи, що охороняється за рахунок руху поблизу бортів лімузина.

2) Санітарні автомобілі, що використовуються:

- в якості альтернативних засобів евакуації особи, що охороняється з медичною метою і в якості основного засобу евакуації інших членів групи.
 - у випадку серйозного погіршення стану здоров'я головної особи.
- Охорона "Особи" може здійснюватися з використанням:
- одного автомобіля;
 - двох автомобілів;
 - трьох автомобілів.

Використання одного автомобіля:

При пересуванні “Особа” з використанням одного автомобіля розміщувати працівників охорони необхідно в такий спосіб: щоб “Особа” знаходилась праворуч позаду від водія, один охоронець (старший) попереду поряд з водієм, другий позаду за водієм.

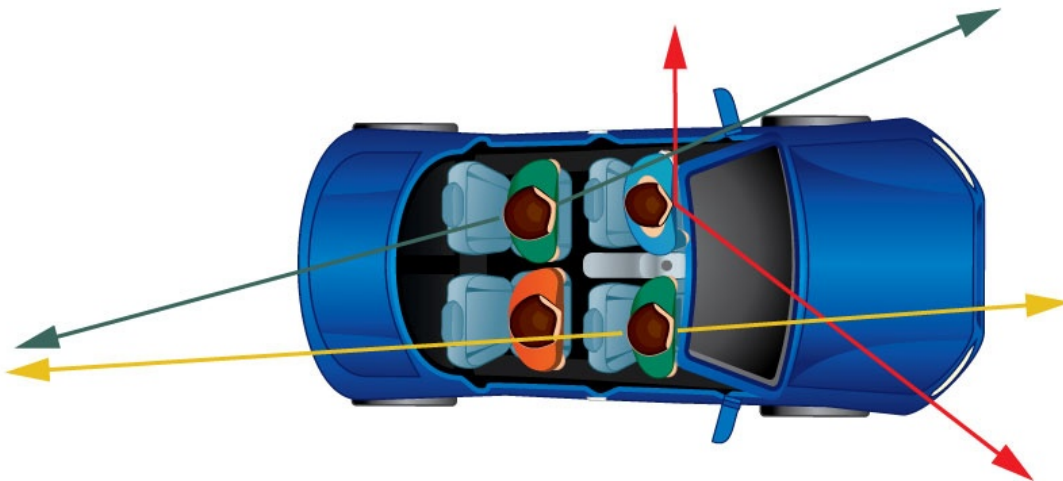

Схема розміщення при слідуванні в одному автомобілі

Перед початком руху старший наряд охорони зобов'язаний:

- проінструктувати водія і “Особу”;
- визначити напрямки (сектори) спостереження водію, працівнику охорони;
- після посадки “Особа” блокувати двері;
- закрити всі вікна;
- перевірити зв'язок і визначити сигнали з черговою частиною підрозділу;
- в ході пересування, радіообмін вести тільки по суті охоронних функцій;
- реагувати на зміни обстановки в ході пересування і особливо по місцю прибуття.

У ході пересування автомобіль варто розташовувати в лівій смузі і, якщо дозволить обстановка, швидкість руху повинна бути на 5-10 км/годину більше швидкості транспортного потоку. Автомобіль, у якому їде “Особа”, повинний обганяти інші транспортні засоби, а не навпаки.

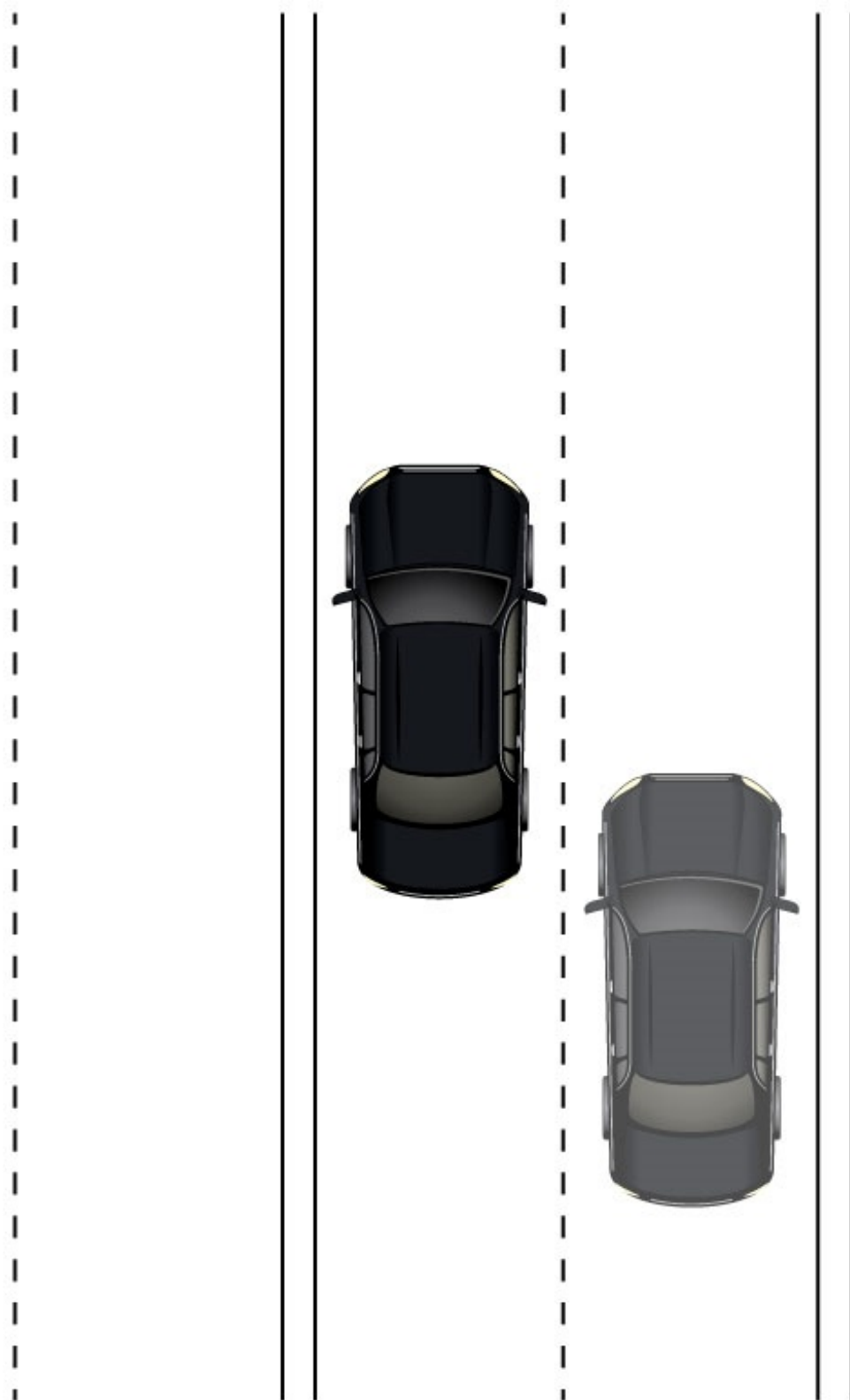

Схема розташування автомобіля на дорозі

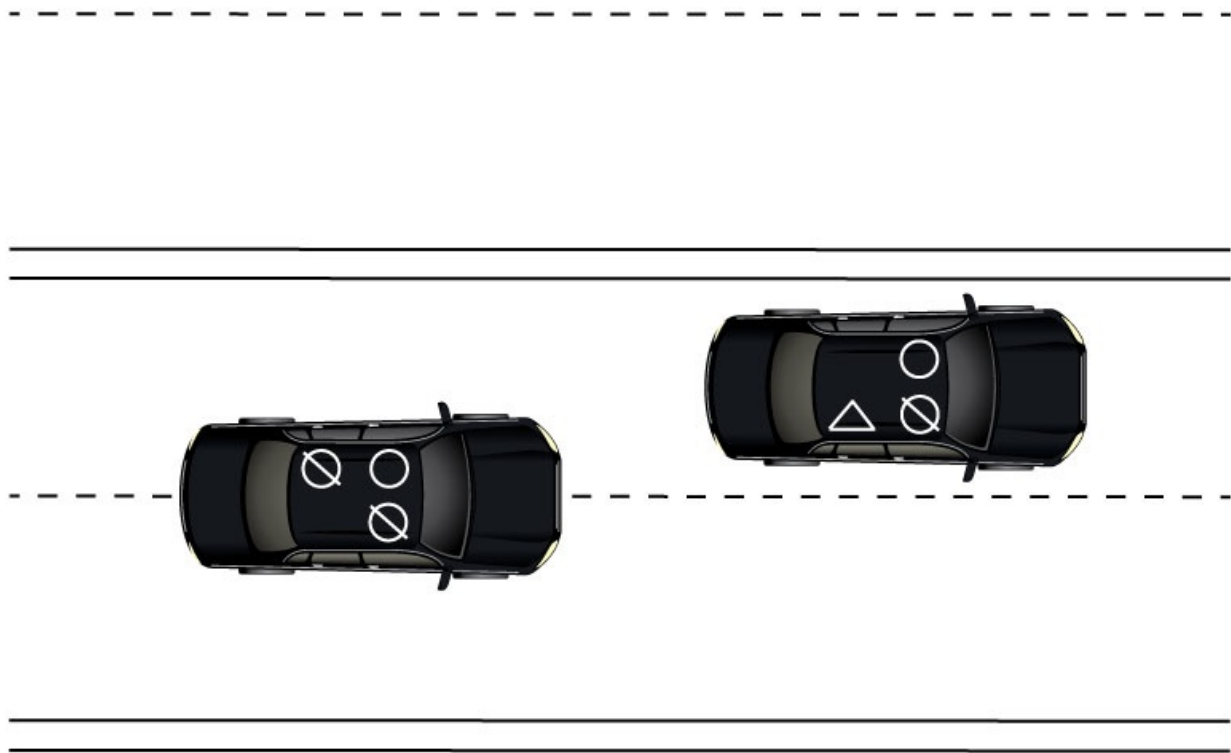

Схема розташування автомобілів на дорозі

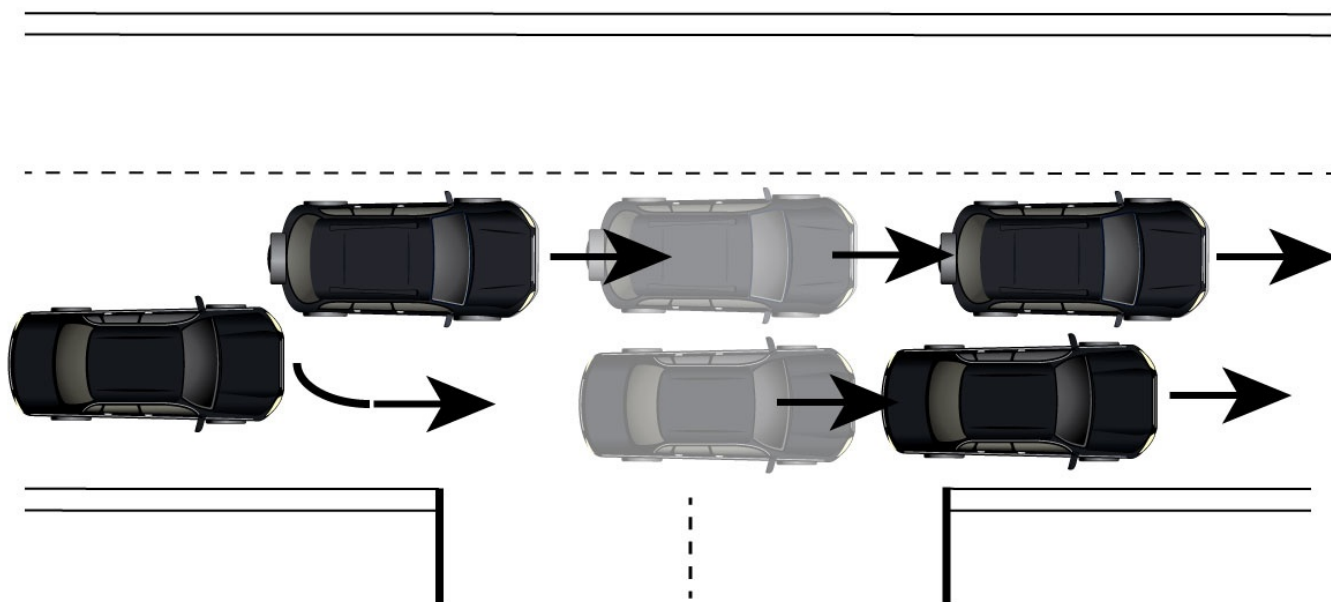

Схема проїзду небезпечних ділянок дороги

Перед початком руху старший наряду охорони зобов'язаний проінструктувати працівників та водіїв як діяти під час руху в автомобілі.

Якщо для супроводу виділяється два автомобілі, то вони повинні розташовуватися на проїжджій частині в колону. Автомобіль, що їде попереду (позаду) супроводу повинний рухатися в лівому ряду, злегка притискаючись до осьової лінії, автомобіль "Особи" повинний рухатися також у лівому ряду, декілька правіше, а замикаючий автомобіль розташовується позаду і правіше

автомобіля з “Особою” на половину ширини корпусу, причому дистанція між ними повинна бути така, щоб автомобілі супроводу мали можливість для маневру в залежності від швидкості руху.

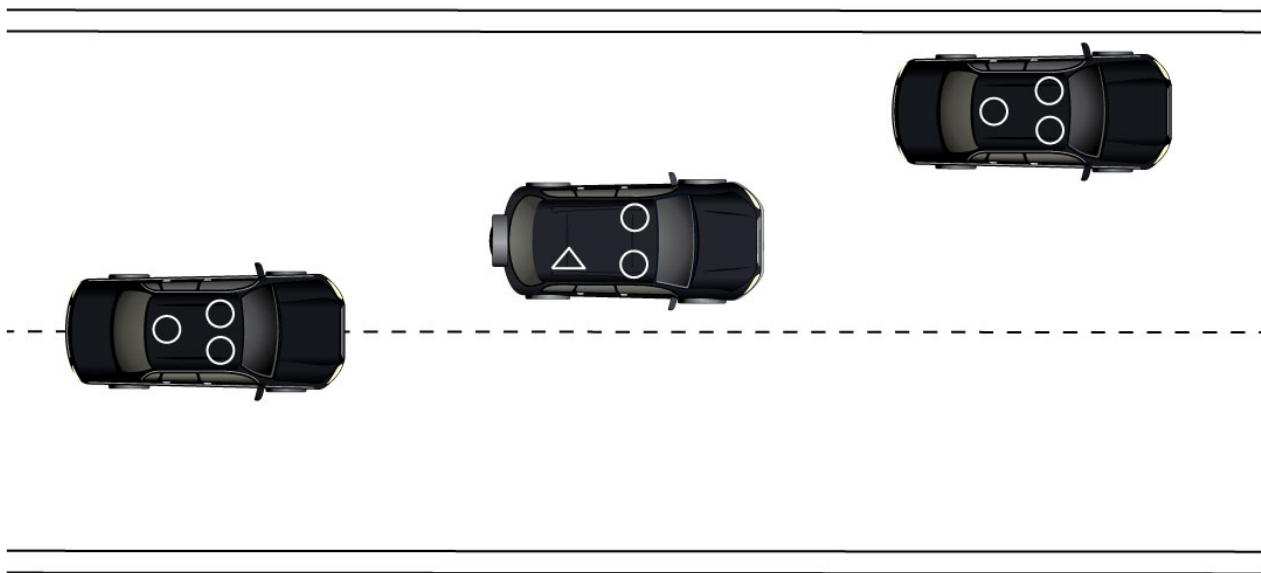

Схема розташування двох автомобілів супроводу на проїзній частині

У ході пересування автомобілі супроводу повинні реагувати на всі зміни обстановки.

5.3. **Обов'язки співробітників особистої охорони в автомобільному кортежі. Методи організації руху автомобілів**

Оперативний водій і його обов'язки

Водій – працівник підрозділу особистої охорони повинний бути навчений прийомам водіння автомобіля з метою, як захисту особи, що охороняється, так і виживання при нападі. Він повинний мати чітку уяву про те, як здійснюється напад на автомобіль.

Оперативний водій зобов'язаний:

- мати постійну готовність відіграти активну роль у забезпеченні безпеки;
- знати місце розташування свого автомобіля і вести спостереження – до, у ході і після водійських операцій;
- керувати технічно справним автомобілем, знати як поводить автомобіль на дорозі, на що він здатний;
- уникати звичних схем, що можуть призвести до здійснення нападу. Він повинен періодично змінювати час виїзду, приїзду і маршрути слідування, а також місце паркування і стоянки;
- на будь-якій дорозі тримати автомобіль, займаючи більш вигідну позицію, ускладнити напад;
- знати різні прийоми і способи можливого нападу на автомобіль, а також ознаки, що вказують на підготовку такого нападу;
- знати сигнали, жести, умовні сигнали і кодові слова, що можуть бути застосовані в ході операції, і порядок дій по них.

Крім вищевикладеного в ході слідування водій повинний:

- постійно тримати в полі зору інші автомобілі, що знаходяться на трасі;
- користуватися дзеркалом заднього виду кожні 10-15 секунд;
- вміти дивитися по сторонах, не повертаючи голови;
- вести автомобіль, планувати дії;
- вести спостереження в призначеному напрямку, оцінювати обстановку;
- забезпечувати охорону автомобіля у відсутності особи, що охороняється, знаходячись зовні.

Водію забороняється:

- слухати радіо (без дозволу “Особі”);
- вступати в розмови (за винятком тих випадків, коли мова йде про безпеку водіння);
- відволікатися на сторонні дії;
- палити.

А. Водій кінцевого автомобіля:

1. Забезпечує безпеку лімузина:

а) при необхідності перегороджує дорогу автомобілям, що намагаються обігнати його;

б) прикриває лімузин:

1) на перехрестях;

-
- 2) при парковці або виїзді на дорогу від бордюра;
 - 3) шляхом підтримання потрібної відстані до слідуючого попереду лімузина під час маневрування.

2. Додатково водій кінцевого автомобіля:

а) турбується про те, щоб перед виїздом і на початку кожної зміни, в кінцевому автомобілі знаходився запасний комплект ключів від лімузина (і, якщо це потрібно, від першого автомобіля).

б) Водій першого автомобіля, що їде попереду лімузина, має ті ж самі основні обов'язки, що і водій кінцевого автомобіля:

1) забезпечує безпеку попереду кортежу автомобілів, блокуючи дорожній рух, або, якщо це необхідно, прикриває маневри лімузина спереду.

2) реагує на любую загрозу попереду кортежу автомобілів.

3) турбується про те, щоб перед відправленням і на початку кожної зміни, в першому автомобілі знаходився третій комплект ключів від лімузина і кінцевого автомобіля.

Перерахування постів і конкретних обов'язків співробітників в кортежі автомобілів

А. Старший наряду (СН)

Старший наряду відповідає за захист і евакуацію особи, що охороняється.

1. Виступає в ролі зв'язуючої ланки між керівником зміни і лімузином в одномашинному кортежі.
2. Контролює двері зі сторони особи, що охороняється в моменти прибуття і відправлення.
3. Контролює замки дверей лімузина.
4. Бере на себе управління автомобілем, якщо його водій вийшов з ладу.

Б. Керівник зміни

Керівник зміни відповідає за роботу підрозділу на протязі його зміни і підпорядковується безпосередньо старшому наряду (СН).

Він:

1. Приймає тактичні рішення, що стосуються розвертання кортежу автомобілів, і визначає:
 - а) швидкість руху транспортних засобів;
 - б) необхідність блокування або позиції автомобілів в транспортному потоці;
 - в) необхідність застосування зброї.
2. Виступає в ролі зв'язуючої ланки між підрозділами і старшим наряду. Всі повідомлення, що поступають в лімузин і з нього, передаються через керівника зміни і містять:
 - а) інформацію про зміну полоси руху;
 - б) розпорядження і накази;
 - в) опис дій, що дозволяють уникнути небезпеки, і інструкції по діях в надзвичайних ситуаціях.
3. Подає команди на вихід з машини і зняття постів вздовж лімузина по прибуттю на об'єкт.

4. Вибирає момент, коли слід застосувати захисні дії.

В. Співробітники в кінцевому автомобілі

Співробітники в кінцевому автомобілі розміщуються справа і зліва на задньому сидінні кінцевого автомобіля і повинні:

1. Забезпечувати безпеку з лівої і правої сторони, а також позаду кінцевого автомобіля.

2. Проводити розвертання, за наказом керівника зміни, для фізичного прикриття лімузина під час зупинок або для проведення захисних дій.

3. Проводити розвертання для прикриття лімузина і особи, що охороняється під час прибуття і відправлення.

4. Співробітник, що сидить на задньому сидінні ліворуч, відчиняє ліві двері лімузина тільки в тому випадку, коли разом з особою, що охороняється їде гість, і тільки після того, як старший наряду відчинив двері зі сторони особи, що охороняється.

5. Співробітник, що прикриває відповідний сектор (ліву або праву полосу дороги), повідомляє водію кінцевого автомобіля і керівнику зміни про зміни в дорожній ситуації позаду кінцевого автомобіля і передає інструкції водію словами або знаками, використовуючи для цього руки і кисті рук.

6. На початку кожної зміни обидва співробітника перевіряють справність обладнання і зброї, виданої їм у відповідності з їх постами.

Г. Розподіл зон відповідальності за безпеку.

Як і у випадку піших процесій, процесії, що створюються кортежем автомобілів, мають зони відповідальності. Якщо скористатися схемою циферблату годинника, де положення 12-годинної відмітки відповідає напрямку руху кортежу автомобілів, то зони відповідальності розподіляються слідуючим чином:

1. Водій лімузина – 9:00–2:00

2. Старший наряду – 11:00–3:00

3. Керівник зміни (СН) – 10:00–4:00

(далеко попереду лімузина)

4. Водій кінцевого автомобіля (ВЗ) – 9:00–1:00

5. Лівий задній (ЛЗ) – 6:00–11:00

6. Правий задній (ПЗ) – 1:00–6:00

7. Співробітник в ніші – 4:00–8:00

8. Водій першого автомобіля – 10:00–1:00

9. Персонал в першому автомобілі (як в кінцевому автомобілі).

Характеристики цих зон коректуються в залежності від ситуації. Якщо в кортежі є тільки два автомобіля, то відповідальність співробітників, що знаходяться в представницькому лімузині, зростає. Коли в кінцевому автомобілі є співробітник, що сидить в ніші, зони відповідальності решти співробітників кінцевого автомобіля, також, можуть бути змінені. Керівник зміни завжди

повинен оглядати зону навколо і попереду лімузіна, щоб мати повну картину всіх можливих небезпек.

Обов'язки охорони під час руху

Обов'язки охорони при організації охорони під час слідування автомобільним транспортом

1. По можливості наперед вивчити маршрут слідування охороняємої особи, інтенсивність руху транспорту, вразливі місця, зручні для нападу.

2. Вживати заходи по відверненню випадків управління автомобілем, що використовується для перевезення особи, що охороняється, водієм "Замовника" в нетверезому стані, без посвідчення водія і документів на автомобіль.

Особливу увагу приділяти при посадці і висадці з автомобіля, при зупинці на світлофорах, при заторах, обгонах інших автомобілів.

3. Перед виїздом особи, що охороняється на автомашині, разом з водієм уважно перевірити автомобіль з метою виявлення закладок підривних пристроїв або навмисного псування ведучих вузлів транспортного засобу.

У випадку виявлення підривних пристроїв негайно поставити до відома охороняєму особу та інформувати правоохоронні органи по територіальності.

4. Звертати увагу на появу яких-небудь тимчасових будівель, інших об'єктів (будівельних вагончиків, будок, транспортних засобів) біля будинку особи, що охороняється або на маршруті її слідування, які можуть бути використані злочинними елементами для замаху на її життя.

5. Автомобіль супроводження прямує за машиною, в якій знаходиться охороняемий. Старший наряду під час руху знаходиться на сидінні поряд з водієм і веде нагляд у своєму секторі. Другий співробітник сидить за водієм і також веде нагляд у відведеному йому секторі. Автомобіль повинен бути обладнаний дзеркалом заднього виду зі сторони старшого зміни.

6. В момент посадки і висадки особи, що охороняється, старший супроводжує його від квартири (ліфтового холу) до дверей автомобіля, другий співробітник – від машини супроводження уважно спостерігає за підходами до житлового будинку (місця роботи, об'єкту, що відвідується та інше), звертаючи особливу увагу на дахи будинків, дерева, на поведінку окремих людей, груп, предмети, що викликають підозру, на наявність в них підривних речовин (згортки, сумки, машини та ін.), швидко оглядають автомобіль супроводження, знаходяться в постійній готовності до дій. Співробітники при цьому не перекривають один одному можливість ведення вогню, не втрачають один одного з поля зору.

7. Прибувши до місця проживання, машина подається на максимально близьку відстань до під'їзду, здійснюється швидкий захід всієї групи до під'їзду. Один із співробітників піднімається в квартиру особи, що охороняється, проводить огляд дверей квартири і площадки сходів (на предмет наявності підривних пристроїв), сходових прогонів, дає сигнал по рації тим, хто знаходяться унизу, що можна підніматися. В ліфті не повинно бути незнайомих людей. Співробітник, що знаходиться в квартирі, контролює ліфтову площадку, вихід зі сходів, квартир сусідів. Після того, як особа, що супроводжується, заходить в квартиру і дає підтвердження, наряд виходить у відведене для їх перебування місце.

8. У випадку поломки автомобіля чи здійснення ДТП, співробітники з охороняємим пересідають в справний автомобіль і, по можливості, змінивши маршрут їдуть до наміченого місця.

9. Контролювати наближення до особи, що охороняється інших автомобілів, транспортних засобів, пішоходів або груп громадян, маневри і пересування яких загрожує зіткненням або небажаним інцидентом.

5.4. Прийоми посадки, висадки особи, яка охороняється, та групи охорони в автомобіль. Посадка, висадка групи охорони під час руху автомобіля

Порядок дій працівників охорони при посадці “Особи” в автомобіль

Посадка і вихід “Особи” з транспортного засобу є однією з найбільш складних дій служби охорони. Оптимальний варіант коли цю задачу виконує група працівників у складі не менш 3-х чоловік.

Два співробітники завжди знаходяться поряд з “Особою”, а один працівник виконує функції передової групи. Він повинен за 10-15 хвилин прибути і вивчити район (місце), яке необхідно відвідати “Особі”.

При огляді місця звертається увага:

- на автомобілі, що знаходяться біля будинку (тоновані вікна, кількість людей в автомобілі, їхня поведінка, чи працює двигун, марка, колір, номер і т.п.);
- на будівлі, розташовані навколо місця висадження (посадки) “Особи” зверху вниз (дахи, горищні вікна, балкони, вікна, під’їзди, підвали і т.п.);
- на людей, що знаходяться поблизу місця прибуття (одяг, пози, манера поведіння, положення рук і т.п.);
- на предмети і речі в безпосередній близькості до місця зупинки (урни для сміття, лавки, рослинність, згортки, коробки і т.д.).

При посадці або висадці “Особи” з транспортного засобу працівники охорони повинні чітко знати свої сектори спостереження і порядок дій у випадку нападу.

Слід зазначити особливу роль водія в даній ситуації – від його вправних дій значною мірою залежить успіх у відбитті раптового нападу. Водій завжди знаходиться поруч з автомобілем або в автомобілі, забезпечує його охорону і повинний бути в постійній готовності подати автомобіль до місця посадки. Він повинен вести спостереження за навколишньою обстановкою і вживати заходів, щоб уникнути блокування автомобіля іншими транспортними засобами. Для цієї мети він повинен виконувати різні маневри на автомобілі.

Подача автомобіля до місця посадки здійснюється таким чином, щоб після посадки “Особи”, транспортний засіб рухався тільки вперед без зайвих маневрів. Посадка в автомобіль здійснюється тільки при працюючому двигуні, зв’язок старшого наряду працівників охорони з водієм повинен здійснюватися з використанням засобів зв’язку.

Посадка “Особи” в автомобіль при супроводі його двома працівниками охорони:

Працівник №2

- першим виходить з під’їзду і оглядає обстановку навколо;
- займає позицію позаду автомобіля ліворуч по ходу руху;
- контролює зону з тилу;
- по команді займає місце позаду ліворуч поряд з “Особою”;
- контролює зону з тилу, ліворуч у ході руху,

Працівник №1

- переміщується з “Особою”;

- відкриває праві задні двері;
- займає місце праворуч позаду між відкритими дверима і багажником;
- спостерігає за обстановкою перед будинком, з якого вийшли;
- контролює посадку “Особи”;
- подає команду на посадку і займає місце попереду праворуч поруч з водієм;
- керує діями водія в ході руху.

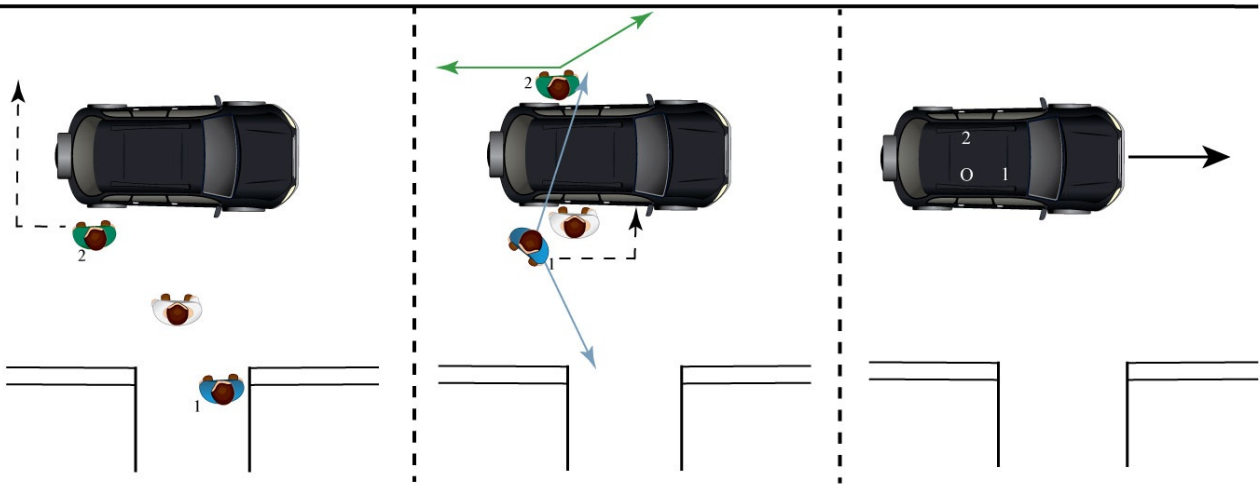

Схема посадки “Особи” в автомобіль при супроводі його двома працівниками охорони

Посадка “Особи” в автомобіль при супроводі трьома працівниками охорони і наявності автомобіля супроводу:

Працівник №2

- першим виходить з будинку, оглядає обстановку;
- переміщається і займає позицію за автомобілем “Особи”, але попереду автомобіля супроводу;
- контролює зону ліворуч від “Особи”;
- по сигналу сідає в автомобіль супроводу позаду ліворуч. Посадка здійснюється на ходу (мала швидкість).

Працівник №3

- другим виходить з будинку, оглядає обстановку;
- переміщається і займає позицію праворуч попереду біля автомобіля “Особи”;
- контролює зону з фронту і справа;
- по сигналу сідає в автомобіль супроводу попереду праворуч від водія;
- керує діями водія автомобіля супроводу.

Працівник №1

- виходить з будинку останнім;
- переміщається поруч з “Особою”;
- здійснює посадку “Особи”;
- контролює зону з боку будинку;
- подає сигнал на рух і займає місце попереду поруч з водієм;

- керує діями наряду охорони.

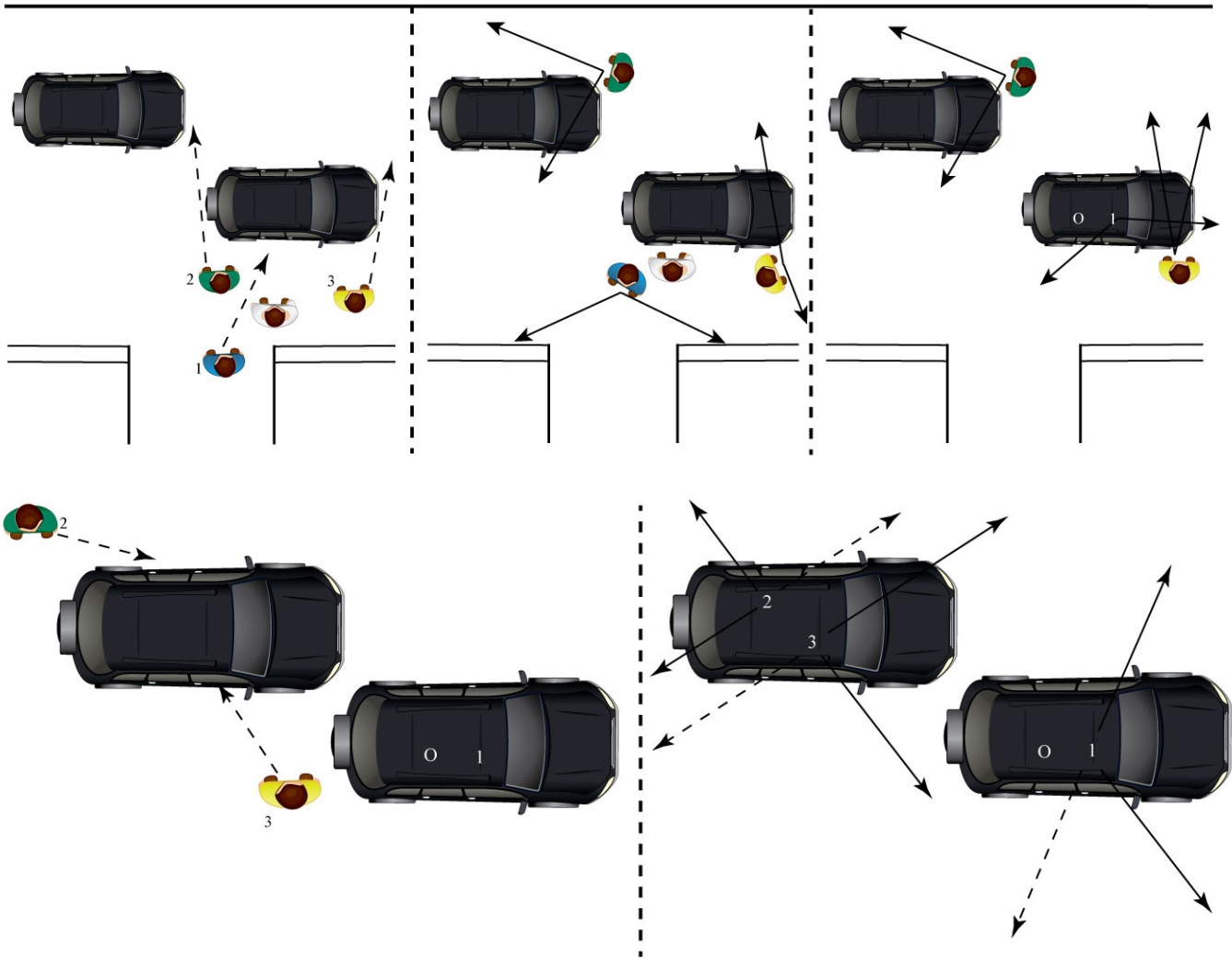

Схема посадки "Особи" в автомобіль при супроводі трьома працівниками охорони і наявності автомобіля супроводу

Порядок дій працівників охорони при висадці "Особи" з автомобіля:

Висадка з автомобіля здійснюється у зворотній послідовності. Якщо при поверненні використовувався працівник передової групи, то він подає команду на під'їзд автомобіля до місця висадки, попередньо вивчивши обстановку.

Якщо працівник передової групи не використовувався, то першим у двір в'їжджає автомобіль супроводу.

Висадка "Особи" з автомобіля при супроводі його двома працівниками охорони:

Працівник №2

- при зупинці транспортного засобу першим виходить і вивчає зону з тилу;
- переміщається до дверей під'їзду, оглядає його і контролює зону праворуч від "Особи";
- першим входить у під'їзд.

Працівник №1

- виходить з автомобіля після того, як працівник №2 зайняв свою позицію;
- відкриває двері (подає сигнал) і контролює висадку "Особи", спостерігаючи

за зоною ліворуч від «Особи»;

- переміщається поряд з «Особою»;
- останнім входить у під'їзд.

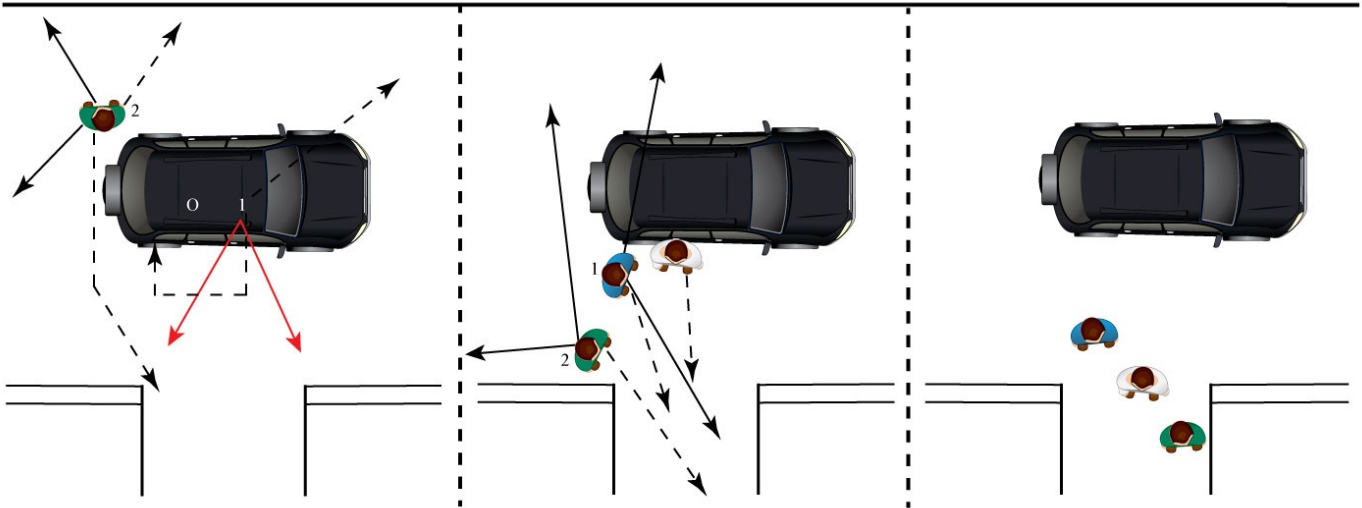

Схема висадки «Особи» з автомобіля при супроводі його двома працівниками охорони.

Висадка «Особи» з автомобіля при супроводі його трьома працівниками і автомобілем супроводу:

Автомобіль супроводу на рівні під'їзду сповільнює хід, потім переміщається вперед, даючи можливість під'їхати автомобілю з «Особою».

Працівник № 3:

- залишає автомобіль;
- займає позицію в під'їзді і оглядає вхід у будинок;
- подає сигнал на висадку;
- першим входить у будинок.

Працівник №2:

- залишає автомобіль;
- займає позицію і контролює зону з тилу по ходу руху автомобіля;
- потім переміщається до входу в будинок;
- входить другим у будинок.

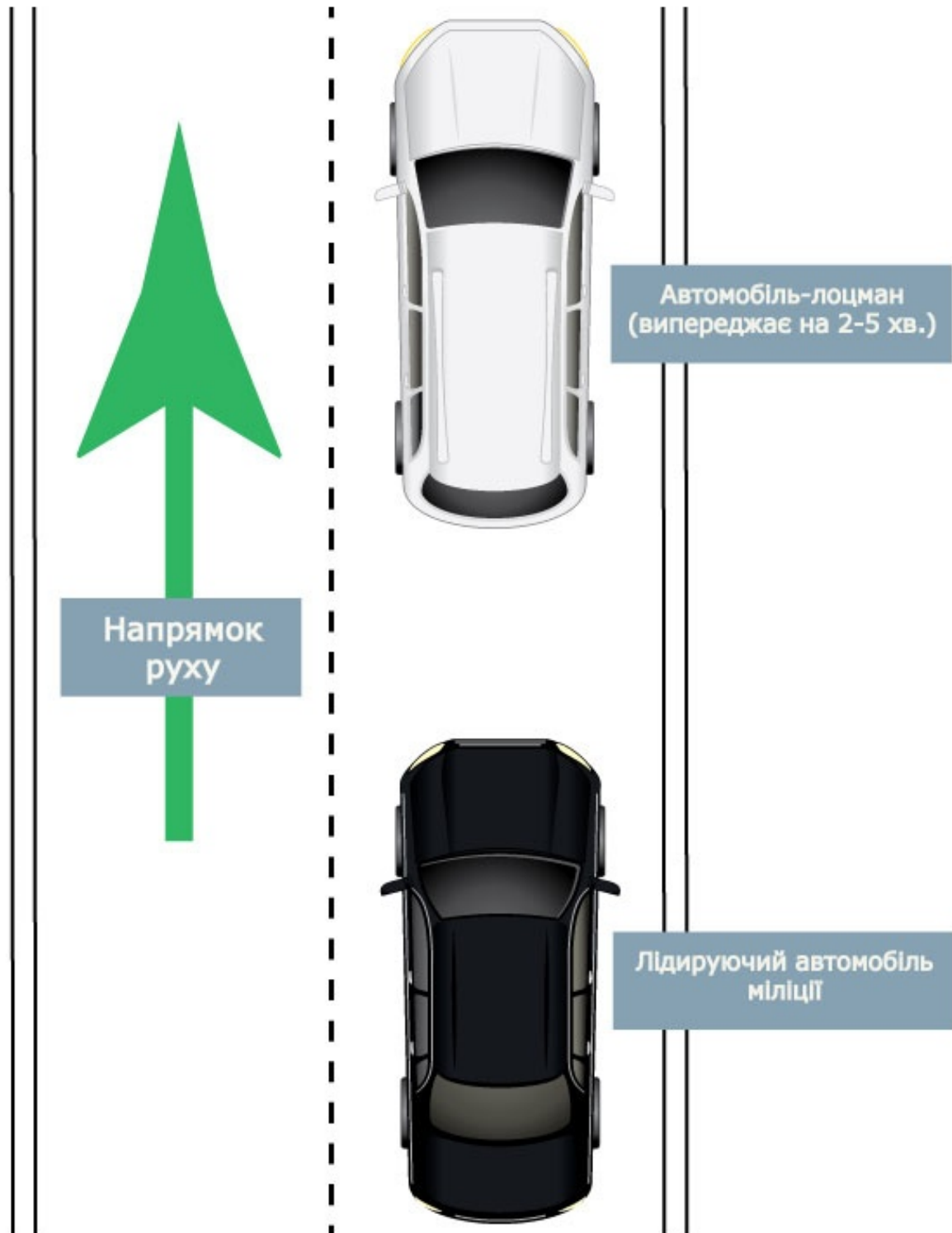
Працівник № 1:

- виходить з автомобіля;
- займає позицію біля задніх дверей праворуч;
- подає команду на висадку особи з автомобіля;
- переміщається поруч з «Особою»;
- останнім входить у будинок.

5.5. Тактика дій наряду охорони під час супроводження особи, яка охороняється у транспорті

ДІЇ КОРТЕЖУ АВТОМОБІЛІВ

Взаємна побудова автомобілів в повному офіційному кортежі

Інші варіанти конфігурації кортежу автомобілів

В залежності від ряду факторів в конфігурації кортежу автомобілів можуть бути здійснені різні доповнення або виключення.

а) Високопоставлений гість із супроводжувачем співробітником.

Високопоставлений гість може побажати, щоб в представницькому автомобілі знаходився співробітник його власної групи забезпечення безпеки. Якщо дозволить компоновка сидінь в автомобілі, можна організувати перебування в пасажирському салоні додаткового співробітника служби охорони. Якщо в представницькому автомобілі немає місця, запропонуйте співробітнику служби охорони середнє сидіння в кінцевому автомобілі. Якщо у високопоставленого гостя є кінцевий автомобіль, він повинен рухатись за вашим останнім автомобілем.

б) Кортєж автомобілів з чоловіком (дружиною).

Якщо дружина (чоловік) особи, що охороняється їде з кортєжем, але не в представницькому автомобілі, то до кортєжу може бути добавлений окремий автомобіль (і, якщо цього вимагають загрожуючі обставини, останнім автомобілем). Вказані транспортні засоби розміщуються трохи позаду тримашинного захищеного комплексу.

в) Об'єднані кортєжі автомобілів.

1) Декілька високопоставлених осіб.

Коли в одному кортєжі автомобілів їдуть декілька високопоставлених осіб, необхідна координація дій між різними підрозділами забезпечення безпеки. Підрозділ з більш високим пріоритетом визначається правилами протоколу.

2) Кортєжі автомобілів для перевезення декількох високопоставлених осіб.

Між різними підрозділами забезпечення безпеки повинна бути досягнута узгодженість з питань організації заходів безпеки.

Сюди входять:

а) терміни прибуття і відправлення;

б) варіанти конфігурації кортєжу автомобілів;

в) основний і альтернативні маршрути поїздки.

До питань взаємодії між підрозділами забезпечення безпеки можуть належити також:

г) радіозв'язок між підрозділами (або хоча би між командними пунктами);

д) знаки розпізнання підрозділів, що служать для ідентифікації співробітників служби охорони;

е) розпізнавальні знаки для автомобілів, що дозволяють ідентифікувати кожен кортєж.

3) Президентський кортєж.

Зони відповідальності за безпеку

5.6. Особливості охорони під час пересування особи, що охороняється повітряним транспортом (літаки, вертольоти). Тактика дій наряду охорони під час супроводження особи, яка охороняється у транспорті

Замовляючи літак, охоронець повинен з'ясувати, скільки людей та багажу може взяти на борт літак, чи є в нього внутрішній трап для входу та виходу з літака. Якщо необхідні будуть продукти харчування та напої – охоронець відповідає і за це. Охоронцю необхідно зв'язатися з представником авіакомпанії в пункті прибуття. Представник авіакомпанії може тримати охоронця в курсі про прибуття літака клієнта та задовільнити особливі забаганки. Наприклад, він може дозволити під'їхати автомашині безпосередньо до літака. Дати дозвіл на те, щоб клієнт піднявся на борт останнім, на особливе зберігання багажу або його завантаження в багажне відділення в останню чергу, з тим, щоб вивантажити його першим, пряме вивантаження багажу в автомобіль, а можливо, і домовитися про посадку групи через вантажний відділ замість проходу через загальний термінал.

Виконуючи попередній огляд господарства аеропорту, охоронцю необхідно буде отримати план або карту аеропорту та зон посадки-висадки. Співробітник служби безпеки аеропорту може забезпечити охоронцю загальний огляд топографії аеропорту та під'їздних шляхів. Охоронець повинен накреслити основний та додатковий маршрути до аеропорту та з нього, а також до найближчих пунктів швидкої допомоги. Охоронець зобов'язаний забезпечити маршрутними картами водія та проінструктувати його про всі особливі деталі.

На борту літака охоронці зобов'язані вимкнути радіостанції на час польоту.

Порядок здачі та отримання вогнепальної зброї під час виконання охоронних функцій в повітряному судні.

Перевезення зброї регламентується інструкцією, затвердженою центральним органом виконавчої влади з питань транспорту за погодженням з Міністерством внутрішніх справ України.

Охоронці, які мають при собі вогнепальну або холодну зброю, повинні під час реєстрації авіаквитків повідомити про це службу авіаційної безпеки аеропорту та експлуатанта авіаційного судна.

Охоронці повинні в розрядженому стані здати вогнепальну, а також холодну зброю, окремо набої до неї для відповідного збереження на період польоту відповідальній особі служби авіаційної безпеки аеропорту.

Про вилучення зброї представником служби авіаційної безпеки робиться відповідна відмітка в "Приписі наряду охорони", а також при необхідності працівники наряду охорони спільно з відповідальною особою служби авіаційної безпеки аеропорту заповнюють картку за формою, встановленою спеціально уповноваженим органом з питань авіаційної безпеки цивільної авіації за погодженням з Міністерством внутрішніх справ України, один примірник якої забирають собі, другий – агенту авіаперевезень з реєстрації авіаквитків, третій віддають командирі повітряного судна.

Після прибуття в аеропорт призначення наряд охорони отримує зброю від командира повітряного судна в спеціальному приміщенні поза контрольованою зоною аеропорту під розпис у картці.

Всі білети та посадочні талони повинні знаходитись у старшого наряду.

Необхідно з'ясувати місцезнаходження туалетів на території аеропорту. Чи є там більш-менш затишне місце для тимчасового розміщення клієнта. Охоронцю необхідно з'ясувати та записати години роботи аеропорту, а також прізвища інспекторів аеропорту.

Для швидкої ідентифікації багажу всі валізи повинні бути помічені.

Завчасно повідомити в чергову частину ЛВВС про прибуття в аеропорт охорони “Особи”, узгодити при необхідності дії з даною категорією співробітників.

Прибувши в аеропорт, не випускаючи з поля зору “Особу”, уважно оглянути територію біля входу в будівлю аеропорту, біля автомобіля, на якому прибули, в самому приміщенні аеропорту, з метою виявлення осіб, що проявляють підвищену цікавість до особи, що охороняється та вжити необхідні заходи по недопущенню з їх боку небажаних дій.

При проходженні митного та прикордонного контролю уважно контролювати дії пасажирів в залі, супроводжувати “Особу”. У випадку, коли “Особу” супроводжує один охоронець, останній повинен знаходитись позаду.

В салоні літака, якщо місця поряд, працівники охорони розташовуються біля проходу, а “Особа” – біля борту літака. У випадку, якщо місця розташовані не поряд, охоронець сідає на те місце, з якого добре видно об'єкт охорони.

На шляху слідування рекомендуватись і підтримувати контакт з командиром літака, обслуговуючим персоналом.

5.7. Особливості охорони під час пересування особи, що охороняється залізничним транспортом

Знати час відправлення, прибуття, кінцевий пункт слідування, кількість, час зупинок на шляху, найбільш небезпечні ділянки.

Якісно оглянути вагон, купе, а також інші місця тимчасового перебування “Особи” з метою виявлення та вилучення можливих вибухових пристроїв, зброї, боєприпасів, легкозаймистих, отруйних та радіоактивних речовин.

Двері в купе тримати постійно зачиненими та закритими на шпінгалет. Допускати в купе тільки провідника вагону або співробітників ревізійних, митних, прикордонних служб, органів внутрішніх справ при виконанні ними своїх службових обов’язків.

Особливу увагу приділяти пасажирам, що слідують в сусідніх купе, вжити необхідних заходів по недопущенню негативних протиправних дій з їх сторони стосовно “Особи”.

У випадках пожежі, виявлення інших обставин, що загрожують безпеці “Особи”, негайно вжити заходів до зупинки поїзда стоп–краном, а при його відсутності – подавати сигнали зупинки обертами витягнутої руки з червоним ліхтарем або пострілами вгору.

При пожежі в купе, вагоні, вжити заходів до її гасіння та рятування “Особи”.

Прибувши на станцію призначення, організувати вихід “Особи”, в останню чергу.

Наряду рекомендується:

- закуповувати всі місця в купе у купейному вагоні;
- на шляху прямування до купе уважно спостерігати за поведінкою оточуючих;
- наладити контакт з провідником вагону, попередити його, щоб він не стукав у купе без крайньої необхідності;
- перевірити, щоб в купе вагону не було сторонніх осіб і предметів;
- перевірити справність засувів на дверях і вікнах, після чого розмістити клієнта, двері одразу заблокувати наручниками (зачіплюється ручка дверей та стояк верхньої полиці), також блокується обмежувач руху дверей у верхній частині дверей купе, який додатково фіксується дерев’яним бруском або сірниковою коробкою;
- під килимок, в коридорі навпроти дверей купе на ніч доречно покласти газетний аркуш, або целофановий пакет;
- вікно зашторюється;
- тримати двері постійно закритими на защіпку;
- без дозволу клієнта нікого в купе не допускати, дозволяти охоронцю відлучатися з купе тільки за службовою необхідністю і для відправлення природних потреб;
- основна увага – перед зупинками поїзда та під час зупинок, коли напад найбільш вірогідний. В цей час другий номер займає праву верхню полицю

обличчям до дверей. Перший номер займає ліву нижню полицю, його завдання – у випадку настійливих вимог – відкрити двері;

- при виникненні пожежі, аварії в купе або вагоні, взяти участь в ліквідації події, не послаблюючи уваги за охороняємою особою.

Під час обстеження вагонів всередині, особлива увага звертається на:

- сторонні предмети, які залишені без нагляду та ніким не затребувані;
- люки, розташовані на підлозі.

Лекція №6. Основи забезпечення безпеки особи, що охороняється

6.1. Поняття, завдання, принципи, методи забезпечення безпеки особи, що охороняється

Психологи стверджують, що безпека – одна з основних потреб людини. Можливо, саме тому з'явилася ще в прадавні часи та залишається актуальною дотепер професія охоронця. Колись охороняли замки та фортеці, у наш неспокійний час – практично все, починаючи від розважальних закладів і закінчуючи окремими людьми.

Поряд з вищими посадовими особами держав, відомими керівниками банків, провідних підприємств і організацій різних форм власності знаходяться люди особливої професії – тіло охоронці. Професійна підготовка тілоохоронця повинна бути бездоганною і саме тому вимагає постійного удосконалення.

Вони не рятують світ від армагедону, не передбачають глобальні катастрофи і навіть не запобігають масовим терактам, проте кожної миті вони готові захистити вас ціною власного життя. Їхня професія — охоронці. Бездоганний костюм, темні окуляри, переговорний пристрій у вусі, а за піджаком — зброя. Сучасний бодігард повинен не тільки володіти мистецтвом бою, а й бути інтелектуалом та джентльменом. Адже жоден клієнт не захоче платити охоронцю фіксовано 800-1100 доларів за місяць, якщо той постійно набридатиме йому. Крім того, основне в роботі охоронця не битися, а очікувати, стежити. Потрібно завжди бути напоготові, пильнувати, звідки може надійти тривожний сигнал. Тут важлива витривалість та навіть інтуїція.

Забезпечення особистої безпеки фізичних осіб – це комплекс заходів спрямованих на виявлення та припинення реальних загроз охороняемій особі.

Особисту безпеку фізичній особі забезпечують співробітники охорони шляхом застосування комплексних заходів та особистої присутності біля особи.

Основні завдання охоронців:

- забезпечення безпеки охороняємої особи в обумовлений договором період часу;
- попередження та припинення злочинних посягань на життя, здоров'я та свободу охороняємої особи в обумовлений договором період несення служби;
- профілактика та попередження конфліктних ситуацій, які становлять загрозу безпеці охороняемій особі;
- надання допомоги охороняемій особі при виникненні непередбачуваних обставин пов'язаних із ДТП, природними катаклізмами, раптовим захворюванням останньої та т.і.;
- недопущення несанкціонованих охороняємою особою контактів з іншими особами;
- охорона власності охороняємої особи чи інших матеріальних цінностей, обумовлених договором.

При укладенні договору на забезпечення особистої безпеки «Особі» висувуються вимоги, виконання яких обов'язкове.

Договір укладається тільки за умови письмової згоди «Особа» на їх виконання. «Особа» повинна надати підрозділу охорони, з яким укладений договір наступну інформацію:

- прізвище, ім'я та по батькові дружини, дітей, рідних та інших громадян, які проживають разом з «Особою»;
- адресу свого місця проживання, роботи, номери телефонів;
- адреси об'єктів та закладів, які часто відвідуються «Особою»;
- відомості про потенційних супротивників, недругів, тощо;
- відомості (бажано фото), друзів, інших осіб, які часто спілкуються з «Особою»
- іншу інформацію про діяльність «Особа» (за її згодою).

Своєчасно інформувати «Охорону» про свій маршрут руху і час відвідування об'єктів.

Під час проведення охоронних заходів погоджувати свої дії зі старшим нарядом чи працівниками охорони.

Негайно інформувати «Охорону» про надходження інформації, як з питань особистої безпеки так і стосовно безпеки об'єктів перебування.

Відмову від забезпечення особистої безпеки працівниками «Охорони» на нетривалий термін без розірвання умов договору викладати власноручно в письмовій формі.

Постійно сприяти «Охороні» у виконанні нею своїх обов'язків.

Невиконання «Особою» зазначених вище умов, порушення нею законодавства, настання нещасних випадків через неухважність останньої, знімає відповідальність з «Охорони» за наслідки і є підставою для розірвання договору на забезпечення особистої безпеки «Особа».

6.2. Обов'язки охоронця. Спостереження та контрспостереження

Обов'язки старшого наряду по забезпеченню безпеки особи:

- Узгоджувати з “Особою”, маршрути його руху під час відвідування об'єктів і терміни знаходження на них, а також коло осіб, з якими необхідно зустрітись (контактувати) “Особі”.
- Довести порядок входу і виходу “Особі” з приміщення, транспортних засобів і т.п.
- Визначити екіпірування працівників зміни і перевірити їх готовність до виконання охоронних функцій перед заступанням на службу.
- Визначити розстановку працівників та автотранспорту під час проведення охоронних заходів.
- Визначити порядок підміни, відпочинку, прийому їжі працівників зміни під час проведення охоронних заходів.
- Вносити пропозиції керівництву підрозділу по посиленню режиму охорони.
- Узагальнювати і доводити “Особі” інформацію, що надійшла до підрозділу охорони, пов'язану з можливою загрозою “Особі”, і вживати заходи по недопущенню її реалізації.
- При відмові “Особі” від проведення охоронних заходів, отримати письмове підтвердження про це.
- Доповісти в чергову частину підрозділу охорони про безпосередній прийом під охорону “Особі” та закінчення охоронних заходів.

Обов'язки членів наряду підрозділу охорони по забезпеченню безпеки осіб:

- Перед заступанням на службу готувати екіпірування у відповідності з вказівкою старшого наряду.
- Суворо виконувати всі вказівки і розпорядження старшого наряду під час проведення охоронних заходів.
- Вести нагляд за обстановкою навколо “Особі”, негайно доповідати старшому наряду всю інформацію, що стосується безпеки “Особі”.
- Не допускати контакту сторонніх громадян з “Особою” без згоди на те останньої.
- Негайно надавати допомогу “Особі” при його раптовому захворюванні, отриманні травми, виникнення непередбачених обставин.
- Мати необхідні для долікарняної допомоги медикаменти, вміти їх застосовувати, знати розташування медичних установ.
- По узгодженню з “Особою” бути присутнім на ділових нарадах, зустрічах, інших заходах.
- Постійно підтримувати радіозв'язок із старшим наряду та іншими членами наряду підрозділу охорони.

Наряду підрозділу охорони по забезпеченню особистої безпеки особи категорично забороняється:

- в період несення служби по забезпеченню безпеки «Особа» вступати в контакт зі сторонніми особами, який не пов'язаний з виконанням охоронних функцій;
- порушувати встановлений порядок несення служби, безпідставно зупинятись чи змінювати маршрут та порядок руху;
- без службової необхідності вступати в контакт з “Особою”;
- під час перевірки несення служби залишати “Особу” без нагляду;
- для забезпечення виконання охоронних заходів використовувати особистий транспорт членів нарядів підрозділу охорони.

6.3. Поняття і мета здійснення спостереження. Вимоги до організації спостереження. Факти, які заслуговують службової уваги. Обов'язки охоронця на спостереженні

Як показує аналіз замахів і скоєних терористичних актів проти державних діячів і інших високопоставлених осіб, фактові скоєння злочину, як правило, передує тривала підготовка. Злочинці створюють штаб операції, групи розвідки, підготовки теракту, забезпечення і прикриття, підбирають виконавців.

Підготовка операції складається з декількох етапів:

- вибір об'єкта терористичного акта;
- планування;
- підготовка сил і засобів для здійснення злочину;
- вибір місця злочину, часу його здійснення;
- вибір способу, зброї і виконавців;
- матеріальне і технічне забезпечення і т.і.

Велике значення при цьому приділяється вивченню об'єкта злочину. З цією метою встановлюється таємне стеження за його місцем проживання, роботи, відпочинку, маршрутами пересування. Вивчається його професійна, політична і соціальна активність, особисті звички, захоплення і розваги, ставлення до родини, зв'язки. Оцінюється кількісний і якісний склад охорони, професіоналізм її роботи.

На підставі аналізу отриманих матеріалів визначається уразливість об'єкта, можливість скоєння теракту з мінімальними витратами та втратами, вибирається спосіб, місце і час його здійснення.

З урахуванням цього, зовнішнє спостереження за об'єктом може вестися тривалий час, іноді тижні і місяці. Наприклад, при підготовці убивства Прем'єр-міністра Іспанії адмірала Карреро-Бланко змовники вели за ним стаціонарне і рухоме спостереження на протязі більше півроку, в залежності від його результатів двічі змінювали свої плани. Інший приклад. Готуючи теракт проти кандидата в президенти США Д. Уоллеса, терорист-одинак Артур Бремер тривалий час виїжджав за ним по місцях його передвиборних виступів і, вибравши зручний момент під час виступу Д. Уоллеса в м.Лорелл штат Мэриленд, зробив у нього 5 пострілів. Чотири чоловіки, у т.ч. кандидат у президенти, були важко поранені. В обох випадках охорона могла і зобов'язана була виявити стеження і попередити напад на охоронювану особу.

Таким чином, одним із важливих обов'язків співробітників охорони є своєчасне виявлення стеження, що потай ведеться за охоронюваним або місцями його перебування, і застосування адекватних заходів по локалізації можливих наслідків.

Для вирішення цих завдань співробітники охорони повинні знати:

- види стеження, які можуть використовувати злочинці;
- тактику ведення таємного стеження;
- типи автомобілів, радіостанцій, іншого устаткування, техніки і спорядження, що можуть використовувати спостерігачі;
- слабкі місця в стеженні, що демаскують спостерігачів;
- методику виявлення стеження;

-
- дії у випадку виявлення стеження за охоронюваним, об'єктами охорони, маршрутами пересування охоронюваних осіб, об'єктами відвідування.

6.4. Вимоги щодо організації стеження. Підготовка до здійснення стеження. Здійснення стеження в процесі виконання обов'язків охоронцем

Види стеження

Існують три види стеження: статичне, стрічкове і в русі.

При статичному стеженні пункт спостереження розташовується в місці, з якого добре проглядається об'єкт спостереження і можна використовувати технічні засоби: відео-кінозйомку, фотографування, запис розмов. Такі пункти можуть розташовуватися в прилеглих будинках, в автомашинах типу "фургон", будівельних вагончиках, кіосках, тобто в місцях, де можна сховатися і вести стеження, не викликаючи підозри. Як правило, такі пункти виставляються в місцях проживання і роботи охоронюваного або тих, які найбільш часто їм відвідуються, на маршрутах руху з будинку на роботу і назад.

У зв'язку з цим охорона повинна добре знати особливості району розташування місця проживання і роботи охоронюваного і членів його родини для того, щоб люба зміна в навколишньому середовищі була помічена та вивчена.

Стеження в русі ведеться з автомашин або пішим пересуванням охоронців по маршруті руху охоронюваної особи. При веденні стеження в русі використовується 2-3 автомашини різних типів (можуть бути і мотоцикли) і кілька спостерігачів в залежності від умов обстановки, задач і можливостей.

Стрічкове стеження – це серія стаціонарних і рухомих постів спостереження, розташованих у визначених місцях і маршрутах ймовірної появи об'єкта спостереження. Застосовується з метою забезпечення найбільшої таємності і конспіративності ведення стеження.

Методи і прийоми стеження.

При веденні стеження використовуються чотири основних методи:

- а) безпосереднє стеження (коли спостерігачі пересуваються в безпосередній близькості від об'єкта);
- б) приховане стеження (ведеться на значному віддаленні від об'єкта);
- в) комбіноване (сполучення першого і другого методів);
- г) провокуюче на реакцію (спостерігачі рухаються відкрито, демонстративно впритул за об'єктом з метою вивчення його реакції, шантажу або не даючи можливості виконати які-небудь дії).

Як правило, спостереження здійснюється групою осіб з 5-10 чоловік, але не виключається і більша або менша чисельність в залежності від мети спостереження. Технічно ця група оснащена засобами пересування, радіозв'язку і маскуванню.

Особливе значення має прихованість ведення стеження, інакше воно втрачає весь сенс (крім демонстративного стеження). Таємність стеження забезпечується спеціальними тактичними прийомами, а також використанням предметів гардероба з урахуванням сезону, місцевості та оточуючої обстановки. Нерідко використовуються і документи прикриття, маскуванню форменим одягом (під

працівників міліції, дорожніх робітників, співробітників авіаційного, річкового, залізничного транспорту й ін.).

Із прийомів ведення стеження частіше інших застосовуються: зустрічне спостереження (стосовно руху об'єкта спостереження) і спостереження, що здійснюється охоронцями, що прямують за об'єктом. Ці прийоми мають свої позитивні і негативні сторони і тому, як правило, застосовуються разом.

Відстань до особи, за якою ведеться стеження, залежить від місцевості, де ведеться стеження. У багатолюдних місцях вона буде незначна, а в безлюдних навпаки. Можливе стеження з великих відстаней з використанням біноклів, підзорних труб і інших технічних засобів стеження.

Процес стеження практично неможливий без засобів пересування. Найчастіше використовується автотранспорт, але в залежності від обстановки і місця перебування охоронюваної особи, це може бути річковий, морський, авіаційний або залізничний транспорт. Частина охоронців, що ведуть стеження, знаходиться в автомашині і періодично змінює співробітників, які здійснюють безпосереднє спостереження. Це підвищує прихованість ведення спостереження.

Зв'язок між охоронцями, які стежать, здійснюється по радіо або з використанням умовних знаків, зрозумілих тільки їм.

Відомий прийом стеження зі спеціально підібраних місць на маршрутах пересування об'єкта або в місцях, найбільше часто їм відвідуваних: магазини, театри, спортзали, офіс, місце проживання.

Процес стеження з автомашин практично не відрізняється від пішого варіанта стеження. Ведеться як з випередженням, так і за охоронюваним, тільки в більш швидкому темпі і декількома автомашинами. Можливе поєднання пішого й автоспостереження.

6.5. Контрспостереження. Основні вимоги до здійснення контрспостереження. Виявлення підозрілих осіб. Категорія осіб, які підлягають виявленню. Ознаки, що демаскують стеження.

6.6. Виявлення зовнішнього спостереження в місцях перебування та на маршрутах пересування особи, яка охороняється. Тактика дій наряду охорони щодо виявлення зовнішнього спостереження в місцях перебування та на маршрутах пересування особи, яка охороняється.

- спостерігачі повинні стежити поглядом за об'єктом;
- спостерігачі звичайно подають сигнали іншим членам групи;
- спостерігачі повинні прямувати за об'єктом;
- спостерігачі повинні встигати за об'єктом, не втрачати його з поля зору;
- спостерігачі також змушені зупинятися, коли зупиняється об'єкт;
- спостерігачі повинні шукати укриття, щоб не виділятися на пустих вулицях міста.

Виявлення спостерігачів по звичайній реакції

Шукайте ймовірні місця, з яких гарно видно, і місця розташувань укриття, якими скористалися б спостерігачі:

- а) місця в затінку (у спекотні дні);
- б) місця, захищені від вітру і холоду (у холодні дні);
- в) місця під дахом (у дощові дні).

Звертайте увагу на дії, що не відповідають даній обстановці. Звертайте увагу на тих, хто уважно "вивчає" вітрини магазинів. Зрозумійте, що спостерігач боїться, що об'єкт "відірветься" і може проявити необережність, поспішні дії, нервозність, втратити пильність і демаскуватись.

Виявлення спостерігачів за описом їх зовнішності:

Спрощені методи опису зовнішності людини:

- а) Запам'ятайте тільки одну деталь, що буде необхідна для підтвердження баченого вами в майбутньому. Наприклад: товста, худа, висока або кульгава людина, особливості її ходи.
- б) Візьміть на замітку і запам'ятайте одяг, взуття або іншу характерну ознаку.
- в) Якщо є можливість розглянути спостерігача з близької відстані, відзначьте ознаки, які легко запам'ятати: форма носа, лисина, колір волосся, приблизний вік.
- г) Використовуйте фотозйомку і фотографії в районі проживання або місця роботи для розпізнання осіб або автомашин, які часто з'являються в цьому районі.

Місця перевірки на спостереження:

Як правило, місцями перевірки є невеликі замкнуті простори або ділянки, у які група зовнішнього спостереження повинна ввійти, щоб не втратити об'єкт з

поля зору, і, у яких кожного, хто входить на ділянку або зупиняється зовні, добре бачить група контрспостереження.

У число стандартних місць перевірки входять:

- проходи між вулицями;
- магазини або будинки зі стінами із скла, вітрини, великі вікна, через які добре проглядається вулиця зовні;
- телефонні будки (кожний, хто підходить до будки, коли охоронюваний дзвонить, або відразу ж після його дзвінка, береться на замітку);
- пересадка з одного виду транспорту на іншій.

У принципі група захисту від зовнішнього спостереження звертає увагу:

- на будь-яку особу або машину, що починає рухатися, коли пересувається охоронюваний, і зупиняється, коли він зупиняється;
- замічені два або більш рази в двох або більше районах, або після двох або більше пересадок.

Ознаки, що, викликають підозру, або підтверджують, що за об'єктом ведеться стеження.

З автомобілів:

- машини на стоянці з пасажирами усередині;
- машини, що зупиняються або рухаються з місця, коли це робить об'єкт.

Особливо машини, що їдуть позаду або машини, що обганяють об'єкт, розвертаються і потім стають на стоянку;

- машини, що включають сигнал повороту, а потім не повертають;
- після того, як машина об'єкта поверне (будь-яка машина), що повільно проїжджає через перехрестя, повертає повільно або заходить на поворот, а потім їде далі;
- машини, що подають сигнали один одному фарами;
- будь-яка машина, що зберігає ту саму дистанцію від кортежу, на різних швидкостях;
- автомобілі, що пригальмовують і ховаються за іншими машинами, коли об'єкт пригальмовує;
- автомобілі, що ховаються за автобусами або виїжджають начебто для того, щоб обігнати його, але потім ховаються назад;
- будь-який автомобіль, який прямує за об'єктом або виїжджає на вулицю одразу після того, як об'єкт розвертається і їде в зворотньому напрямку;
- будь-який автомобіль, що зупиняється біля світлофора недалеко позаду й осторонь від об'єкта;
- Які проїжджають на червоне світло або зриваються з місця, не дочекавшись зеленого світла.

При супроводженні пішки підозру викликають:

- кожний, хто відвертається або повертається спиною, коли охорона на нього дивиться;
- кожний, хто вагається або оглядається перед тим, як увійти в будинок, куди тільки що увійшов охоронюваний;

- ті, чий одяг не відповідає обставинам, погоді;
- кожний, хто пересувається бігом;
- кожний, хто входить і виходить у магазин, ресторан перед або після охоронюваної особи;
- хто явно намагається замовити стіл або місце за спиною об'єкта в ресторані;
- варто звертати увагу на тих, хто чекає автобуса на зупинках і довго не їде;
- кожний, хто починає рухатися або зупинятися одночасно з охоронюваним;
- кожний, хто виходить із машини, що розташована поруч одночасно з охоронюваним.

Способи виявлення стеження

Є декілька способів виявлення стеження. Знаючи види, методи й прийоми ведення стеження, ідентифікаційні ознаки людей і транспортних засобів, використовуючи прийоми контрстеження, співробітники охорони можуть вчасно виявити небезпеку і вжити заходів до її локалізації.

Контрспостереження за стеженням може вестися з нерухомих і рухомих постів, за допомогою технічних засобів, змішаним способом.

Практика показує, що в 90% стеження виявляють нерухомі пости контрспостереження.

Розглянемо способи виявлення стеження за охоронюваною особою.

1) Контрспостереження постійно ведуть співробітники особистої охорони, контролюючи обстановку у своєму секторі відповідальності, виявляючи і запам'ятовуючи всі деталі й ознаки, що можуть свідчити про стеження, що ведеться.

Прикмети людей, номери автомобілів, інші ознаки фіксуються на папері або фото, відеоапаратурою і доповідаються старшому.

2) Контрспостереження зі стаціонарних постів. Ми знаємо, що частіше напади відбуваються в під'їзді будинку, офісу, інших місцях, які відвідуються часто охоронюваною особою.

Для ведення контрспостереження за цими місцями використовуються як стаціонарні пости, тобто пости по охороні об'єктів, так і спостерігачі, що виставляються спеціально в даному районі, у випадку загострення ситуації, підвищення рівня загрози. Особи, що виставляються на ці пости, повинні бути навчені методам ведення спостереження і прийомам виявлення стеження.

Пости можуть бути як відкритими, так і замаскованими, забезпечені необхідною апаратурою: фото- і відеокамерами, біноклями, телеапаратурою, приладами нічного бачення.

3) Тимчасові пости, що виставляються в районі ймовірного нападу перед проїздом охоронюваного. Відслідковують обстановку, перевіряють чи немає засідки в даному місці і ведуть контрспостереження в період проїзду кортежу (колони).

Тимчасові пости, що виставляються на маршруті руху за 30-40 хвилин до приїзду кортежу. Фіксують ознаки ведення спостереження з машини за пішоходами, фіксуючи усіх, хто з'явився в даному місці до проїзду кортежу і

залишив місце через 5-10 хвилин після проїзду. Усі машини, що слідуєть за кортежем і перед ним, на відстані до 500 метрів.

4) Використання машини контрспостереження (так звана машина – "мітла"). Машина контрспостереження слідує за нарядом охорони на відстані до 100-300 метрів по маршруту з метою виявлення спостереження, і тому що вся увага спостерігачів сконцентрована на об'єкті, вони не звертають увагу на цю машину.

Машина "мітла" і її пасажери повинні бути непомітні і не бути будь-яким чином пов'язаними з нарядом охорони (відсутність усякого зв'язку, сигналів і ін.)

5) Одним з методів виявлення спостереження є також використання задалегідь обраних маршрутів виявлення спостереження.

На звичайному маршруті поїздок охоронюваного вибирають один-два маршрути з малоінтенсивним рухом (глухі вулиці, ділянки, вільні від руху), на яких вся увага зосереджується на тих автомашинах, які заїжджають сідом за кортежем, такі машини легко фіксуються. На цих маршрутах можна використовувати повороти і розвороти, що так само дає реальну можливість виявити спостереження.

Контрспостереження повинно вестися постійно особистою охороною і стаціонарними постами охорони. Тимчасові пости, перевірка за допомогою автомашини-"мітли", маршрути виявлення спостереження використовуються при виникненні загрози нападу, періодично для контролю обстановки і навчання особового складу охорони.

Дії співробітників охорони при виявленні стеження

При виявленні ознак прихованого стеження за охоронюваною особою, співробітник охорони зобов'язаний доповісти про це старшому наряду, який негайно передає інформацію черговому по підрозділу. Після цього наряд, не подаючи виду, що стеження виявлене, вживає заходів до посилення охорони і виводу охоронюваного з небезпечного місця.

Наприклад, при пересуванні пішки збільшується число співробітників охорони, наряд пересувається в більш щільних порядках, збільшує швидкість руху, по можливості скорочують маршрут. Якщо є можливість, робить посадку в машину і вивозить охоронюваного в безпечне місце. Якщо варіант із машинами недоцільний, виводить охоронюваного в найближче безпечне місце і далі діє за вказівкою керівництва.

У випадку виявлення спостереження за охоронюваним при слідуванні автотранспортом, старший наряду доповідає про це черговому по підрозділу і за погодженням з охоронюваним, вживає заходів по зміні маршруту руху й укриттю в найближчому безпечному місці або дає команду збільшити швидкість і прямувати до місця призначення, прикриваючись машинами супроводу.

Крім вищесказаного, всі співробітники зобов'язані підвищити пильність, уважно спостерігати за обстановкою і фіксувати все підозріле навколо охоронюваного. Запам'ятати ознаки особи (осіб), що веде спостереження, особливості його поведінки, місце спостереження. Запам'ятати марку, номер,

колір і інші відмітні ознаки автомашини, з якої велося спостереження. Після прибуття в безпечне місце про все підозріле й помічене доповідається по команді.

Установкою і перевіркою конкретних осіб, що вели спостереження за охоронюваним, причинами їхньої поведінки займаються оперативні підрозділи МВС спільно зі Службою безпеки України, та в залежності від результатів установки і перевірки, видають рекомендації особистій охороні про подальші заходи для забезпечення безпеки охоронюваної особи.

6.7. Джерела інформації. Загальні ознаки підозрілої поведінки особи.

6.8. Спеціальні ознаки підозрілої поведінки осіб, які мають при собі зброю або інші небезпечні для життя та здоров'я людини предмети

Злочинці, які готують напад, в процесі реалізації своїх задумок здійснюють дії, які мають зовнішній прояв. Спостерігаючи за оточуючою обстановкою, по цілому ряду ознак можна виявити зловмисників з прихованою зброєю.

Перш за все, необхідно звертати увагу на тих, хто тримає в руках різні предмети – портфелі, валізи, сумки, дипломати, футляри для гітар та скрипок, пакунки або згортки. Особливо здається підозрілим надзвичайно обережне поводження з ними, намагання тримати їх весь час при собі – це може свідчити про можливу наявність всередині них зброї або інших небезпечних предметів.

Треба мати на увазі, що сучасна вогнепальна зброя зовні може не відрізнятися від футляра для окулярів або люльки для паління. Існують пістолети, спеціально призначені для ховання в товстій шкіряній рукавичці, жіночій сумочці або папці з паперами.

В оцінку правопорушників працівниками входить визначення їх озброєності та якості зброї. Це можливо зробити за зовнішніми ознаками поведінки, положенню кистей рук та пальців, одягу. До характерних ознак поведінки озброєного правопорушника належить:

- підвищена тривожність, нервозність, самовпевненість, імпульсивність, співвідношення мови тілорухів та словесних висловлювань;
- поплескування себе по грудях;
- доступність для погляду кистей рук та пальців (рука в кишені, за спиною, схрещені руки на грудях).
- Також необхідно уважно оглядати одяг людей, звертаючи увагу на наступні моменти:
 - на одяг великих розмірів, підозріло просторий, зі складками, з відстовбурчуваними полами пальто або піджака;
 - на одяг, який стовбурчиться та горбиться в місцях традиційного носіння зброї – в районі пахв, на грудях, ремені, стегнах, гомілкях. Не слід забувати, що пістолет можна носити за халявами чобіт чи високими берцями черевик;
 - на перекіс піджака чи брюк, який може свідчити про наявність зброї або інших важких предметів в кишенях (щоб скоріше витягнути зброю, злочинець може завбачливо перекласти її в бокову кишеню брюк або верхнього одягу);
 - на невідповідність одягу сезону. Не можна сховати зброю під літньою майкою. Тому, не дивлячись на спекотливу погоду, правопорушник з цією метою змушений надягати плащ або куртку, на крайній випадок, свободну футболку або жилетку.

Класичний спосіб сховати поясну кобуру літом – носити легкий жилет розвантажувального типу (з великою кількістю кишень).

І навпаки, хоча під зимовим одягом, більш довгим та щільним, можна легко сховати зброю, але доставати пістолет з-під зимової куртки-занадто важке

заняття, тому злочинець скоріше всього надасть перевагу і надягне навіть у мороз більш легкий одяг.

Вихоплювати зброю з-під одягу важко, якщо він застібнутий. Тому розстібнутий в холодну погоду одяг у особи, що наближається, повинен викликати насторогу.

Також ознакою можливої наявності зброї може слугувати не застібнутий гудзик верхнього одягу (це полегшує витягування зброї – руку просто просовують у простір, що утворився). Крім того, оскільки стріляти в теплих рукавичках практично не можливо, то взимку слід звертати увагу на людей, які не носять рукавичок, тримають руки в кишенях, щоб їх зігріти, можуть використовуватися рукавички з обрізаними пальцями.

Якщо злочинець не хоче обтяжувати себе зайвим одягом, він може розмістити зброю у відділенні звичайної поясної сумки.

Для виявлення прихованої зброї також необхідно звертати увагу на поставу та жести людини. При цьому увагу повинні привертати наступні особливості:

- незвичне положення руки, її відстовбуреність, нерухомість (може свідчити про те, що зброя знаходиться в кобурі під пахвою).
- змахування рукою зі сторони зброї буває утруднене, оскільки рука інстинктивно притягується до тіла, начебто охороняючи зброю;
- скованість у рухах (у відмашці, переставленні ніг).
- прощупування одягу або рухи, спрямовані на те, щоб поправити її в тому місці, де зазвичай носять зброю;
- взмахування рукою зі сторони пістолета буває утрудненим, оскільки рука інстинктивно тяжіє до тіла, як би охороняючи зброю
- скованість в рухах (у відмашці рук, переставленні ніг і т.п.).
- промацування одягу або рухи, спрямовані на те, щоб поправити її в тому місці, де зазвичай носять зброю. Наприклад, при сходженні по сходах або вгору пістолет в кишені або за паском може змінити положення. В зв'язку з цим людина, яка має зброю, намагається швидким рухом руки по колу привести пістолет в первісний стан. Під час бігу людина, яка ховає пістолет, схильна притримувати зброю рукою.
- присідання навпочіпки замість нахилу, щоб підняти що-небудь с землі.
- асиметрична хода – людина робить більш короткий крок зі сторони пістолета, який знаходиться в кишені або який заткнено за ремінь. Так, пістолет, який заткнений за ремінь з правого боку, буде сковувати рухи правої ноги, тому крок правою ногою стане коротшим, ніж крок лівою ногою.

6.9. Спеціальні ознаки підозрілої поведінки осіб із психічними аномаліями. Спеціальні ознаки підозрілої поведінки осіб у стані наркотичного чи алкогольного сп'яніння.

6.10. Зовнішній вигляд, психічний стан і поведінка осіб на різних стадіях алкогольного сп'яніння

Як розрізнити наркомана

- За зовнішнім виглядом показує набагато старшим своїх років.
- Зуби кришаться, нігті ламаються, сухість шкіри.
- Волосся сальне, тьмяне, інколи стоїть “дибом”.
- Чиряки на руках і ногах.
- Не помічаються на тілі кровеносні судини.
- Зниження ваги, виснаження.
- Загальмованість рухів.
- Сонливість, збільшення довгочасності сну, важке пробудження.
- Запальність, грубість.

Безпосередньо після вживання наркотиків:

- Вигляд дещо схожий на стан алкогольного сп'яніння.
- Невиправдане посміхання, сміх без причини, однак на звертання швидко відгукується і правильно відповідає на запитання та дає пояснення.
- Глибоке помутніння свідомості.
- Мала рухомість, голова звисає, м'язи розслаблені як усього тіла, так і кінцівок.
- Різка зміна настрою, підйом змінюється глибокою роздратованістю.
- Змінюється рухова активність від повної нерухомості до хаотичного руху.
- Порухення координації рухів.
- Змінюється мова, стає швидкою, незрозумілою або голосною відривчастою.
- Обличчя бліде, з хворобливим відтінком, одутловате.
- Зіниці звужені або розширені, очі блищать.
- Сухість шкіри та роту, губи сухі.

Речі і предмети супутні наркоманові: вата, бинт, гумові джгути, шприци та голки до них, різні медичні препарати, ножі для відрізання головок маку, леза безпечної бритви, небезпечні бритви, записники, ацетон, різні розчинники, оцет, марганцовка.

Стан сп'яніння – це фізіологічний стан людини після прийняття алкогольних напоїв, який змінює характер її поведінки.

Розрізняють три ступені сп'яніння:

- легку
- середню
- важку

Кожній ступені алкогольного сп'яніння притаманні певні фізичні та психологічні ознаки.

Ознаки легкого ступеня алкогольного сп'яніння

- Запах алкоголю з роту.
- Блискучі очі.
- Почервоніння шкіри обличчя.
- Утруднення рухів.
- Підвищення настрою та пониження самоконтролю за своєю поведінкою.

Ознаки середнього ступеню алкогольного сп'яніння

До ознак легкого ступеня, які стають більш вираженими, приєднуються нові ознаки:

- Сильний запах алкоголю з роту.
- Колір очей мутний, погляд блукаючий.
- Шкіра обличчя червона, одутловата, покрита потом.
- Іноді нудота або блювання.
- Дихання і пульс прискорений.
- Рухи розмашисті, жести некординовані, хода хитка, нестійка.
- Неточна орієнтація в оточуючій обстановці.
- Затруднення в осмисленні подій, що проходять, недостатня оцінка ситуацій, що складаються.

Ознаки важкого ступеня алкогольного сп'яніння

- Повторне сильне блювання з різким запахом алкоголю.
- Шкіра обличчя стає блідою, покритою дрібним потом.
- Дихання різке.
- Мова незв'язна (“язик заплітається”)
- Рухи сповільнені, (“незграбні”), хода ще більш хитка, нестійка, з частими падіннями.
- Орієнтація в оточуючій обстановці і в часі повністю відсутня.
- Збуджений настрій швидко змінюється млявістю і закінчується (наркотичним) глибоким сном.

У деяких осіб, після прийняття алкогольних напоїв може виникати короткочасний хворобливий розлад, який називають патологічним сп'янінням.

Ознаки патологічного сп'яніння

- Свідомість таких осіб затьмарена, вони дезорієнтовані.
- Сприймання оточуючого в них спотворене і витлумачуються ними, як марення.
- Вони відчують страх, тривогу.
- Можливі слухові галюцинації у вигляді погрозливих голосів спонукають їх до захисту. У цих випадках вони не тільки захищаються, але і нападають та скоюють вбивства або наносять важкі тілесні ушкодження.
- Хода таких осіб стає твердою, рухи чіткими і стрімкими.
- Вираз обличчя напружений, погляд відсутній.

-
- Частіш за все цей стан закінчується глибоким сном з наступним запам'ятовуванням того, що скоїлось.

Працівникам охорони потрібно мати на увазі, що людина може бути в деякому стані, схожому на алкогольне сп'яніння, але викликаному пошкодженнями чи захворюваннями, це:

- Травми (ушиби чи струс) мозку, що супроводжуються блюванням, сповільненням пульсу і дихання, потьмарюванням чи втратою свідомості.
- Тріщини та перломи кісток черепа – кровотеча з вух, іноді з носа (зовнішніх пошкоджень може і не бути).
- Травми внутрішніх органів та закриті пошкодження кісток тіла – розпізнаються з великими труднощами в зв'язку з тим, що поверхневі пошкодження відсутні, а скарг у п'яного на біль може і не бути, так як при середньому і важкому ступенях сп'яніння больові відчуття припинені.
- Крововилив у мозок (інсульт) виникає частіш всього в осіб похилого віку навіть в стані легкого сп'яніння. Ознаки – раптове падіння, свідомість відсутня, лице дуже червоне з багровим відтінком, дихання затруднене з хрипом, пульс рідкий, іноді блювання та мимовільне сечовипускання.
- Інфаркт міокарду (омертвіння частини м'язів серця) виникає часто і в порівняно молодих людей після вживання навіть невеликих доз алкоголю.
- За п'яних можуть бути прийняті особи, в яких розлад свідомості (затьмарення чи повна відсутність) виникає внаслідок захворювань, що виникли раптово (діабетична, уренічна чи печіночна кома). Слово “кома” – означає непритомний стан.
- За п'яних можуть бути прийняті також особи, що перенесли епілепсійний припадок, непритомність, теплові та сонячні удари.
- При такому стані запах алкоголю відсутній.

Лекція № 7. Підготовка та проведення охоронних заходів

7.1. Підготовка охоронних заходів

Забезпечення заходів безпеки особи передбачає її захист від завдання їй шкоди та умов, які можуть бути небезпечними для її особистості, волі, тілесної недоторканості, забезпечення свободи її очевидних не протиправних дій і безпеки в місцях перебування та на маршрутах руху.

Заходи безпеки особи здійснюються працівниками підрозділів охорони, які мають необхідну професійну підготовку та пройшли відповідне навчання.

Охоронні послуги щодо здійснення заходів безпеки особи за договорами можуть надаватися громадянам України, іноземним громадянам, особам без громадянства після проведення відповідної перевірки та в порядку, передбаченому нормативними актами.

Заходи безпеки особи здійснюються шляхом особистого безпосереднього застосування тактичних прийомів, засобів та методів охорони з метою попередження і припинення злочинів та інших правопорушень щодо особи, яка охороняється.

Заходи безпеки особи здійснюються комплексно, як шляхом постійної присутності фізичної охорони, так і з використанням технічних засобів безпеки та охорони.

При здійсненні заходів безпеки особи наряди охорони озброюються табельною вогнепальною зброєю, забезпечуються засобами зв'язку, індивідуального захисту та активної оборони.

Кількісний склад наряду підрозділу охорони визначається керівником підрозділу за узгодженням з “Особою”, але не може бути менше 2-х працівників.

Забороняється укладання договорів на здійснення заходів безпеки осіб, під час участі останніх у громадських, політичних та релігійних акціях та обрядах, які мають явно визначений конфронтаційний характер, а також представників інших юридичних чи фізичних осіб для залучення нарядів підрозділів охорони до вирішення майнових спорів.

У випадках, коли стосовно “Особи” виникає загроза вчинення злочину (погрози по телефону, вимагання грошей чи повернення боргів, стеження за нею невідомих осіб і т. ін.), “Охороною”.

В разі затримання “Особи” посадовими особами правоохоронних органів при виконанні останніми своїх владних повноважень, відповідальність за забезпечення її безпеки з моменту набуття чинності вищезазначених рішень чи постанови покладається на відповідний підрозділ МВС, СБУ України.

Цілі й завдання здійснення заходів по забезпеченню безпеки особи

- Здійснення заходів безпеки щодо “Особи” згідно умов договору на охорону.
- Попередження та припинення посягань на життя, здоров'я і свободу “Особи”.

-
- Надання допомоги “Особі” у разі виникнення непередбачених обставин, що пов’язані з дією непоборної сили природи, форс–мажорними обставинами, аваріями, дорожньо–транспортними подіями та надання першої долікарняної допомоги.
 - Запобігання несанкціонованим “Особою” контактам з нею сторонніх осіб (крім посадових осіб при виконанні службових обов’язків, які діють в межах прав, визначених законом).

7.2. Особливості проведення охоронних заходів

Порядок узяття “Особи” під охорону

Обов’язковою умовою укладення договору на здійснення заходів безпеки особи є відсутність відомостей щодо протиправних дій особи, яка приймається під охорону.

Заходи безпеки особи організуються за особистою заявою “Особи” на ім’я начальника ГУМВС-УМВС України за місцем її реєстрації, для іноземних громадян та громадян без громадянства, за територіальністю дислокації підрозділу охорони.

Начальник ГУМВС-УМВС України в обов’язковому порядку забезпечує перевірку “Особи”, від якої надійшла заява про здійснення заходів особистої безпеки, з використанням відомостей Управління інформаційних технологій МВС, інформаційних центрів при ГУМВС–УМВС, автоматизованої інформаційно–пошукової служби “Скорпіон” спеціальних підрозділів міліції по боротьбі з організованою злочинністю (щодо іноземних громадян та осіб без громадянства – за відомостями НЦБ Інтерполу в Україні), та приймає рішення про можливість здійснення таких заходів.

При укладанні договорів на надання послуг по забезпеченню безпеки особи, з терміном дії не більше одного місяця, начальник підрозділу охорони для оперативного вирішення питання про можливість укладення такого договору, з метою отримання інформації стосовно “Особи”, яка підлягає охороні, звертається до територіального адресного бюро ГУМВС-УМВС, після чого самостійно приймає відповідне рішення.

Подовження терміну дії договору на охорону, понад один місяць, здійснюється у відповідності до настанови.

У разі виявлення підстав, що виключають можливість укладення договору на охорону, керівництво ГУМВС–УМВС сповіщає про це заявника.

Підставами для відмови в укладенні договору на забезпечення безпеки особи або достроковому розірванні договірних відносин можуть бути:

- усі випадки, визначені законодавством України;
- протиправна діяльність “Особи”, яка визнана органами судочинства України;
- офіційне подання уповноваженими правоохоронними органами України та Інтерполу інформації про розшук “Особи”, як підозрювану в скоєні злочину;
- офіційне визнання “Особи” – “персоною нон грата”.

Після проведення перевірки “Особи”, від якої надійшла заява про здійснення охоронних заходів і прийняття позитивного рішення згідно цієї заяви, керівництво ГУМВС–УМВС надсилає до підрозділу охорони заяву з висновком про можливість здійснення охоронних заходів щодо “Особи”.

З метою уникнення конфліктних ситуацій між нарядами підрозділів охорони та оперативними підрозділами ОВС, підрозділами ГУБОЗ МВС України й Служби безпеки України, а також для чіткої взаємодії між ними начальник

підрозділу охорони письмово інформує територіальні ОВС та СБУ про укладення договору на забезпечення заходів безпеки особи, а також про його розірвання.

На керівників підрозділів охорони покладається негайне інформування галузевих служб МВС про протиправні дії “Особі”.

У разі виявлення умов, що виключають можливість продовження заходів безпеки особи, які стали відомі ГУМВС–УМВС за результатами додаткових перевірок та внаслідок появи нових обставин стосовно “Особі”, вони письмово інформують про це підрозділ охорони, який згідно умов чинного законодавства приймає рішення про припинення, чи розірвання договору на охорону.

Укладання договорів “на охорону уповноваженої особи з цінними паперами” та “на охорону делегації” проводиться у відповідності з вищевикладеними вимогами. Категорично забороняється забезпечувати безпеку осіб за договорами, укладеними на інші види охоронних послуг.

Накопичувальна – наглядова справа по договору формується в підрозділі охорони та зберігається в канцелярії.

Забезпечення безпеки “Особі” – це система комплексу заходів, які проводяться нарядами підрозділів охорони за єдиним планом та під єдиним керівництвом, з метою попередження та безпосереднього захисту “Осіб” від протиправних дій громадян, направлених на спричинення шкоди їм, членам їх родин та їх майну.

Загальна частина організації охоронних заходів включає в себе:

- комплекс розвідувальних та антирозвідувальних заходів;
- комплекс охоронних (захисних) заходів;
- комплекс інженерно-технічних заходів.

1. Комплекс розвідувальних та антирозвідувальних заходів направлений на:

- збір інформації про об’єкт, що відвідується;
- виявлення осіб, що можуть викликати загрозу;
- виявлення умов при яких може бути скоєний напад;
- виявлення можливих способів та варіантів нападу;
- вивчення маршрутів руху та місць перебування.

2. Комплекс охоронних (захисних) заходів направлений на створення зон безпеки навколо “Особі” шляхом розташування сил та засобів охорони.

3. Комплекс інженерно-технічних заходів направлений на:

- ускладнення доступу до “Особі” шляхом використання технічних засобів охорони;
- виявлення засобів, за допомогою яких може бути скоєний напад;
- забезпечення охоронців технічними засобами, необхідними для виконання поставленої службової задачі.

4. При виникненні екстремальних ситуацій, пов’язаних із загрозою для життя, здоров’я, особистої та майнової безпеки “Особі”, останній(я) діє по вказівці старшого зміни або іншого працівника охорони, що обумовлюється умовами Договору на охорону.

5. Дії працівників, що несуть службу по забезпеченню безпеки особи не повинні нести в собі елементи провокації та фальсифікації з метою імітації надійності охорони.

7.3. Особливості забезпечення безпеки особи, що охороняється під час виїзду за кордон

Особливості здійснення охоронних функцій на території інших Держав полягають в тому, що це пов'язано з недопущенням протиправних дій згідно чинного законодавства цих держав стосовно об'єктів та осіб, які знаходяться під охороною нарядів підрозділів охорони.

Виконання охоронних функцій за межами України щодо рухомих об'єктів здійснюється з дозволу відповідних уповноважених органів держави, на території яких буде перебувати наряд охорони.

Укладанню договору про виконання охоронних функцій щодо захисту рухомого об'єкта за межами України передують письмовий запит УДСО (ВДСО) до Департаменту, який надсилається за тиждень до виїзду, із зазначенням складу наряду, ПІБ повністю, посада, серія і номер закордонного паспорту, ким і коли він виданий, термін відрядження, маршрут руху, наявність озброєння та спецзасобів (тип, серія, номер), реквізитів вантажоперевезення, для погодження питань можливості перебування нарядів охорони на території цих держав.

При позитивному вирішенні питання про перебування нарядів охорони на території інших держав, Департамент письмово повідомляє УДСО (ВДСО) про можливість, терміни та особливості здійснення охоронних функцій, порядок взаємодії з територіальними ОВС на маршруті руху.

Після отримання письмового дозволу на здійснення охоронних функцій за межами України між "Замовником" та УДСО (ВДСО) укладається договір на виконання охоронних заходів і видається відповідний наказ. Виїзд нарядів підрозділів охорони за межі України здійснюється згідно з чинним законодавством та міждержавними угодами.

Наряд охорони під час перебування на території інших держав суворо дотримується законів цих держав, а також умов угод про співробітництво у правоохоронній діяльності.

Під час виконання охоронних заходів за межами України наряди зобов'язані рухатися по узгодженому маршруту і не допускати відхилень від нього без крайньої необхідності.

При скоєні дорожньо-транспортної події за участю транспорту, задіяного для вантажоперевезення, наряд охорони повинен зупинитися, вжити заходів до охорони місця події, зафіксувати свідків події, повідомити про неї найближчий орган внутрішніх справ і надати допомогу його наряду у встановленні обставин скоєння ДТП.

В разі виникнення конфліктних ситуацій з працівниками митниць і правоохоронних органів, а також інших непередбачених обставин старший наряду зобов'язаний негайно звернутися до посадових осіб МВС за місцем здійснення охоронних функцій для погодження подальших дій.

При одержанні заборони з їх боку подальшого здійснення нарядом охоронних заходів негайно передати цю інформацію до Департаменту для вжиття відповідних заходів.

Керівництво УДСО (ВДСО) після повернення наряду із службового відрядження за межі України інформує Департамент про результати виконаних охоронних заходів.

Порядок виїзду нарядів підрозділу охорони для охорони рухомих об'єктів за межі України, так само як і перебування на території України нарядів органів та підрозділів внутрішніх справ інших держав, визначається відповідними угодами про взаємодію міністерств внутрішніх справ країн, або іншими міждержавними нормативними актами.

Під час виконання завдань по забезпеченню охорони об'єктів наряди підрозділів охорони забезпечуються посвідченням про відрядження встановленого зразку, приписом на виконання спеціального завдання, за умови необхідності виконання охоронних функцій за межами України – письмовим підтвердженням МВС України або Департаменту про згоду МВС іншої держави на перебування наряду на її території в кожному конкретному випадку.

Виїзд нарядів охорони за межі України, так само як і в'їзд нарядів органів та підрозділів внутрішніх справ інших держав на територію України, без відповідного дозволу МВС України забороняється.

7.4. Фактори, які забезпечують успіх під час проведення охоронних заходів

Що не можна робити:

- Не можна вважати, що охоронник має повноваження та авторитет співробітника правоохоронних органів;
- Не можна критикувати керівництво або його рішення в розмовах з колегами або сторонніми особами;
- Не можна вести розмови з сторонніми особами на теми, які безпосередньо стосуються безпеки об'єкта, що охороняється;
- Не можна очікувати, обговорювати чи приймати які-небудь подарунки від тих, з ким охоронник має контакти по роду своєї діяльності;
- Не можна віддавати перевагу, робити скидки або дозволяти які-небудь послаблення існуючих інструкцій як собі, так і кому б то не було, будь-то ваш колега або стороння особа;
- Не можна втрачати самоволодіння, особливо якщо охоронника на це провокують;
- Не можна дозволяти собі відчуття скуки. Скука дуже швидко стане помітною на обличчі охоронника та по поведінці і це негативно вплине на виконання охоронником службових обов'язків та на ставлення до нього керівництва та особи, що охороняється;
- Не можна проявляти надлишковий героїзм. Охоронець на роботі, а не на війні.
- Не можна думати, що ви вже все знаєте про свою роботу.

Що треба робити:

- Треба пам'ятати, що ваш власний образ важливий насамперед для того, щоб завойовувати повагу тих, з ким ви контактуєте. Необхідно цікавитись тим, що відбувається навкруги, а в стосунках з людьми бути ввічливим, витриманим та в доброму настрої;
- Треба не забувати, що доброзичливість має велике значення у спілкуванні з людьми;
- Треба вивчати на пам'ять всі правила та інструкції вашого підрозділу;
- Треба ретельно обмірковувати всі ваші обов'язки та уявити, як ви будете вести себе в різних можливих ситуаціях;
- Треба звертати увагу на все, що відбувається навколо і стосується вашої роботи, хто і що робить, коли, де і як;
- Треба робити для себе висновки з чужих помилок;
- Треба пам'ятати, що інтереси вашого роботодавця, якщо вони не виходять за рамки закону, для вас головніші за все;
- Треба питати, якщо ви чогось не знаєте.

Лекція № 8. Забезпечення безпеки під час пішого супроводження особи, що охороняється

8.1. Забезпечення безпеки під час пішого супроводження особи, що охороняється

1. Завчасно вивчити маршрут руху і при виявленні небезпеки вжити заходи, які виключають можливість здійснення протиправних дій по відношенню до “Особі” (змінити маршрут руху, спортивної прогулянки і т.д.).

2. При супроводженні “Особі” необхідно витримувати відстань, яка дозволяє у випадку необхідності миттєво наблизитись до нього і відвести можливе правопорушення.

3. Віддалення “Особі” від працівників підрозділу охорони за межі візуального нагляду або на гранично допустиму для здійснення охоронних заходів відстань здійснюється тільки за узгодженням із старшим нарядом.

4. Один працівник рухається попереду “Особі” на такій відстані, щоб встигнути припинити будь-яку спробу нападу на “Особу”, другий працівник (старший) знаходиться поруч з особою, третій працівник прикриває весь наряд від нападу і знаходиться, як правило, позаду всіх.

5. Виключити спроби непередбачених контактів сторонніх осіб з “Особою” і бути готовим до попередження злочинних дій з їх сторони.

6. Точно знати місце знаходження “Особі” на маршруті руху.

7. При виникненні загрози життю і здоров’ю “Особі”, наблизитись до неї впритул і вжити всі необхідні заходи, які виключають злочинне зазіхання на неї, візуально контролюючи підходи.

8. При спробі передачі “Особі” яких-небудь предметів, квітів, кореспонденції і т.п., працівнику, що її охороняє дотримуючись заходів безпеки з упередженням забрати їх, старанно перевірити їх і передати “Особі”.

Звертати увагу на:

- кожного, хто відвертається або повертається спиною, коли “Особа” дивиться на нього;
- кожного, хто проявляє нерішучість або дивиться по сторонам перед тим як увійти в споруду, куди тільки що увійшла “Особа”;
- кожного, хто повертає назад, коли “Особа” повертається в напрямку, звідки вийшла;
- тих, чий одяг не відповідає погодним умовам та обставинам;
- кожного, хто рухається бігом;
- тих, хто чекає транспорт на зупинках;
- кожного, хто починає рухатись або зупиняється одночасно з “Особою”;
- кожного, хто виходить із автомобіля одночасно з “Особою”.

При русі по одній з сторін вулиці бажано, щоб один охоронець йшов по іншій стороні, тримаючи під наглядом вікна і дахи будинків, біля яких проходить “Особа” з рештою охоронців. Йти тільки по тротуару, не виходячи на проїжджу частину.

8.2. Обов'язки охоронця під час, забезпечення безпеки під час пішого супроводження особи, що охороняється

Обов'язки старшого наряду охорони по забезпеченню безпеки осіб:

1. Узгоджувати з “Особою”, маршрути її руху, під час відвідування об'єктів і терміни знаходження на них, а також коло осіб, з якими необхідно зустрітись (контактувати) “Особі”. Довести порядок входу і виходу “Особі” з приміщення, транспортних засобів і т.п.
2. Визначити екіпірування працівників зміни і перевірити їх готовність до виконання охоронних функцій перед заступанням на службу.
3. Визначити розстановку працівників та автотранспорту під час проведення охоронних заходів.
4. Визначити порядок підміни, відпочинку, прийому їжі працівників зміни під час проведення охоронних заходів.
5. Вносити пропозиції керівництву підрозділу по посиленню режиму охорони.
6. Узагальнювати і доводити “Особі” інформацію, що надійшла до підрозділу охорони, пов'язану з можливою загрозою “Особі”, і вживати заходи по недопущенню її реалізації.
7. При відмові “Особі” від проведення охоронних заходів, отримати письмове підтвердження про це.
8. Доповісти в чергову частину підрозділу охорони про безпосередній прийом під охорону “Особі” та закінчення охоронних заходів.

Обов'язки членів наряду підрозділу охорони по забезпеченню безпеки осіб:

1. Перед заступанням на службу готувати екіпірування у відповідності з вказівкою старшого наряду.
2. Суворо виконувати всі вказівки і розпорядження старшого наряду під час проведення охоронних заходів.
3. Вести нагляд за обстановкою навколо “Особі”, негайно доповідати старшому наряду всю інформацію, що стосується безпеки “Особі”.
4. Не допускати контакту сторонніх громадян з “Особою” без згоди на те останньої.
5. Негайно надавати допомогу “Особі” при її раптовому захворюванні, отриманні травми, виникненні непередбачених обставин.
Мати необхідні для долікарняної допомоги медикаменти, вміти їх застосовувати, знати розташування медичних установ.
6. По узгодженню з “Особою” бути присутнім на ділових нарадах, зустрічах, інших заходах.
7. Постійно підтримувати радіозв'язок із старшим нарядом та іншими членами наряду підрозділу охорони.

Особливі обов'язки працівників охорони при забезпеченні безпеки особи:

- попередньо вивчати маршрут проходження “Особі”, місцезнаходження

громадських місць, де буде проходити чи знаходитися “Особа” (зробити огляд майбутнього місця перебування “Особа”);

- періодично змінювати маршрути руху;
- постійно вести спостереження за оточуючими;
- не відволікатися від виконання своїх обов’язків ні під яким приводом (надання допомоги потерпілому від дорожньо-транспортної пригоди, втручання в бійку сторонніх осіб і т.д.);
- постійно підтримувати зв’язок між собою;
- погоджувати свої дії з діями “Особа”;
- постійно бути у готовності припинити будь-яку спробу нападу на “Особу”.

Наряду підрозділу охорони по забезпеченню особистої безпеки особи категорично забороняється:

- в період несення служби по забезпеченню безпеки особи вступати в контакт зі сторонніми особами, який не пов’язаний з виконанням охоронних функцій;
- порушувати встановлений порядок несення служби, безпідставно зупинятись чи змінювати маршрут та порядок руху;
- без службової необхідності вступати в контакт з “Особою”;
- під час перевірки несення служби залишати “Особу” без нагляду;
- для забезпечення виконання охоронних заходів використовувати особистий транспорт членів нарядів підрозділу охорони.

При організації охоронних заходів на прогулянці особа, що охороняється зобов’язана:

1. Завчасно попередити охорону про наступний маршрут, для своєчасного прийняття всіх заходів безпеки охороною;
2. Дотримуватись допустимої відстані, необхідної для візуального спостереження;
3. Виключити непередбачений контакт, або попередити охорону про можливий непередбачений контакт, безпосередньо перед контактом;
4. При одержанні яких-небудь предметів (квітів, кореспонденції і т.і.) передавати охороні для уважної перевірки.

8.3. Способи забезпечення безпеки при пішому супроводженні особи, що охороняється. Способи та види пішого супроводження.

8.4. Піше супроводження одним, двома охоронцями. Піше супроводження за допомогою 3-х, 4-х та 5-х охоронців. Піше супроводження за допомогою додаткових сил

Вибір місця положення охоронця при супроводженні “Особи” пішим порядком залежить від наявності оперативної інформації, від криміногенної обстановки, від маршруту руху.

Необхідно враховувати наявність небезпечних ділянок на шляху руху (парки, відселені будівлі, будівельні майданчики, ділянки без освітлення і т.д.). При слідуванні всередині установи враховується архітектурна будова споруди (наявність дверей, вікон, поворотів, ліфтових холів і т.д.), наявність та кількість людей в установі, що відвідується.

Після оцінки обстановки і ситуації вибирається спосіб розстановки охоронців при супроводженні “Особи”.

Положення охоронців буває:

1. Фронтальне (попереду “Особи”)
2. Попереду уступом зправа (зліва)
3. Бокова охорона зліва (справа)
4. Охорона з тилу
5. Охорона з тилу уступом вліво
6. Супровід втрьох
7. Супровід в чотирьох
8. Супровід в п'ятьох

Всі вище перелічені способи розстановки працівників охорони можуть бути комбіновані та залежать від скупчення людей і від обставин, які складаються.

Умови дистанції:

- не звертати посиленої уваги оточуючих;
- не заважати руху осіб, що супроводжують “Особу”;
- забезпечити найбільш дієвий контроль за оточуючою обстановкою;
- забезпечення максимальної безпеки;
- дистанція від “Особи”, як правило 2–2,5 м.

Способи прикриття “Особи”

Працівники, що задіюються на забезпечення безпеки особи повинні чітко знати порядок своїх дій у момент нападу на “Особу”, при її пішому супроводженні.

1. “Накат” – застосовується при явному нападі із застосуванням вогнепальної зброї.

- дії працівника: ствол зброї направляєтся в сторону нападаючих, проводить постріл, робить випад в бік “Особи”, ліктем закриває його груди, “Особа”, лягає на коліно, потім на землю, всі дії супроводжуються командою “лягати”, продовжується стрільба по нападникам. Другий охоронець в цей час з позиції з коліна або лежачи веде інтенсивний вогонь по нападникам.

Цим способом користуються, якщо поблизу відсутні укриття.

2. “Зачіп” – він використовується, якщо в радіусі 5–6 м є укриття.

Суть його в тому, що охоронець в бронезилеті закриває “Особу”, переводить її за свою спину і під своїм прикриттям здійснює відхід в укриття. При цьому ведеться вогонь по нападникам.

3. “Виштовхування” – він застосовується, як правило, коли обстріл відбувається зі сторони працівника охорони. Тут також необхідно закрити об’єкт і одночасно, ведучи вогонь, виштовхувати “Особу”, в бік укриття.

У всіх випадках багато що залежить від реакції охоронця, вміння його діяти в екстремальних умовах, розподіленні ролей в групі, розумінні один одного.

8.5. Бойовий порядок охоронців під час спілкування особи, що охороняється з групою людей. Забезпечення безпеки особи, що охороняється в натовпі.

8.6. Дії охоронців під час виникнення паніки в натовпу. «Черга привітання»

З найбільшими труднощами при забезпеченні безпеки клієнта охоронці стикаються під час руху або перебування у натовпі людей. Тому краще не проходити через натовп, якщо є можливість пройти до місця призначення іншою дорогою. Натовп є для охоронців зоною підвищеної небезпеки і обмежує ефективність їх дій. Проблема полягає вже в тому, як розчистити собі дорогу. Якщо одна людина може просто обійти когось або протиснутись, для групи осіб це вже складніше. Часто приходиться прокладати собі дорогу силою, використовуючи методи, які не назвеш ввічливими. Але без них не обійтись. Переважно це "тички" та "пинки".

"Тички" застосовуються переважно проти тих, хто вперто перешкоджає просуванню групи. "Тичок" представляє собою легкий удар фалангами пальців рук в пах. Плече охоронця при цьому злегка опускається і, особа, що стоїть навпроти зігнеться в попереку, охоронець плечем відтискає її. Аналогічним чином відтісняється і жінка, тільки кисть повертається долонею догори. "Пинки" представляють собою удари носком або каблуком черевика по носку, стопі або гомілці, особи, яка заважає проходу. Удар супроводжується відповідним рухом плеча. Застосовуючи "тички" та "пинки" краще не зустрічатись поглядом з тим, проти кого ви їх застосовуєте.

Виділяється декілька видів натовпу. До розрізненого натовпу відносять звичайних перехожих на вулиці, окремі групи осіб. Дружелюбний натовп переважно збирається навколо вуличних артистів або інших типових об'єктів уваги. Світський натовп збирається на театральних виставах, прийомах, банкетах, презентаціях. Зосереджений натовп представлений глядачами на змаганнях, мітингових виступах. Збуджений натовп збирається на футбольних матчах, молодіжних концертах. Буйний натовп не піддається контролю. Переважно в ньому є один або декілька лідерів.

Останніх двох категорій натовпу треба поможливості уникати. Але вже якщо «Особа» в ньому опинилась, то треба виходити з натовпу як можна швидше. Охоронці вишиковуються клином з «Особою» в центрі і ближче до неї. Попереду клину знаходиться самий високий з них. Його задача полягає в тому, щоб вибрати самий короткий шлях виходу з натовпу. При русі скрізь інші види натовпу вибирається одна з двох побудов: щільна або відкрита. Щільною рахується така побудова, при якій охоронці знаходяться на відстані не далі витягнутої руки від «Особа». Відкритими – коли між охоронцями і «Особою» утворюється велика відстань. Вибір побудови залежить від характеру місцевості, щільності натовпу, особливостей піших шляхів, а деколи і від побажань самої «Особа». По ходу слідування вони можуть мінятися: щільне на відкрите або навпаки.

Самі побудови в залежності від кількості охоронців відомі як "сходинка", "клин", "діамант" і "кільце". Два охоронця будують "сходинку". Один з них знаходиться попереду «Особи» трохи збоку, другий – позаду і збоку, але вже з іншої сторони. Охоронці не повинні знаходитись на одній прямій, що проходить через «Особу». Охоронець, що знаходиться позаду, повинен постійно бачити переднього. Побудова, переважно щільна, але якщо попереду не проглядається "мертва" зона (наприклад, при повороті за ріг будинку), то передній охоронець прискорює крок, доходить до рогу і, переконавшись в безпеці руху, чекає «Особу». У випадку незброєної загрози для «Особи», охоронці в щільній побудові розводять руки в сторони, повертаючись грудьми до «Особи». Така побудова називається "вилкою".

Троє охоронців шикуються "клином". Четверо створюють "діамант", а п'ять і більше – "кільце". Рахується, що зона попереду і зліва від «Особи» найбільш уразлива з точки зору його захисту. Тому побудова зміщується в ту сторону. У випадку незброєної загрози для «Особи», охоронці в "діаманті" і "кільці" в щільній побудові кладуть руки кожен на плечі двох ближніх до нього, грудьми повертаються до «Особи», охоронець, що знаходиться позаду виконує роль спостерігача передньої зони.

У випадку озброєної загрози при умові досяжності зброї для охоронця, останній спочатку діє проти зброї, задача його в тому, щоб відвести зброю вниз. Якщо зброю відведено вгору, нападнику потрібно менше зусиль, щоб перенацілити її знову на «Особу». І тільки після відведення загрози застосування зброї проти «Особи», охоронець один або за допомогою колег знешкоджує нападника.

У випадку недосяжності зброї для охоронця, він повинен створити фізичну або візуальну перепону між зброєю і «Особою». Тут, перш за все, мається на увазі те, що охоронець повинен встати між нападником і «Особою». Якщо це не вдається, можна штовхнути найближчу людину на нападника або ж кинути між «Особою» і злочинцем який-небудь предмет, що закриває нападнику огляд, наприклад, власний піджак.

Розглянемо поведінку охоронців у натовпі у випадку виникнення паніки. Будь-який з перерахованих видів натовпу може бути негайно охоплений панікою. Такий натовп стає не безпечнішим за стихійне лихо або аварії, які її викликали. Дослідження виявили такі характерні риси паніки: втеча завжди спрямована в сторону від небезпеки, напрямок втечі не є випадковим (по знайомому шляху або вслід за всіма), панічна втеча асоціативна і люди стають джерелом небезпеки один для одного. Люди в такому натовпі не бачать деталей свого рішення і не прораховують наслідків (наприклад, стрибок з смертельно великої висоти при пожежі). Зупинити такий натовп може лише сильне емоційне гальмо. Серед засобів відвернення паніки рекомендується рішуче фізичне придушення зачинщиків паніки. Але якщо натовп прийшов в рух, його вже не зупинити.

Охоронцю, що опинився по службі в охопленому панікою натовпі, слід, насамперед, самому не піддатися їй, зосередитись на виконанні своїх обов'язків. Тактика захисту «Особи» витікає з характерних рис паніки. Ні в якому випадку не йти проти натовпу, але в той же час шукати шляхи, альтернативні тому, по якому

прямує натовп. Але якщо вже натовп захопив вас, намагайтесь уникнути його центру і самого краю. Не чіпляйтесь ні за що руками, викиньте все, що було в руках. Не намагайтесь що-небудь підняти, це може коштувати життя. Головне завдання - не впасти. Якщо ж це сталось, закрийте голову руками, підтягніть ноги, згрупуйтесь і ривком намагайтесь встати. Вставати з колін потрібно також ривком, впираючись підошвою однієї ноги в землю і руками чіпляючись за плечі кого-небудь з натовпу. В щільному натовпі при правильній поведінці ймовірність впасти не так вже і велика, більша небезпека здавлювання. Тому захистіть діафрагму зчепленими руками в замок, поклавши їх на груди. Руки зігніть в ліктях і притисніть їх до корпусу. Від поштовхів позаду треба захищатися ліктями.

Вживши заходи по забезпеченню власної безпеки, охоронці в щільній побудові навколо «Особі» повинні намагатися вивести її з натовпу.

Найбільша небезпека загрожує «Особі» ззаду, там його повинні прикривати двоє охоронців. Їх зчеплені на грудях руки змикаються або ж замикаються ліктями. Решта охоронців підтримують «Особу» з боків, не даючи їй впасти. Якщо група опинилась в центрі натовпу або з самого краю, треба протиснутися вбік. Тримайтесь подалі від стін, перегородок (особливо скляних). На вулиці уникайте дерев, стовпів, тумб і т.і. Але головним завданням залишається вивести «Особу» з натовпу і знайти свій шлях до врятування.

Особливою є "побудова при рукостисканні". Побудова міняється так, щоб забезпечити для «Особі» "вікно". Охоронці повинні вжити всі заходи, щоб рукостискання не затягнулось в часі і як можна швидше відновити рух. Як тільки він відновився, попередня побудова відновлюється.

Варіант практичного інструктажу “Особі”, і наряди працівників охорони з чотирьох чоловік (побудова "коробочкою")

1) Інструктаж “Особі”:

- темп ходьби буде високим;
- знаходьтесь між двома працівниками охорони, що йдуть поруч;
- ми будемо дотримуватися середини тротуарів, переходів і т.п. і трохи відхилятися убік, обходячи кути;
- розмовляйте тільки з працівником, що знаходиться поруч;
- виконуйте будь-який сигнал, поданий працівником рукою чи голосом.

2) Інструктаж працівників охорони:

- зберігайте дистанцію 1-3 метра і "вікно" між плічми 1 метр;
- підтримуйте високий темп руху і, якщо можливо, йдіть у ногу;
- подавайте сигнали рукою і голосом для керування діями оточуючих і “Особі”;
- розподіліть функції спостереження між працівниками охорони;
- при виникненні небезпеки подавайте сигнали голосом і жестами, попередньо визначивши порядок дій по них.

Лекція №9. Забезпечення безпеки особи, яка охороняється, під час зустрічі з представниками засобів масової інформації. Дії наряду охорони під час спілкування особи, яка охороняється, з представниками засобів масової інформації.

9.1. Забезпечення безпеки при роботі з представниками засобів масової інформації під час проведення охоронних заходів на церемоніях зустрічі та проводів, відвідуванні різних об'єктів, прес-конференціях, інтерв'ю тощо

Проблема висвітлення в пресі – завжди потенційний привід для хвилювання, особливо, якщо особа, що охороняється є видним діячем чи любить сперечатися. Співробітник охорони повинен з'ясувати, які засоби масової інформації запрошені. Чи акредитовані журналісти і, якщо да, то хто буде перевіряти у них посвідчення? З точки зору безпеки, бажано, щоб тільки акредитовані журналісти були присутні на міроприємстві.

Засоби масової інформації створюють деякі особливі проблеми для «Особи», яка знаходиться «на виду», які дають матеріал для новин, особливо, для політичних, фінансових діячів, можуть створювати неприємні хвилини і для «Осіб» – знаменитостей. Дуже часто особи, про яких повідомляється у новинах, а також ті, хто про них пише та знімає, стають антагоністами. Коли це трапляється – винуватець охорона.

Охоронцю часто приходиться мати діло з пресою. Охоронець може бути дуже корисний пресі, якщо допомагає журналістам в роботі, забезпечуючи можливість розміститися там, де вони зможуть фотографувати та слухати виступи. Дотого ж це набагато безпечніше. Менш за все охоронець хоче мати справу з натовпом засмучених репортерів та фотографів, які всією кучею накидаються на «Особу», тому, що їх загнали в самий далекий кут і вони не змогли роздобути свій матеріал. Пам'ятайте, що журналісти були запрошені, і якщо вони знайшли час прийти, то хочуть отримати матеріал. Ваша допомога в цьому забезпечить краще висвітлення сюжету, при цьому «Особа» опиниться у виїгрі.

Якщо журналістів запхали в незручний куток, де вони нічого не бачать та не чують, ще й недостатньо електророзеток, то проблема забезпечена. Журналісти, які запрошені на міроприємство, повинні робити свою роботу, та мають повне право сподіватися, що зможуть її виконати. Досвічений охоронець часто може вирішити цю проблему, уникаючи таким чином, небажаних для клієнта ситуацій.

Сама остання справа доля охоронця – штовхати, бити, ображати журналіста словами, виривати камеру. Охоронець також не можете вигнати пресу. Якщо проводиться громадський захід, журналісти мають повне право бути присутніми на ньому, а охорона не має повноважень попросити їх залишити захід. Якщо це приватне міроприємство, тоді інша справа. На приватне міроприємство

запрошуються певні журналісти і проходять за перепустками. Якщо з'являється хтось без запрошення та перепустки, співробітник охорони має право не впускати його. Охоронець не може позбавити їх права стояти на вулиці та фотографувати «Особу». В цьому випадку добре буває організувати для цих журналістів зручне місце, при цьому з'являється можливість утримувати їх на невеликому обмеженому просторі, і вони не будуть бігати за «Особою» на вулиці.

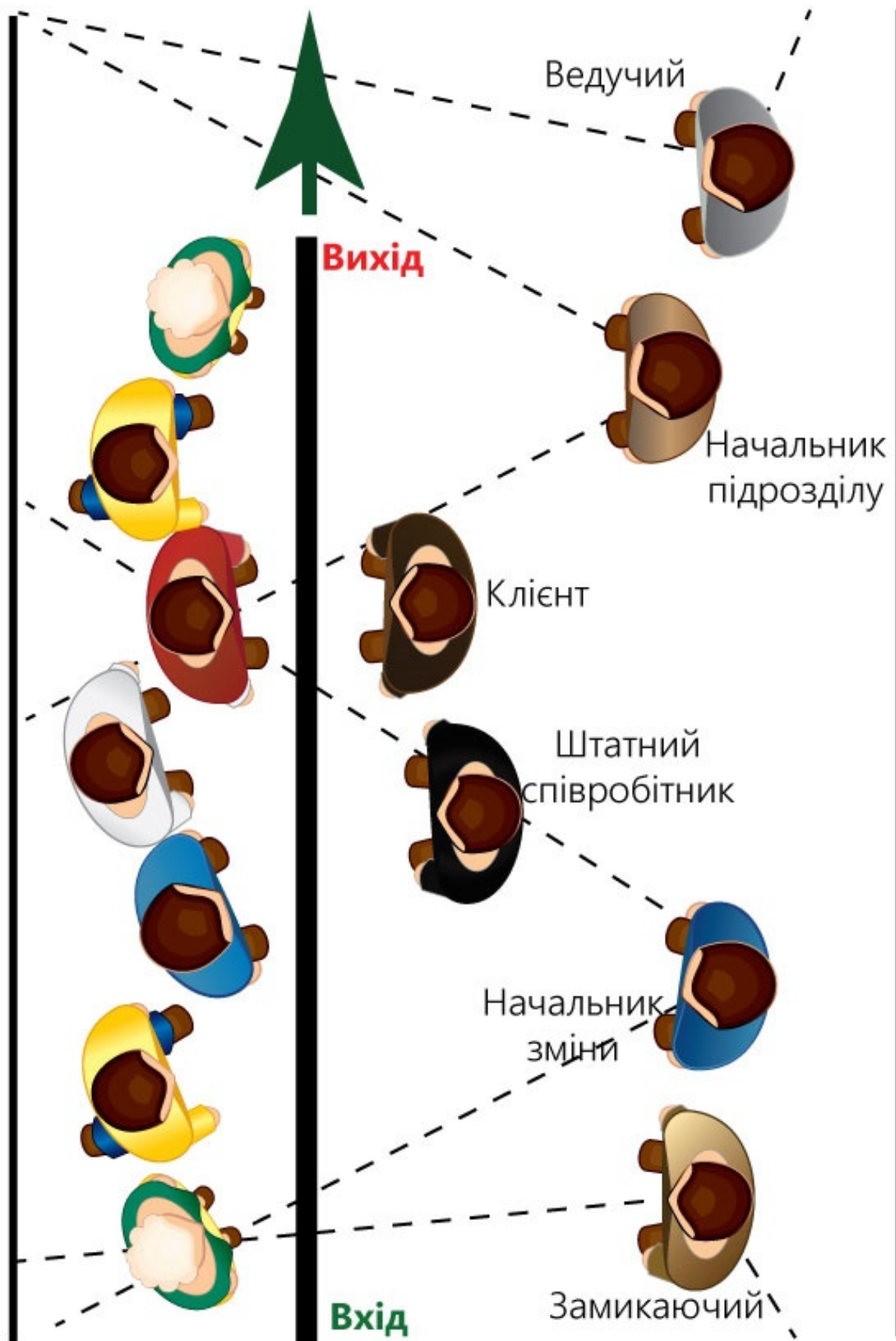
Журналістам необхідний робочий простір, підготовлений та призначений спеціально для них. Телевізійній команді потрібна площа приблизно 1,5x1,5 метрів, або 2,25 квадратних метри, для встановлення камер, освітлення та обладнання. Потрібні електричні розетки, по одній на кожен телевізійну групу. Їм необхідні джерела живлення для підсилювачів, по одному на кожен групу, щоб вони могли отримати гарний, чіткий звук. Їх місце повинно бути розташовано на одному рівні з виступаючим на сцені. Їх не можна збирати в одну кучу, один за одним. Кожна група повинна бути спереду, щоб забезпечити гарне зображення. Забезпечивши журналістам можливість вести свої репортажі без лишньої метушні, ви зможете таким чином, не допустити, щоб вони всі збиралися на сцені або бігали по проходах.

Багато, щоб журналісти реєструвалися перед початком міроприємства та отримували завчасно замовлені аккредитаційні картки з фотокартками та вказаними прізвищем та видавництвом. За домовленістю з «Особою» визначіть своє ставлення до фото та відеоз'йомкам, які здійснюються не журналістами, а самостійно окремими запрошеними. Якщо з'йомки заборонені, краще всього обумовити це в тексті запрошення або на бланкові квитка. Якщо планується прес-конференція або інтерв'ю «Особі», завчасно підшукайте зручне з точки зору безпеки приміщення і допускайте туди тільки за аккредитаційними картками. Необхідно про це заздалегідь попередити пресу, щоб вони мали змогу встановити камери та освітлення. Прес-конференції або інтерв'ю можна організувати подалі від сцени та публіки. Якщо хтось із журналістів просить про особисте інтерв'ю у вашого клієнта, охоронець повинен передати йому це прохання. Це рішення приймає сам клієнт або його консультант по зв'язкам з пресою. Охоронці повинні уникати світла прожекторів та, по можливості не попадати в кадр. Коментарі охоронця пресі відносно організації охоронних міроприємств виключені. Пам'ятайте, що ви охороняєте конкретну особу, а не міроприємство, в якому вона бере участь.

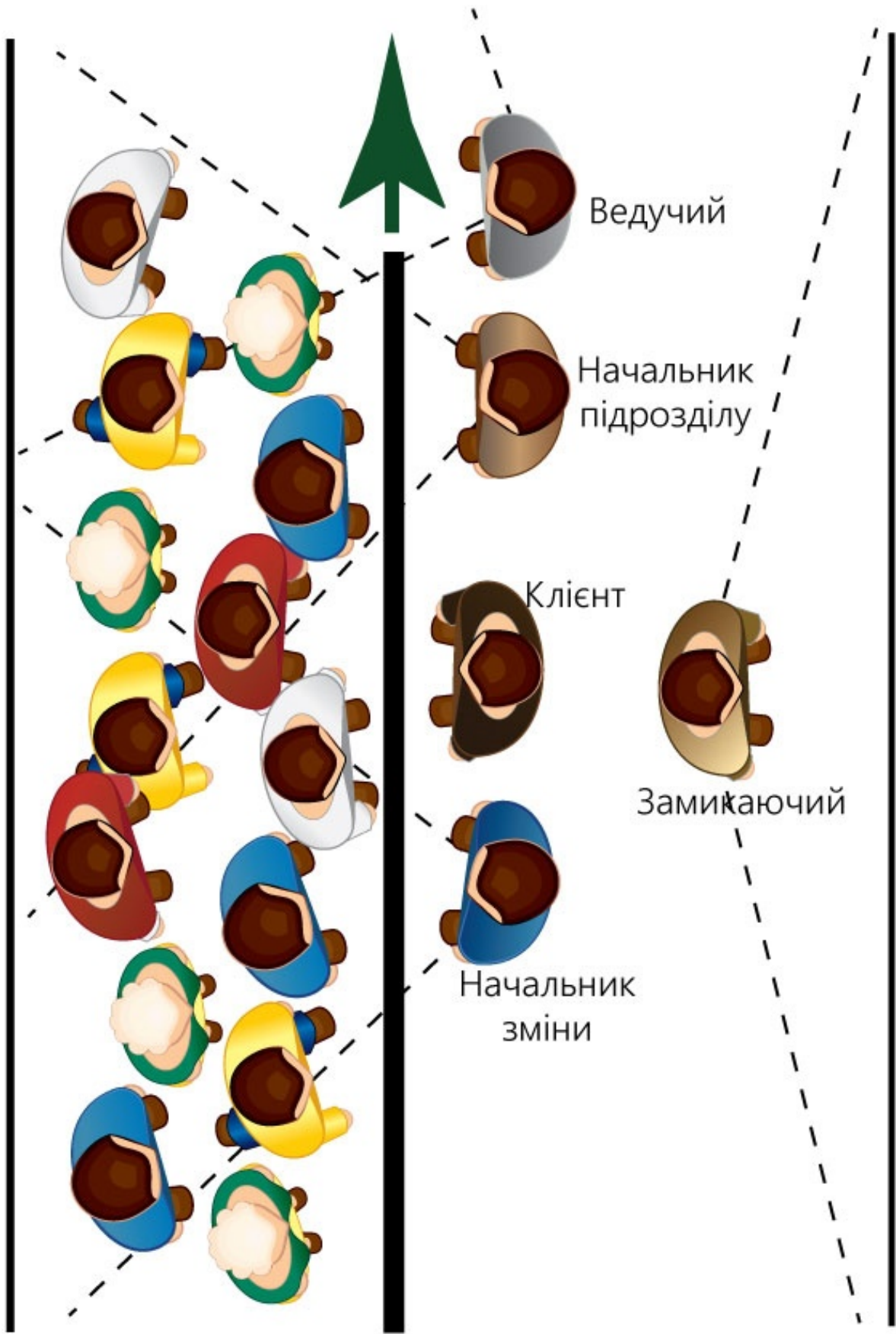
Навіть якщо «Особа» ненавидить пресу, охоронець не повинен ускладнювати проблему, висловлюючи свою думку «Особі». Охоронець – це професіонал, журналіст також. Професіоналам треба вміти спілкуватись один з одним цивілізовано.

Дуже часто «Особі» постають перед публікою в якості ораторів, осіб, які приймають чи вручають нагороди, або учасників церемоній. Важливо не допустити, щоб «Особа» впала по дорозі на сцену чи постраждала від іншого випадку. Це означає, що охоронець повинен передбачити подібні проблеми. У тимчасових драбин, які поспіхом збираються для спецміроприємств, можуть бути сходинки поганої конструкції, погане освітлення чи відсутні перила. Це є проблема для «Особі». Обов'язок охорони – провести огляд драбини та крісел,

надати слушні зауваження, бажано завчасно. Висловлене завчасно розумне прохання про якісь деталі, які підвищують безпеку, швидше всього буде задоволене. Корисно також висловлювати прохання про зміни ввічливо, але твердо.

Черга прийому відвідувачів

Лінія оцеплення

Лекція №10. Забезпечення безпеки особи, яка охороняється, під час перебування в багатолюдних місцях

10.1. Забезпечення безпеки особи, яка охороняється, під час перебування в багатолюдних місцях: палаци культури, спортивні споруди, музеї, пам'ятники тощо. Тактичні прийоми проведення охоронних заходів у приміщенні

Масовий захід – це зібрання, заздалегідь сплановане і визначене за місцем, часом, числу учасників і причин. Прагніть до того, щоб всі заходи за участю клієнта проходили в порівняно невеликих приміщеннях, а не в залах і не на вулиці, де складніше організувати охорону як від заподіяння ненавмисної шкоди, так і від нападу. Контроль доступу на захід вам полегшить турнікет-вертушка з надійним блокатором. Однак рішення в кінцевому підсумку приймає клієнт, ви можете лише привести свої доводи.

Якщо охорона клієнта і підтримання порядку на заході покладені на вашу охоронну команду, вам доведеться пройти 3 етапи. На підготовчому етапі:

- ознайомтеся з програмою заходу, місцем і часом його проведення, кількістю учасників і обслуговуючого персоналу;
- зробіть попередній огляд місця, розпитайте людей, які добре знають це місце, і визначте, які сили потрібні для охорони, зокрема, чи потрібно залучати інші охоронні команди або міліцію;
- проведіть зачистку об'єкта за 1,5-2 години перед початком (це можна зробити і за добу, але в такому випадку зачищений об'єкт повинен надійно охоронятися) з пошуком ВУ, вибухових, їдких, що сильно пахнуть і отруйних речовин, легкозаймистих рідин, матеріалів, що компрометують клієнта; сторонніх осіб, що сховалися;
- звертайте особливу увагу на автомобілі, урни, ніші, поглиблення і порожнечі в стінах, підвісні стелі, подарунки, меблі, гардероби, електропобутові прилади, всіляку тару, ями, колодязі і інші поглиблення, електророзподільні пристрої;
- розставте охоронців по постах і перевірте роботу засобів зв'язку;
- при необхідності організуйте роботу охорони автостоянки;
- не забудьте передбачити резерв охоронців на випадок непередбачених обставин на зразок угону автомобіля одного з гостей.

На основному (робочому) етапі найважливішим є контроль доступу на захід:

- перевірка квитків, запрошень і документів, відсіювання п'яних і відвідувачів з собаками, перешкода проносу громіздкого багажу і верхнього одягу (або пильний контроль за такими людьми);
- особливий контроль здійснюється за автомобілями, які в'їжджають на територію заходу і виїжджають з цієї території; в обов'язковому порядку зупиняйте автомобілі, оглядайте салони та багажники з метою запобігання як провезення "нелегалів" з вибухівкою і зброєю, так і викрадання учасників заходу;

- будьте готові затримати до кінця заходу призвідників провокацій і заворушень;
- не допустите тисняву і паніку під час і після завершення заходу; майте на увазі, що супротивник може спровокувати паніку криками "Пожежа, пожежа!" або чимось подібним.

На заключному етапі охоронного заходу:

- знову проведіть зачистку: вірогідність виявити небезпечні для життя предмети і злочинців, що сховалися аніскільки не нижче, ніж перед заходом; крім того, ви можете натрапити на людей, постраждалих при проведенні заходу і які потребують екстреної допомоги;
- всі виявлені безгоспні предмети опишіть у двох примірниках і здайте або клієнту, або адміністрації території, на якій відбувався захід, один примірник опишу залиште собі;
- попросіть, щоб на договорі про охорону заходу зробили позначку про те, що адміністрація не має до вас претензій, другий варіант – складіть у довільній формі акт здачі об'єкта (наприклад, ресторану, в якому проходило весілля) з-під охорони, щоб згодом до вас не можна було пред'явити претензії за виявлені під час вашої відсутності збитки.

Часто клієнтам доводиться виступати перед великими аудиторіями. Зв'яжіться заздалегідь з організаторами заходу, скоординуйте дії з охоронцями інших учасників, дізнайтеся, чи буде залучена міліція. Проведіть попередній огляд актового і банкетного залів, суміжних приміщень, автостоянки, обійдіть будинок кругом. Зверніть увагу на розташування туалету. Чи є відповідне приміщення для телевізійної бригади, якщо така прибуде? Складений план поверху розмножте і роздайте кожному члену охоронної команди. Можливо, будуть потрібні додаткові засоби пожежогасіння, переносний металодетектор на вході, організація камери схову, щоб уникнути пронесення до зали громіздких речей. Намітьте розташування спостережних постів і, можливо, КПП: на сцені позаду, ліворуч і праворуч від клієнта, біля виходів із залу. Для цього доведеться, зокрема, зарезервувати кілька сидячих місць у залі. Добре, якщо в залі є сцена: її висота є перешкодою для більшості присутніх, а будь-яка спроба видертися на сцену може бути вчасно помічена і припинена. Велике значення має мета зборів: чи може спалахнути гостра дискусія, чи великі політичні розбіжності запрошених, чи можуть затесатися в публіку недоброзичливці клієнта? Ознайомитися з історією подібних заходів: чи траплялися раніше бійки, жбурляння предметів на сцену, продумайте оборону в цих випадках. Обзаведіться детальною програмою заходу, тобто складеної не для публіки, а для ведучого. Продумайте охоронні заходи на випадок, якщо в залі буде вимкнене світло, зокрема, схему евакуації клієнта. Чи передбачено безпосереднє спілкування клієнта з публікою (рукостискання, обійми, поцілунки, вручення квітів та подарунків ...), на сцені чи на наступному банкеті? Поцікавтеся ціною квитків (якщо такі є), щоб хоч частково зорієнтуватися в тому, яка буде публіка. Дізнайтеся, як, ким і протягом якого часу буде здійснюватися доступ запрошених (купили квитки) на захід. Часто контролери залишають свої пости через півгодини після початку, коли, як

їм здається, прийшли всі ті, хто запізнився. Як виглядають запрошення, чи є на них малюнок запрошеного, останнє дуже важливо, щоб ускладнити передачу запрошення випадковій особі. Як заплановано вчинити з особою, яка заявить, що загубила (забула) запрошення? Чи будуть звірятися запрошення зі списком запрошених (це обов'язково слід робити)? Чи можливий прохід в зал у верхньому одязі – це потрібно виключити за допомогою гардеробу і гарного опалення. За допомогою камери схову, яку зазвичай поєднують з гардеробом, запобігається прохід з громіздкими речами (сумками). Хто буде переглядати вміст дрібної ручної поклажі – кейсів, пакетів, сумочок? Візьміть на замітку: ця процедура багатьма сприймається як приниження, але вона значно пом'якчується, якщо на перевіряючому уніформа міліціонера, швейцара, камуфляж охоронця. Дізнайтеся, ким буде контролюватися доступ на сцену технічного персоналу: часто подібний контроль просто відсутній. Подбайте про те, щоб допущений за лаштунки персонал був помічений іменними бейджами. Приділіть увагу питанням приходу і відходу клієнта.

Перед початком і після закінчення масових заходів трапляються стовпотворіння та тиснява. Якщо клієнт забажає рухатися крізь натовп, ромбічної побудови може виявитися недостатньо: у таких випадках нерідко використовують 6-7 охоронців. Спробуйте переконати клієнта скористатися непримітним боковим (заднім) входом.

Одягатись необхідно відповідно даного заходу, – це особливо важливо у випадку м'якої охорони.

Ускладніть одночасний доступ на сцену, де знаходиться ваш клієнт, сторонніх із залу. Можна, звичайно, перегородити прохід, схрестивши руки на грудях (зобразивши із себе мішень), але це прийом слабкий і застарілий. В якості перешкоди використовуйте декоративні етажерки з квітковими горщиками, рекламні щити, оксамитові ("циркові") канати. Про наявність цих матеріалів поцікавтесь заздалегідь. Подбайте про охорону численних закулісних проходів на сцену.

Будьте готові до того, що клієнт у пориві почуттів (або спіткнувшись об не помічений вами провід) спробує звалитися в оркестрову яму. Огляньте місце, призначене для вашого клієнта: чи не висить над ним важке обладнання (динаміки, підсилювачі, освітлювальні прилади, карнизи, кашпо ..) і чи добре воно закріплене? Чи міцний, нарешті, стілець для вашого клієнта.

На подібних заходах часто вручають подарунки: їх може бути стільки, що руки всієї охоронної команди будуть зайняті. Домовтеся заздалегідь з організаторами, що приїдете за подарунками пізніше або попросіть їх вислати поштою. Цей розумний крок дозволить перевірити подарунки в більш спокійній обстановці на предмет їх безпеки – у штабі, за допомогою необхідних приладів.

Порядок охорони “Особи” на вулиці і в громадських місцях

Аналіз охоронної практики свідчать, що більшість посягань на “Особу” відбувається на вулицях і в громадських місцях, тобто в "зоні пересування".

Ця ситуація склалася внаслідок наступних причин.

-
- По-перше, на вулицях і в громадських місцях є велика кількість "зручних" для здійснення нападу на "Особу" місць.
 - По-друге, ситуацію на вулицях і в громадських місцях під час проведення масових заходів важко контролювати в зв'язку з обмеженою кількістю сил та засобів охорони.
 - По-третє, при проведенні охоронних заходів в темний час ускладнюється проведення візуального контролю за оточуючими.

Найбільш типовими недоліками в охороні "Особу" на вулицях і в громадських місцях є:

- недооцінка або ігнорування розвідувальної інформації;
- використання одних лише працівників наряду супроводження замість комплексного використання сил і засобів охорони;
- відсутність гнучкості в поводженні працівників охорони й "Особу";
- недостатнє використання технічних засобів захисту.

«Особа» повинна бути завжди в полі зору охоронця. Рухатися необхідно щільно, постійно оцінюючи обстановку, людей, що оточують. Ні на хвилину не можна захоплюватися видовищем, а тим більше реагувати на будь-які пригоди. Треба пам'ятати, що все це може бути інсценовано для відволікання охорони. При виникненні складних ситуацій, наприклад паніки, необхідно негайно посилити нагляд за «Особою» та вжити заходів до переходу з нею в безпечне місце.

Обстановка ускладнюється тим, що в оточенні можуть знаходитися п'яні. В подібній ситуації охоронець не повинен розслаблятися ні на хвилину.

Надійна охорона "Особу" можлива при усуненні зазначених недоліків. Це досягається тільки при правильній організації роботи працівників охорони.

"Особа" повинна бути також, з метою безпеки, проінструктована про правила своєї поведінки:

- в їдальнях, кафе, ресторанах – сідати спиною до стіни, а не до виходу, щоб не бути захопленим зненацька, намагатися розташовуватися в напівтемних кутках приміщення, відокремлених шторою, сусідні столики займаються охоронцями;
- у готелях – попросити, щоб надали номер подалі від виходу, якщо замки ненадійні, попросити замінити номер, залишити коштовні речі і багаж в камері схову, не здавати ключ, виходячи із номеру.

При відвідуванні театру краще всього брати місце в ложі. В сусідніх ложі розташовуються по одному охоронцеві. помещение.

Незважаючи на різноманіття громадських місць, класифікувати їх можна з погляду забезпечення безпеки особи на дві групи: місця великого скупчення людей (стадіони, концертні зали і кінотеатри і т.п.) і відносно ізольовані місця (ресторани, кафе, перукарні і т.п.). Очевидно, що ці особливості впливають на тактику дій працівників підрозділу охорони. Наприклад, в місцях великого скупчення людей працівники повинні знаходитися поблизу і навколо "Особу" (аж до фізичного контакту) і припинити будь-які спроби замаху на неї. Ймовірність замаху при такому варіанті висока, тому варто залучати додаткову кількість працівників для того, щоб організувати друге кільце охорони "Особу".

Іншою повинна бути тактика дій працівників у відносно ізольованих місцях. Працівники в цьому випадку зобов'язані розташуватися таким чином, щоб перекрити входи і виходи з приміщення (у тому числі службові) та вікна, що виходять на вулицю.

Якщо ж за вимогою “Особа” працівники повинні знаходитися поблизу її, то і в цьому випадку наряд підрозділу охорони повинний бути рівномірно розосереджений навколо, а не накопичуватися в одному місці, наприклад, за столом.

Крім того необхідно:

1. Знати характер заходу, який відвідує “Особа”, число учасників, мету його проведення. «Особа» повинна надавати максимальну допомогу охороні, зокрема, завчасно ставити до відома охорону про свої плани. В будь-якому випадку необхідно:

- нікого не інформувати завчасно про участь «Особа» в заходах;
- перед його початком оглянути, по можливості, всі приміщення і місцевість, обмежити знаходження сторонніх осіб в оточенні «Особа»;
- знати основні та запасні входи та виходи;
- якщо не можна обмежити наявність сторонніх осіб, то вони повинні бути виявлені та встановлена причина їх відсутності.

2. Використовувати всі можливості для вивчення особливостей місця проведення заходу. Повноцінний попередній огляд незнайомого ресторану займає 15-30 хвилин. Складіть план розташування входів, приміщень, оцініть доступність вікон для нападу ззовні, обійдіть будівлю ззовні. Краще вибирати ресторан при гарному готелі. Зарезервуйте собі столик в зоні обслуговування того самого офіціанта.

3. Знати місця розташування телефонів, медичного пункту, постів міліції.

4. Завжди тримати “Особу”, в полі зору.

5. При виникненні складних ситуацій, негайно попереджати про це “Особу”, посилювати спостереження, намагатись перейти з ним в безпечне місце і вжити інші заходи, що виключатимуть непередбачені наслідки.

6. При відвідуванні ресторанів і кафе швидко визначати склад відвідувачів, вивчати можливі шляхи безпечного виходу “Особа”, визначати місця його безпечного розміщення і осіб, що його супроводжують.

7. Не послаблювати пильність, бути максимально уважним і готовим до дій, здатним відбити напад.

8. Не вживати спиртні напої, вести себе природньо, без розшифрування своїх охоронних функцій.

9. Не допускайте до «Особа» людей у верхньому одязі, з гітарними чохлами, дипломатами.

13. Перед від'їздом із заходу працівнику підрозділу охорони необхідно старанно оглянути територію, що прилягає до виходу (з ресторану, кафе) і, припаркувати автомобіль “Особа” в найбільш зручному та безпечному місці, здійснювати візуальне вивчення поведінки осіб, що знаходяться поряд із рестораном, кафе. В момент виходу «Особа» не перемикає на нього всю увагу, а

спостерігати за обстановкою, звертати особливу увагу на осіб, які намагаються вступити з ним в контакт.

При відвідуванні банкету:

- вивчіть письмовий план банкету;
- хто приймає участь;
- як будуть розставлені столи;
- яке меню;
- звідки повари та офіціанти;
- обзаведіться завчасно запрошенням, яке гарантує місце за столом.

Мітинги:

- Тримайтеся подалі від міліції – на неї часто спрямовано невдоволення натовпу;
- Прогнозуйте події, не втрачайте з поля зору рух натовпу, маневри сил правопорядку;
- Ви повинні знати, чи передбачається пересування натовпу та куди, де найбільш небезпечні ділянки (скляні вітрини, бар'єри, мости, металеві огорожі);
- Не стійте близько до сміттєвих контейнерів, урн, дитячих колясок, валіз та сумок без хазяїв;
- Не наступайте на пакети та згортки паперу;
- Не наближайте до агресивно налаштованих груп;
- Виключіть можливість доступу до «Особи» політичних супротивників та журналістів;
- Якщо хтось хапає «Особу» за руки та не хоче відпускати, допоможіть «Особі» звільнитися, пробачтесь за легкий силовий вплив на руку шанувальника.

Рух біля лінії загородження від натовпу

Найбільш часто зустрічається ситуація пішого супроводження для офіційних осіб. Основна задача наряду охорони виявити у натовпі підозрілих осіб та попередити напад або інше протиправне діяння проти «Особи». Ознаками протиправних дій є:

- руки в кишенях або сховані в одязі;
- людина, яка намагається продертися скрізь натовп;
- ознаки психічнохворих людей та інше.

Необхідно уважно вести нагляд по секторах за натовпом, не давати можливості щоб хто-небудь торкався до «Особи», намагався наблизитись до неї, схопити за руки, одяг, намагався передати чи кинути які-небудь предмети, квіти, сувеніри.

10.2. Дії наряду охорони під час виникнення екстремальних ситуацій в багатолюдних місцях

Порядок дій працівників охорони при раптовому нападі

1. Порядок погоджених дій працівників охорони залежить від:

- місцевих умов, де відбувся напад;
- ступеня погрози.

В залежності від умов місцевості, у яких відбувається напад, працівники повинні починати дії для фізичного і візуального захисту “Особи”. Місцеві умови визначають порядок дій і переміщень працівників охорони. Для евакуації “Особи” з лінії вогню використовуються особливості будівель (під’їзди, проходи, підвали і т.п.), рельєф місцевості (ями, канави, пагорби і т.п.), зелені насадження (дерева, чагарники, трава) і транспортні засоби.

При супроводі “Особи” основною задачею є виявлення ступеня загрози при веденні спостереження.

Визначення ступеня загрози є найбільш складною задачею працівників охорони, тому що рішення по вибору того чи іншого способу протидії залежить саме від того, настільки правильно була визначена загроза “Особі”.

2. При визначенні ступеня небезпеки варто враховувати:

- дистанцію (відстань) до нападника;
- вид зброї, яку застосовує нападник.

Варто пам’ятати, що в першу чергу нейтралізуються особи, що є найбільш небезпечними, тобто ті, які озброєні вогнепальною автоматичною зброєю і знаходяться ближче до “Особи”. Особливо слід відзначити, що рішення про застосування зброї належить особисто працівнику охорони. Тільки він, визначивши ступінь небезпеки, у лічені частки секунди починає дії на відбиття нападу з використанням різних наявних у нього засобів.

3. В усіх випадках дії повинні бути спрямовані на:

- відведення “Особи” з лінії вогню;
- візуальне, фізичне блокування “Особи”;
- відбиття нападу;
- евакуація “Особи” із зони (району) нападу.

Відведення “Особи” з лінії вогню (атаки) нападника.

Цю задачу завжди виконує працівник, що знаходиться поряд з “Особою”. Він же є старшим наряду супроводження. Відведення з лінії вогню може здійснюватись поштовхом, збиванням убік, використовуючи різні штучні і природні перешкоди і загородження для захисту “Особи”.

Візуальне і фізичне блокування

Цю задачу виконують працівники наряду супроводження. Мета даного маневру – втрата візуального контакту злочинця з “Особою”. Маневр пов’язаний з переміщеннями працівників наряду охорони перед злочинцем і захистом “Особи” шляхом накриття його своїм тілом. При цьому варто захищати життєво важливі органи тіла людини. Захист і накриття “Особи” робить працівник – старший наряду. Він же контролює зону, протилежну напрямку атаки.

4. Відбиття нападу.

В залежності від ступеня небезпеки працівники наряду супроводження відбивають напад з використанням різних засобів, узгоджуючи свої дії з умовами конкретних обставин. Потім ущільнюються навколо “Особи” і контролюють зону навколо неї.

5. Евакуація “Особи”.

Після змикання працівники охорони ведуть “Особу” в безпечну зону. Евакуація здійснюється або маневром "кільце", або два працівника беруть “Особу” під руки або за плечі і прямують за працівником, що йде, попереду контролюючи зону навколо – кожний у своєму секторі.

Порядок дій при супроводженні "Особи" двома працівниками

Умовні позначення

працівник охорони

особа, що охороняється

нападаюча сторона

напрямок прямолінійного руху

*рух з поворотом кругом через
ліве (праве) плече*

*сектор спостереження
(обстрілу)*

*напрямок відведення "Особи"
з небезпечної зони*

1. Напад із фронту

Працівник №1 (старший):

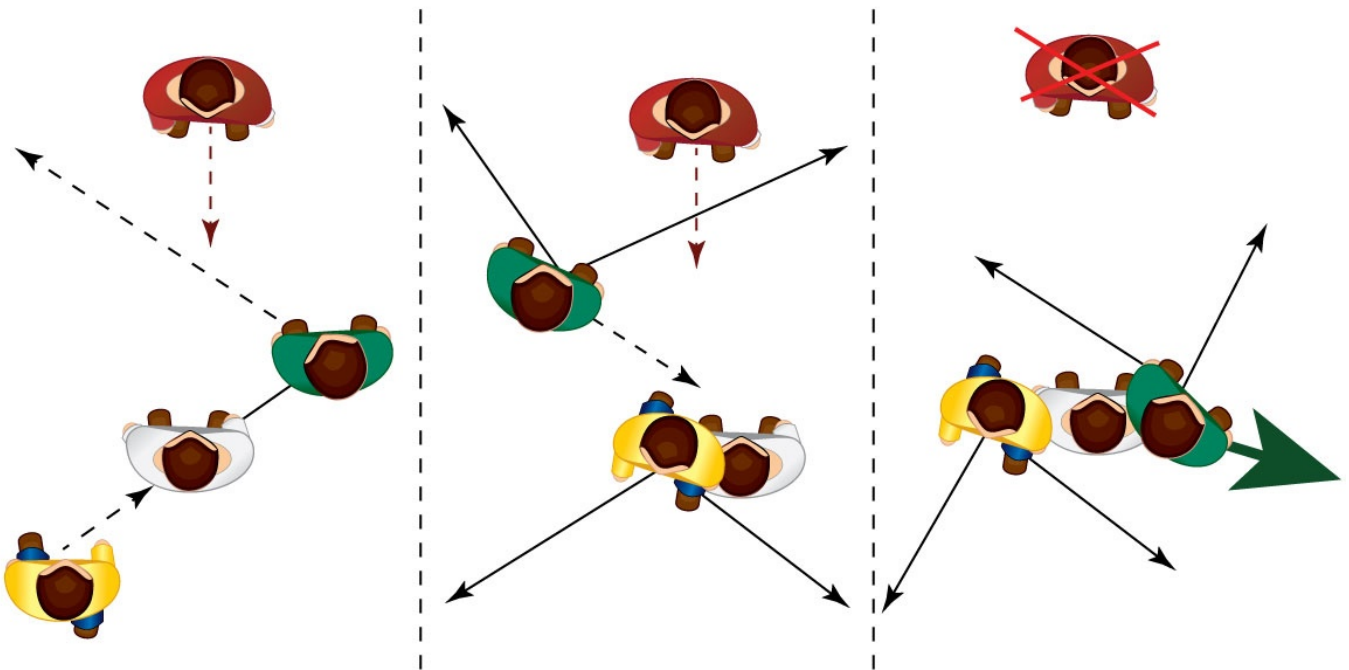
- у залежності від розташування стосовно “Особу” з кроком лівою (правою) ногою вперед убік вихоплює особисту зброю;
- з кроком іншої ноги збиває (штовхає) плечем чи рукою “Особу”;
- закриває “Особу” своїм тілом і контролює зону, протилежну напрямку нападу;
- підтримує візуальний контроль з “Особою” і знаходиться в готовності до застосування зброї.

Особа, що охороняється:

- по сигналу (поштовху) робить 2-3 кроки вперед убік і приймає положення охорони сидячи (лежачи);
- надалі діє по команді працівника №1.

Працівник №2:

- подає сигнал небезпеки;
- одночасно вихоплює зброю і робить рух вперед убік перед фронтом “Особу”;
- приймає положення для стрільби з коліна (стоячи), відбиває напад;
- переміщується до “Особу” і захищає її, контролюючи зону з фронту;
- подає команду на рух у безпечному напрямку.

Порядок дії двох працівників при нападі з фронту

2. Напад із правого флангу

Працівник №1:

- з кроком лівої ноги вперед правою рукою зхватає “Особу”;
- з рухом тулуба і правої руки вправо вниз збиває “Особу” убік, протилежний нападу;
- накриває “Особу” здійснює приготування для стрільби, контролює зону,

протилежну напрямку нападу;

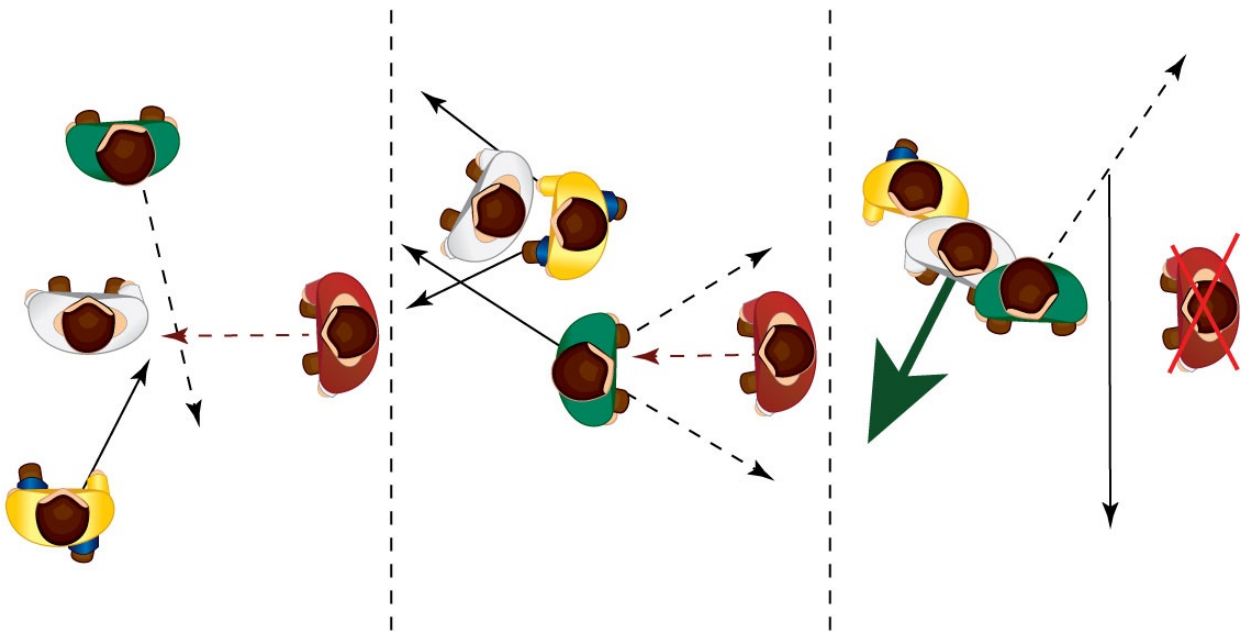
- слідкує за “Особою” подає команди на рух у безпечному напрямку.

Особа, що охороняється:

- приймає положення сидячи (лежачи);
- виконує команди працівника №1;
- переміщується в зігнутому положенні.

Працівник №2:

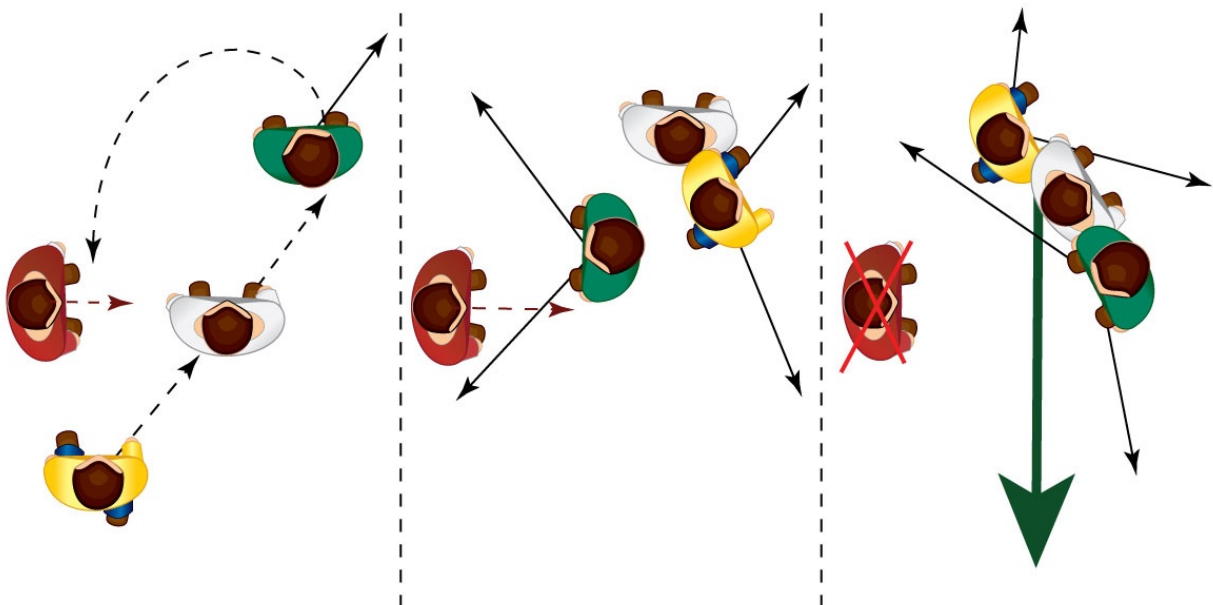
- подає сигнал небезпеки, робить маневр перед фронтом особи, що охороняється;
- приймає положення для стрільби з коліна (стоячи), відбиває напад і переміщується до “Особи”.

Порядок дії двох працівників при нападі з правого флангу

3. Напад з лівого флангу

Працівники №1, №2 і “Особа” діють аналогічно (дзеркально) ситуації, що приведена в пункті 2.

Порядок дії двох працівників при нападі з лівого флангу

4. Напад з тилу

Працівник №1:

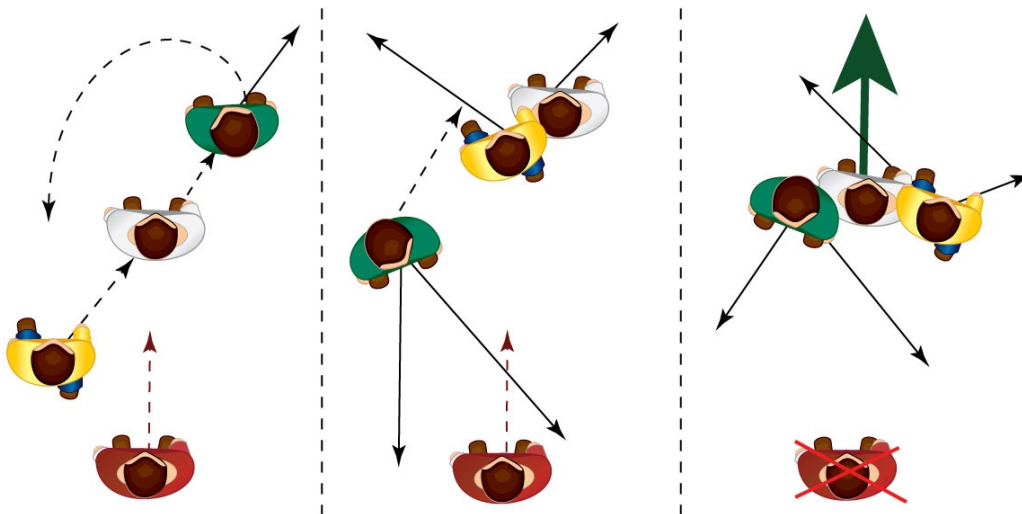
- з кроком лівої (правої) ноги вперед з рухом корпусу збиває “Особу” лівою (правою) рукою уперед вліво (вправо);
- накриває “Особу”, приймає положення для стрільби з коліна (стоячи);
- контролює зону перед собою;
- слідкує за “Особою”, подає команду на рух.

Особа, що охороняється:

- приймає положення сидячи (лежачи);
- виконує команди працівника №1.

Працівник №2:

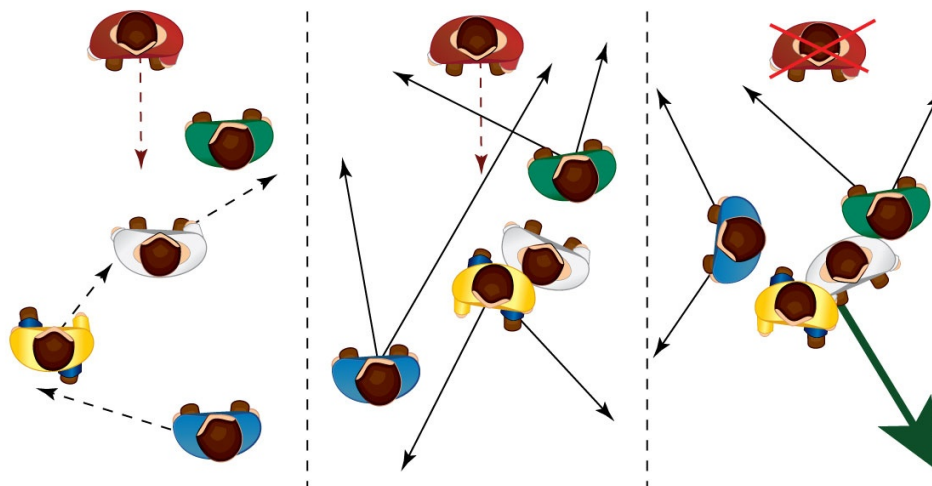
- виконує маневр з відходом з лінії вогню і розворотом навкруги з одночасним вихоплюванням зброї;
- приймає положення для стрільби з коліна (стоячи);
- відбиває напад і переміщується до “Особи”;
- виконує команди старшого наряду.

Порядок дії двох працівників при нападі з тилу

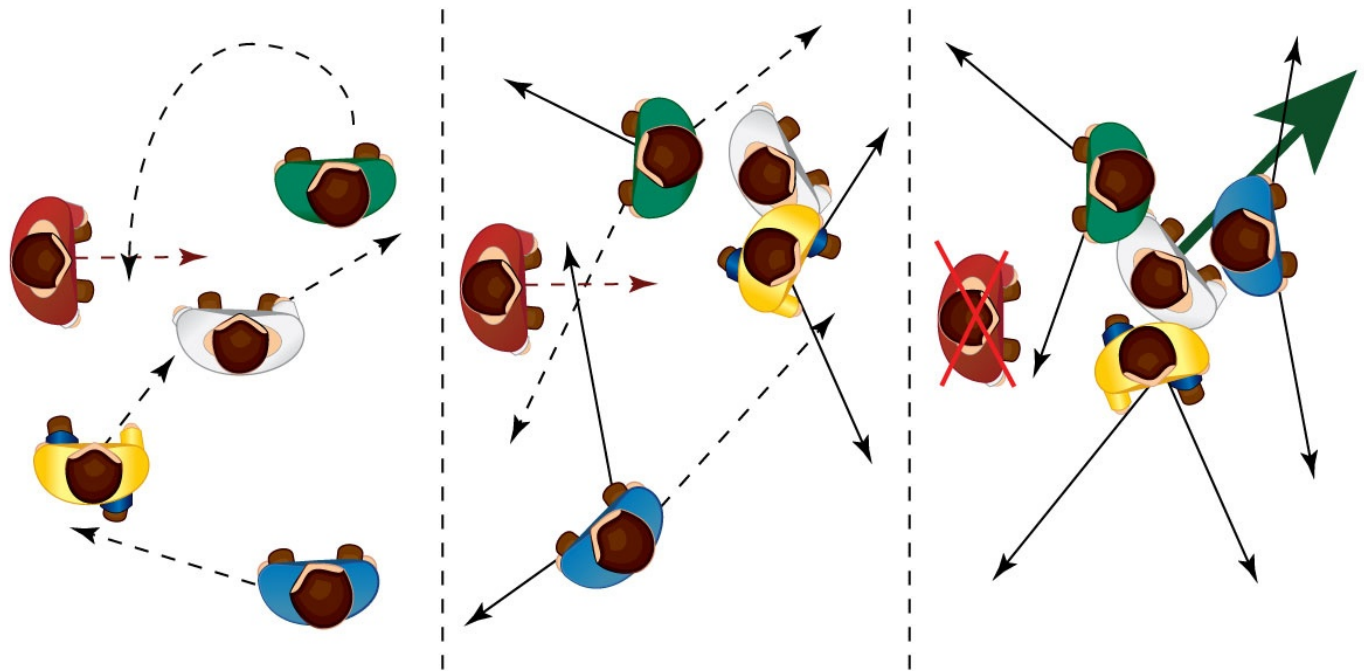
Порядок дій при супроводі “Особи” трьома працівниками

1. Напад із фронту

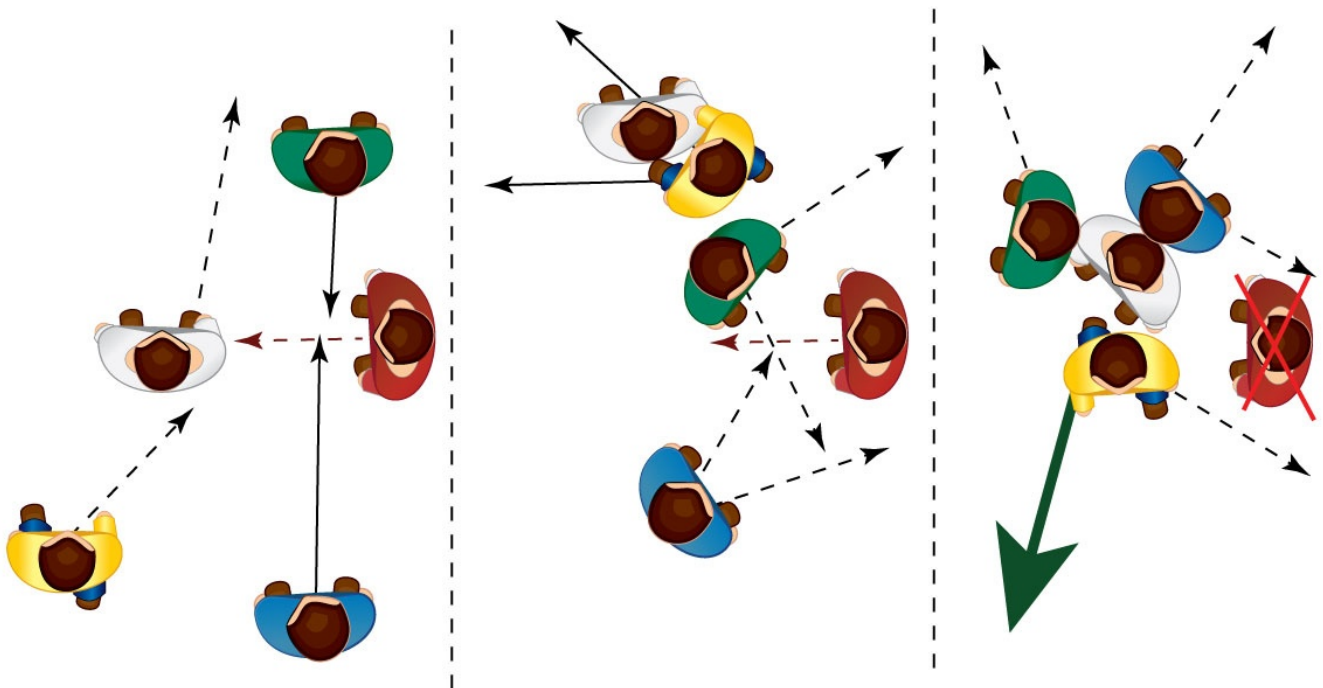
Порядок дії трьох працівників при нападі з фронту

2. Напад з лівого флангу

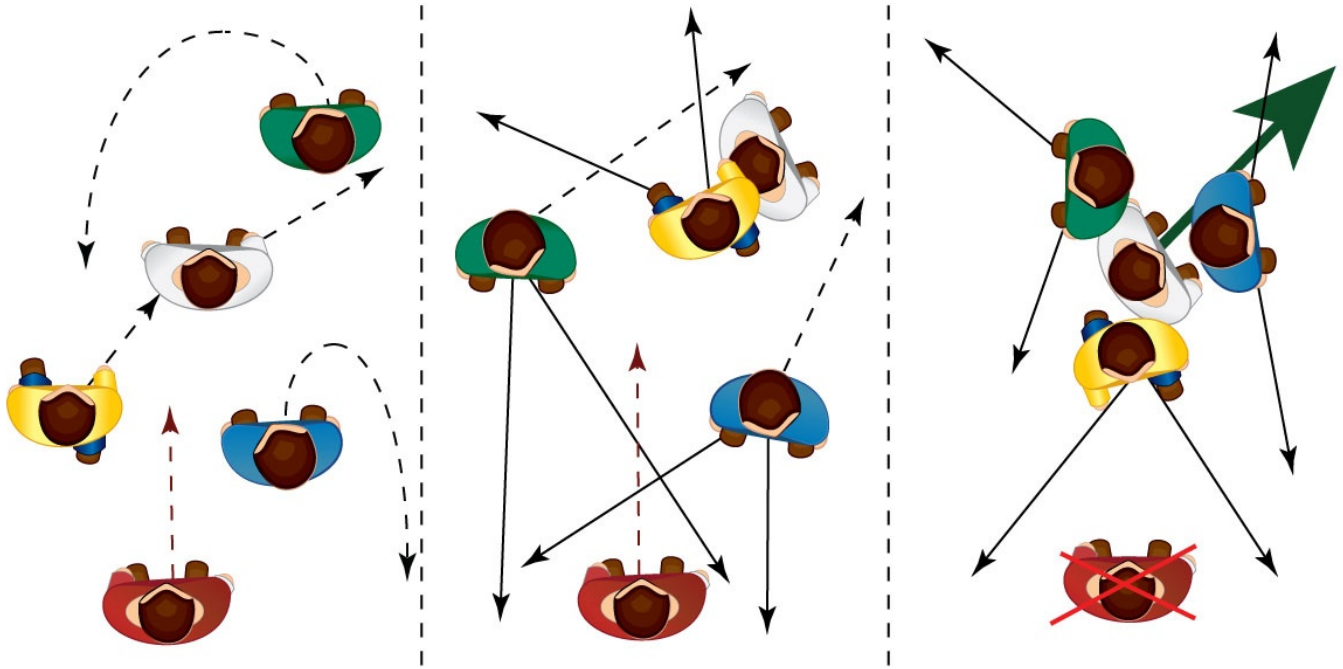
Порядок дії трьох працівників при нападі з лівого флангу

3. Напад з правого флангу

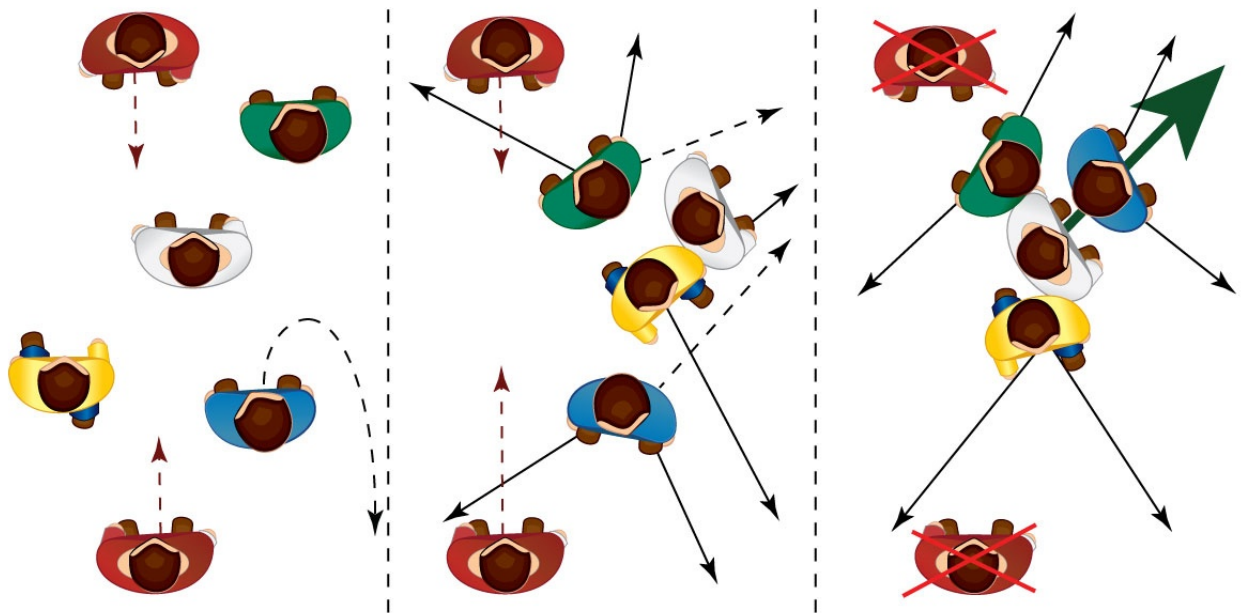
Порядок дії трьох працівників при нападі з правого флангу

4. Напад з тилу.

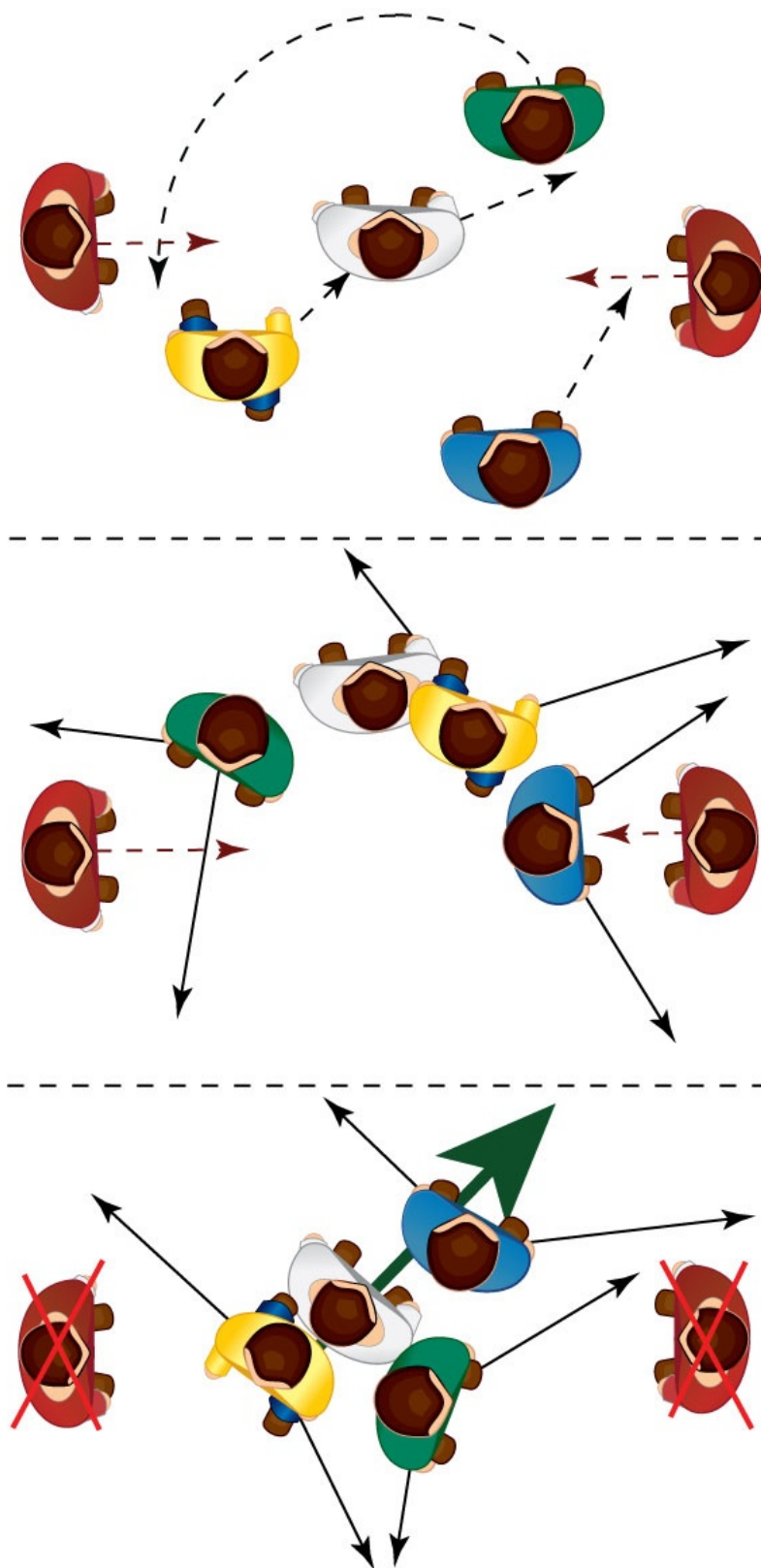
Порядок дії трьох працівників при нападі з тилу

5. Напад із фронту і тилу одночасно

Порядок дії трьох працівників при нападі з фронту і тилу

6. Напад з лівого і правого флангу одночасно

Порядок дії трьох працівників при нападі з лівого і правого флангу одночасно

Лекція №11. Особливості охорони у місцях роботи та проживання особи, яка охороняється. Охорона членів родини.

11.1. Особливості охорони у місцях роботи та проживання особи, яка охороняється.

11.2. Охорона членів сім'ї особи, яка охороняється. Облік та спостереження за оточенням.

11.3. Обов'язки охоронця під час охорони у місцях роботи та проживання особи, яка охороняється та охорона членів родини

Тактичні дії охоронців при організації безпеки помешкання та членів родини “Особі”:

1. Знати весь склад сім'ї, родичів, коло близьких та знайомих “Особі” а також осіб, які підтримують товариські стосунки з членами родини, які відвідують їх квартиру, спільно проводять дозвілля.
2. Завчасно знати, по можливості, плани членів сім'ї на день, тиждень, місяць, пов'язані з їх перебуванням поза межами дому.
3. Ознайомитись з місцем постійного перебування членів сім'ї поза межами дому (робота, навчання, спортивна секція, культурний центр і т.п.), з маршрутами їх пересування як власним так і міським транспортом.
4. Вивчити контингент осіб (сусідів), що проживають в одному під'їзді житлового будинку з “Особою”, виявити з їх числа тих, хто недоброзичливо ставиться до останнього та членів її родини.
5. Постійно перевіряти справність та надійність роботи сигналізації в квартирі та звукозаписуючої апаратури для документації можливих протиправних акцій стосовно “Особі”, та членів її родини.
6. Здійснювати систематичний огляд місцевості, прилеглої до будинку “Особі”, її дачі, а також власного автомобіля, якщо перед використанням він не знаходився під охороною, вивчати та вести нагляд за підходами до житлового будинку (місця роботи), вікнами, дахами розташованих поблизу будинків, перевіряти сходові майданчики, де мешкає “Особа”, а також майданчики, що знаходяться вище та нижче її квартири, офісу.
7. По узгодженню з “Особою ” здійснювати контроль речей, що купуються та вносяться в помешкання членами родини.
8. У комплексі заходів для забезпечення безпеки родини варто виділити наступне:
 - інструктаж членів родини про порядок поведінки і дотриманню заходів безпеки;
 - підготовку шляхів евакуації у випадку загострення ситуації.

Інструктаж членів родини про порядок поведінки і дотриманню заходів безпеки:

- усі члени родини “Особі” повинні дотримуватися правил по забезпеченню власної безпеки. Кожний член родини повинен виявляти пильність, звертати увагу на появу і зникнення з виду людей і транспортних засобів біля

помешкання, а також у тих місцях, у яких, як правило, він кожний день буває або через які проїжджає.

- при розробці плану заходів щодо забезпечення безпеки “Особи” і членів її родини, керівник операції повинен передбачити заходи щодо евакуації родини у випадку загострення ситуації. Такими місцями можуть бути: конспіративні квартири, дома відпочинку, готелі, виїзд на відпочинок і т.п.
- варто підготувати “Особу” і членів її родини психологічно до захисту.

Особливості організації забезпечення безпеки фізичної особи в приміщенні

1) Вихід “Особи” з приміщення

За 8-10 хвилин до запланованого виходу “Особи”, працівники наряду охорони оглядають під’їзд, сходові майданчики і прилеглі будівлі: житлові будинки, сараї, гаражі.

При огляді особлива увага приділяється на:

- автомашини, що стоять у безпосередній близькості від будинку (скло, дверцята, чи працює двигун, кількість людей, що вони роблять і т.п.);
- на людей, одягнених не по сезону, з дивним поведженням і т.п.;
- на відкриті вікна, двері балконів, людей, що на них стоять;
- горищні і підвальні приміщення будинків.

У випадку відсутності підозрілих осіб та ознак мінування працівники, які виконували огляд, доповідають старшому наряду охорони. По команді старшого працівника супроводжують “Особу”, в наступному порядку: попереду її один працівник, другий (старший поруч з особою, третій замикає групу на відстані 2-3 метра від другого. Особливу увагу необхідно при цьому приділяти поворотам за ріг коридору, входженню у ліфт, дверям підвалу, другому виходу.

2) Вхід “Особи” в квартиру (будинок, фірму)

За 5-10 хвилин до прибуття “Особи”, працівник наряду охорони оглядає прилеглу місцевість і запланований маршрут руху в будинку (під’їзд, сходові майданчики, вхід у підвал, вихід на горище, громадський туалет і т.п.) з метою виявлення підозрілих осіб і вживття заходів щодо їхнього блокування або видалення. При супроводі працівник, що слідує попереду “Особи” на 2-4 метри, першим входить у приміщення і умовним сигналом підтверджує безпеку маршруту або наявність небезпеки. Слідом за ним у будинок входить “Особа”, яку супроводжує старший наряду охорони. Останнім входить у приміщення третій працівник, що забезпечує прикриття тилу наряду. Під час проходження по коридорах варто рухатися по центру і особливу увагу приділяти ліфтам, поворотам за ріг коридору, запасним виходам, сходовим площадкам.

Особливості забезпечення перебування “Особи” в службовому кабінеті чи приміщенні

Якщо в приймальні не передбачене цілодобове чергування, перед тим, як увійти в кабінет працівникам наряду охорони необхідно перевірити справність його дверей та замка.

У самому кабінеті (приміщенні) проводиться оперативний огляд, особлива

увага звертається на нові предмети, наявність ушкоджень на вікнах, поява ниток, проводів і т.д.

Перебування “Особи”, в будинку (квартирі)

Один із охоронців знаходиться постійно в вітальні чи на кухні. В його обов’язки входить: зустріч гостей біля дверей, їх перевірка (у разі потреби і за згодою “Особи”). Другий охоронець знаходиться на сходовій площадці. Присутність третього охоронця залежить від необхідності.

Особливі обов’язки працівника охорони при організації охорони “Особи” в приміщенні:

- досконало вивчити маршрути пересування в будинку (місце розташування “Особи”);
- розподілити між працівниками охорони обов’язки;
- визначити найбільш небезпечні ділянки руху (місця розташування) “Особи” з метою вжиття зі сторони охорони відповідних контрзаходів;
- визначити порядок дій кожного працівника охорони у випадку надзвичайних обставин і провести тренування;
- не відволікати свою увагу на ситуації, що виникають, які не мають відношення до забезпечення безпеки особи.

Безпека фізичної особи в її резиденції

Охороняема особа повинна мати найбільшу безпеку, коли знаходиться в своїй резиденції. Підрозділ охорони безпеки має максимальну можливість контролювати навколишнє середовище. Це забезпечується шляхом використання кілець безпеки разом з працівниками охорони на посту, технікою фізичної безпеки, електронною сигналізацією та загального знайомства з районом навколо резиденції.

Коли охороняема особа знаходиться в своїй резиденції, пости повинні бути розташовані таким чином, щоб всі шляхи доступу до даної особи були перекриті підрозділом охорони безпеки.

Біля резиденції підрозділ охорони може мати додаткові фізичні бар’єри і електронне обладнання для спостереження.

Розташовані системи повинні бути непомітними для того, щоб надати охороняемій особі можливість усамітнитися, а також безпеку.

В резиденції завжди повинен знаходитись один член підрозділу охорони безпеки на 24-годинній (договірній) основі для контролю сигналізації тривоги і надання уповноваженому персоналу доступу, одночасно відвертаючи неуповноважену доставку товарів або послуг.

Таке розташування постів називається командним пунктом або охороною резиденції і воно повинно підтримуватись навіть в тому випадку, якщо охороняємої особи немає.

Командний пункт

Командний пункт або охорона резиденції – це окреме приміщення в резиденції охороняємої особи і служить в якості кільця внутрішнього периметру.

Ця кімната повинна бути достатньо близько до житлових приміщень охороняємої особи для забезпечення можливості співробітника або співробітників ефективно контролювати резиденцію і ефективно миттєво реагувати у випадку надзвичайної ситуації.

Увага повинна бути приділена розташуванню командного пункту поблизу проходу, звідки може виникнути небезпека, але достатньо далеко для надання охороняємої особі достатнього усамітнення.

Якщо в резиденції неможливо розмістити командний пункт через недостатність місця, то тоді альтернативний командний пункт повинен бути розміщеним в гаражі або в будиночку на колесах, розташованому поряд з резиденцією.

Після обладнання, командний пункт може служити, також в якості кімнати відпочинку для членів підрозділу, що не перебувають на посту.

Командний пункт у охороні резиденції грає подвійну роль:

1. Виступає в якості центру зв'язку і оперативного центру для підрозділу охорони безпеки:

- Підтримує зв'язок з підрозділом охорони безпеки.
- Безперервно контролює радіо і телефонний зв'язок і знає точне місцезнаходження охороняємої особи при виникненні надзвичайної ситуації.
- В надзвичайній ситуації надає допомогу шляхом дзвінка в ЧЧ РВВС або в підрозділ охорони, у випадку травми, забезпечує медичним персоналом.
- Виступає в якості пункту перевірки інформації, яка повинна бути передана підрозділу або охороняємої особі.
- Підтримує все запасне обладнання в робочому стані (наприклад, зброя для носіння на плечі, сльозоточивий газ, радіо і інше обладнання зв'язку).

2. Співробітники охорони командного пункту забезпечують безпеку резиденції охороняємої особи:

- Контролюють систему ОПС і електронного обладнання.
- Перевіряють засуви в системі безпеки.
- Підтримують зв'язок з підрозділом або з співробітниками безпеки, розташованими в резиденції охороняємої особи.
- Перевіряють всіх відвідувачів резиденції:
 - перевіряють прізвища по списку дозволеного допуску або у співробітників охороняємої особи;
 - реєструють всіх відвідувачів;
 - супроводжують відвідувачів в резиденцію;
 - перевіряють всі пакети або все доставлене в резиденцію і перевіряють відправника.
- Перевіряють периметр резиденції шляхом замкнутої системи телебачення або рухомого поста.

- Обладнання командного пункту включає:
 - замкнуту систему телебачення;
 - тривожну сигналізацію;
 - телефон;
 - журнал реєстрації;
 - портативну станцію зв'язку;
 - карти району;
 - набір систем захисту і перевірки особи;
 - зброю;
 - вогнегасник;
 - зарядний пристрій і батарейки;
 - сльозоточивий газ і протигаз (один для охороняємої особи);
 - портативні магнотометри (ручні металошукачі).

Безпечне сховище

Друга кімната в резиденції в зовнішньому периметрі безпеки є безпечним сховищем. Ця кімната забезпечує тимчасове сховище охороняємої особи і його сім'ї, коли потрібний додатковий час до того, як міліція або співробітники безпеки зуміють відреагувати на напад на резиденцію. При виборі кімнати в резиденції в якості безпечного сховища, необхідно враховувати наступні фактори:

Доступність – охороняема особа не повинна піддаватися додатковій небезпеці при переході в безпечне сховище. Якщо це можливо, то цією кімнатою повинна бути головна спальня.

Можливість безпеки – це стосується безпечного сховища і шляху до нього.

Можливість захисту – безпечне сховище повинно бути всередині встановленого реального периметру, який може бути захищеним підрозділом охорони безпеки. Воно повинно мати і тактичну перевагу, наприклад, воно повинно бути розташовано високо.

Можливість зв'язку – командний пункт або квартира повинні бути доступними. У випадку надзвичайної ситуації перемикач паніки повинен знаходитись в безпечному сховищі для передачі сигналу тривоги в місцеву міліцію.

Можливість врятування – якщо кільця периметру піддалися небезпеці, то повинен бути маршрут рятування.

Можливість триматися – при наявності відповідного його обладнання і запасів, безпечне сховище повинно мати можливість триматися від 15 до 60 хвилин при осаді. Безпечне сховище повинно мати альтернативний вихід.

Його двері повинні бути з серцевини твердих порід дерева товщиною 40 мм та оббиті м'якою сталлю або алюмінієм (броньовані). На всіх вікнах повинні бути ґрати. Двері повинні відкриватись назовні і всі завіси закріплені штирями і привареними так, щоб унеможливити їх зняття. Лудка повинна мати товщину два дюйми і бути добре закріплена в стіні. В дверях повинні бути два врізні замка на відстані 30 см один від одного, що відкриваються ключем.

В безпечному сховищі повинен бути зв'язок на випадок надзвичайної ситуації, наприклад, телефон або радіостанція, вогнегасник і аварійне освітлення.

Безпечно сховище рахується серцевиною кільця внутрішнього периметру.

Середній і зовнішній периметри

Середній периметр – це простір між резиденцією і стіною зовнішнього периметру, який називається зоною стриманості. Ця зона надає підрозділу по охороні безпеки певну можливість працювати, якщо здійснюється напад на резиденцію. Вона надає також сектор ведення вогню, якщо скоюється напад. Переважно захищається співробітниками охорони, що знаходяться на постах в протилежних кутах резиденції, забезпечує сектор ураження в радіусі 360 градусів. Ця зона може бути захищена також ультрачервоною системою сигналізації тривоги і освітленням зони охорони.

Підрозділ охорони безпеки повинен проводити обстеження фізичної безпеки резиденції до його укріплення.

Старший наряду підрозділу повинен:

- зустрітись з охороняємою особою;
- обговорити питання фізичної безпеки резиденції;
- подати акт обстеження з описом існуючого статусу безпеки резиденції;
- подати список рекомендацій для покращення безпеки резиденції.

Вартість робіт з посилення безпеки оплачується охороняємою особою.

Зовнішній периметр – це зона за стіною або огорожею навколо резиденції охороняємої особи.

Стіна повинна мати прохід для транспортних засобів і відвідувачів, де проводиться перевірка охоронцем або членом підрозділу охорони безпеки.

Можливо, член підрозділу охорони безпеки повинен бути тільки на тому посту тоді, коли охороняєма особа знаходиться в резиденції. В інший час там повинен бути співробітник охорони.

Пост на периметрі повинен бути обладнаний радіо і телефонним зв'язком з підрозділом, щоб забезпечити можливість повідомлення про те, що ворота відкриті для прибуття і від'їзду автоколоні підрозділу охорони безпеки.

Повинні бути альтернативні ворота в стіні периметру безпеки на випадок надзвичайної ситуації.

Зовнішній пост – це очі і вуха підрозділу охорони безпеки за стіною периметру. Про підозрілих людей, транспортні засоби або інцидентах за стіною зовнішнього периметру повинно бути повідомлено в підрозділ.

Інші міркування, що стосуються безпеки зовнішнього периметру:

- огляди будинків, мешканці з своїх вікон мають вид на резиденцію охороняємої особи;
- контрпостереження району по сусідству і маршрутів від резиденції;
- особи сусідів і список їх транспортних засобів, номерні знаки;
- патрулі підтримки на периметрі (під час приїздів і від'їздів).

Периметри безпеки біля офісу

Ще одне місце, де охороняєма особа повинна почуватися в безпеці, це офіс, який може знаходитись в комунальному або в приватному будинку. Для

забезпечення дії процедур відповідної безпеки в даному місці, необхідно встановити три концентричних кільця безпеки.

Необхідно створити командний пункт і безпечне сховище. В зоні внутрішнього периметру повинен бути пост, укомплектований членами підрозділу охорони безпеки для перевірки відвідувачів і перекриття заслоном всіх шляхів доступу до охороняємої особи. І знову-таки персонал охороняємої особи, перевірені відвідувачі і співробітники є єдиними людьми, що мають доступ у внутрішній периметр.

Біля офісу охороняємої особи середній периметр є зоною між іншими офісами, як сусідніми, так і розташованими вище і нижче. Крім того, якщо є гараж під офісом, то кортеж автомобілів охороняємої особи повинен охоронятися там, коли охороняєма особа знаходиться в офісі.

Зовнішній периметр – це вестибюль будинку, де знаходяться шахти ліфта і сходові марши до охороняємої особи. Всі особи, що мають доступ в будинок, повинні пред'явити посвідчення особи і перевіритися з використанням металошукача до проходу в будинок. Постійнодіюча система перевірки фотографій посвідчень особи повинна бути змонтована для співробітників будинку для того, щоб відвернути вхід неуповноважених осіб всередину будинку.

Співробітники охорони повинні бути поставлені на пост біля входу в будинок і мати зв'язок з командним пунктом охорони безпеки. Необхідно доповідати про всіх підозрілих осіб, пакетах або транспортних засобах в районі біля будинку.

Місцеві патрулі ОВС, як на машинах, так і піші, повинні бути розташовані навколо будинку охороняємої особи. Співробітники охорони повинні патрулювати також район до прибуття або від'їзду кортежу автомобілів охороняємої особи від будинку.

Якщо це можливо, то підрозділ повинен користуватись іншими дверима для входу і виходу з офісу охороняємої особи.

На нерегулярній основі команда контрспостереження повинна перевіряти район офісу охороняємої особи.

Безпека готелю

Коли охороняєма особа подорожує, передовий співробітник охорони повинен забезпечити, щоб навколо готелю, де охороняєма особа буде тимчасово проживати, були створені три кільця безпеки.

Внутрішній периметр – це кімната, номер або поверх, де проживає охороняєма особа. Внутрішній периметр повинен пролягати також до сусідніх кімнат готелю, які розташовані по сусідству, над і під приміщенням охороняємої особи, і де будуть проживати штатні або інші працівники підрозділу охорони безпеки.

Доступ в кімнату охороняємої особи повинен бути наданий штатним співробітникам, перевіреним відвідувачам і перевіреному персоналу готелю, які супроводжуються або штатним співробітником, або членом підрозділу охорони.

Повинна бути використана тимчасова система перевірки посвідчення особи і передовий співробітник охорони повинен отримати затверджений список співробітників готелю, які мають доступ до охороняємої особи.

В залежності від ситуації і місця знаходження охороняємої особи повинен бути пост, який дозволить підрозділу охорони проводити перевірку і не допускати неуповноважений доступ на поверх охороняємої особи.

Передовий співробітник охорони повинен зробити огляд готелю до прибуття охороняємої особи, щоб переконатись, що всі сходові марші і ліфти знаходяться під контролем і всі шляхи доступу знаходяться під охороною.

В готелі середнім периметром є зона позаду внутрішнього периметру кімнат і поверхів. Тимчасовий командний пост повинен бути розташований поблизу кімнати охороняємої особи. Зовнішнім периметром є або вестибюль готелю, або власність готелю, якщо вона знаходиться на охороняємій території. Зона навколо готелю охороняється місцевими ОВС під час перебування там охороняємої особи в залежності від загрози проти неї. Створення безпечної зони необхідно для безпеки охороняємої особи. За допомогою периметрів безпеки підрозділ може контролювати доступ до охороняємої особи і таким чином спробувати забезпечити його або її безпеку.

Лекція №12. Тактика і техніка захисного супроводження під час руху автотранспортом

12.1. Тактика і техніка захисного супроводження

Ви повинні володіти технікою захисного водіння, щоб виграти час, різко змінити маршрут слідування, зручно маневрувати, збільшити відстань між собою і переслідувачами.

Техніка поворотів на великій швидкості базується на:

- поворот починається з зовнішньої сторони вигину або кута;
- потім ви рухаєтесь у напрямку внутрішньої сторони дуги, досягаючи найбільш прямої лінії руху;
- будь-яке гальмування починається завчасно до повороту;
- коли інерція винесе вас до найбільшої крутизни повороту, натисніть на педаль акселератора;
- ніколи не використовуйте гальма під час повороту;
- ніколи не слід стопорити гальма, якщо в автомобілі не має антиблокувальної системи, так як втратиться зчеплення коліс і ви втратите керування. Якщо вам прийдеться сильно загальмувати, різкий коливаючий рух виведе вас на пряму і не дозволить застопоритися колесам. Це вимагає значної практики, але легко піддається засвоєнню.

Якщо ваш автомобіль буксує або його заносить:

- використайте систему керування, яка передбачає проскакування коліс;
- не застосовуйте гальма до тих пір, поки ви не поновите систему керування;
- натисніть на зчеплення, щоб роз'єднати привід коліс;
- уникайте використання потужності двигуна.

Поворот із застосуванням ручного гальма

Його добре застосовувати на слизькій або брудній дорозі. Особливо на швидкості 35-50 км/год в залежності від поверхні дороги. Виконати цей поворот необхідно наступним чином: водій легко повертає колеса у тому напрямку, в якому він хоче здійснити поворот, а потім вмикає ручне гальмо. Потім гальма, які блокують гальма на дорозі, відпускаються, і задня частина автомобіля повертається, застосовуючи ручні гальма. Після завершення повороту перейдіть на підвищену передачу і від'їжджайте від місця повороту, підвищуючи швидкість.

Задній поворот на 180 градусів

Водій зупиняється і дає задній хід, набираючи розгін автомобіля до 30-40 км/год. Потім повністю витискає зчеплення, швидко повертає рульове колесо до відкритої дороги, гальма не використовуються. Коли боковий рух майже припинився, включити понижену передачу та газуйте, націлюючись на поворот на 180 градусів, але будьте готові на діапазон повороту від 90 до 270 градусів.

Поворот «V»

Він може бути здійснений тільки на широких дорогах з м'яким, рівним узбіччям.

Зупиніть автомобіль. Дайте задній хід та виїжджайте на узбіччя. Слідкуйте, щоб задні колеса залишили дорогу. Включіть першу передачу і посилено газуйте, набираючи швидкість, повертаючи колеса так, щоб отримати поворот на 90 градусів.

Якщо перед засідкою неможливо розвернутися на 180 градусів, як приведено вище, проскакуйте скрізь неї або відходьте заднім ходом.

На протязі всього маневру машина супроводження прикриває автомобіль охороняємої особи.

Заходи безпеки, яких необхідно дотримуватися, що зменшити ризик нападу:

- перед тим, як почати рух, дбайливо відрегулюйте дзеркала заднього виду;
- перевірте щоб ваш ремінь безпеки був приєднаний і відрегульований;
- як би не складалася дорожня ситуація, як би не розвивалися обставини навколо вашого автомобіля, замки дверей і вікна повинні бути постійно зачиненими, особливо в багатолюдних місцях;
- перед тим, як зупинити автомобіль, уважно огляньтеся, якщо виникла підозра, ще раз здійсніть об'їзд кварталу, будинку або ділянки вулиці;
- паркуйте автомобіль так, щоб він був прихований від стеження;
- перед припаркованим автомобілем обов'язково повинен бути вільний простір, необхідний для початку екстреного руху або маневру.

12.2. Види здійснення нападу під час переміщення автотранспортом (засідка, блокування, напад з автомобілів та мотоциклів тощо)

Для нападу під час руху часто використовується мотоцикл з пасажиром, якому найбільш зручно вести вогонь. Після замаху саме на цьому виді транспорту можливо легко втекти як з місця пригоди, так і від переслідування пересувних патрулів ДАІ.

Нападаючий мотоцикліст, як правило, впритул підходить до автомобіля охороняємої особи зі зброєю, готовою до стрільби. Обравши зручний момент, відкриває вогонь.

Водій-охоронець повинен не прогаяти цього моменту і ривком притиснути злочинця до узбіччя, бордюру або автомобілю, який рухається паралельно. Інший варіант – ударом корпусу свого автомобіля змінити траєкторію руху мотоцикла.

Завжди уникайте на маршруті слідування місць, де можливе блокування вашого автомобіля.

У випадку агресивних намірів вмикайте сирену або починайте безперервно сигналізувати. Не намагайтеся одразу ж застосовувати вогнепальну зброю. Ваша зброя – автомобіль.

На випадок нападу на машину охороняємої особи існують наступні можливості її фізичного захисту:

а) При нападу з одного боку:

- співробітник охорони, який перший помітив небезпеку, подає умовний сигнал по радіо;
- старший наряду подає команду охороняемій особі «лягти», переміщується на задні сидіння, закриває охороняему особу з боку нападу та готується до бою;
- основний автомобіль ховається за одним з автомобілів супроводження та прямує під його прикриттям до виходу з небезпечної зони;
- водій машини супроводження здійснює маневр, прикриває машину охороняємої особи зі сторони нападу;
- співробітники охорони готуються до стрільби з особистої зброї і ведуть вогонь по нападникам, кожний у своєму секторі відповідальності;
- залишивши небезпечну зону, старший наряду доповідає про обстановку на пост управління.

б) При нападу з обох сторін:

- співробітники охорони діють за методикою, яка викладена в п.а);
- якщо дозволяє ширина проїжджої частини, основний автомобіль виходить на середину дороги в той час, коли два автомобілі супроводження прикривають його з обох сторін і на великій швидкості вириваються з небезпечної зони;
- якщо проїжджа частина недостатньо широка для такого маневру, автомобіль супроводження прикриває основний автомобіль з одної сторони;
- охороняема особа переміщується в середині своєї машини до того її борту, який прикритий автомашиною охорони;

-
- дії співробітників охорони аналогічні ситуації в п.а);
 - у випадку, якщо основний автомобіль виведений з ладу, охороняєма особа повинна бути терміново переведена в іншу машину під прикриттям співробітників охорони та автомашин супроводження і кортеж якомога швидше залишає небезпечну зону;
 - якщо у випадку нападу виведені з ладу всі машини кортежу, вивід охороняємої особи з небезпечної зони здійснюється в пішому порядку в найближче укриття, потім вона евакуюється в безпечне місце.

Засідка

Засідка передбачає собою раптовий напад з прихованої позиції на рухому або тимчасово нерухому ціль.

Найбільш можливим місцем організації засідки може бути ділянка, на якій автомобіль охороняємої особи вимушений рухатись з невеликою швидкістю або зовсім зупинитись. Це, як правило, можуть бути залізничні переїзди, світлофори, дорожні знаки «стоп», поступись дорогою», «небезпечний поворот» і т.д.

Якщо ви запідозрили засідку, швидко і рішуче виводить машину з ймовірного сектору обстрілу, різко підвищить швидкість або здійсніть маневри, які перешкоджають прицільному веденню вогню.

Спроба проскочити

Це можливо зробити на швидкості, але вона ж може заподіяти вам шкоду, якщо не запобігти зіткнення. Саме техніка такого проїзду далеко виходить за рамки звичайного водіння. Ознайомитися з нею можливо по учбовим фільмах, але навчитися достатньо складно. Але можна рекомендувати наступні основні дії:

- завчасно подумайте, чи не має іншого способу дій;
- використайте гальма, щоб стишити швидкість;
- користуйтеся пониженою передачею;
- виберіть точку удару (передньою або задньою надколесною дугою);
- коли ви опинитесь на відстані 8-12 метрів від точки удару, сильно нажміть на газ;
- продовжуйте їхати, якщо вдалося проскочити.

Відхід заднім ходом

Це маневр, що застосовується за умов, коли засідка помічена на достатньо великій відстані, а дорога позаду вільна. Автомобілі можуть рухатись на відносно великій швидкості, але їм не втекти від переслідування, якщо не вдається розвернутися через певний час після маневру або вийти на інші дороги. Можливо у ході маневру з'явиться інший варіант дій або інший маршрут.

Коли не має виходу

Якщо ви заблоковані попереду і позаду, а ваші противники впевнені в успіху, вони можуть послабити пильність. У цьому ваш шанс. Продовжуйте

думати про спасіння себе і охороняємої особи. Шукайте спосіб вибратися із засідки. Можливо поради наступні:

- продовжуйте виконувати свою головну задачу – прикривайте охороняєму особу;
- розташуйте автомобілі і супроводження так, щоб вони найкращим чином прикривали вас від вогню із засідки;
- відкрийте двері та вийдіть з машини в бік, протилежний нападу (якщо можливо);
- якщо є група прикриття, вона вступає в боротьбу з нападаючими;
- прийміть рішення чи залишати місце пригоди, розбивши команду на дві частини, одна з яких буде прикривати, а інша – вести вогонь, або залишатись на місці, використовуючи автомобілі як прикриття і відстрілюватися в очікуванні допомоги міліції.

Слід відмітити, якщо ви потрапили у професійно організовану засідку, то вам краще чекати на допомогу, активно чинити опір і намагатися вистояти якомога довше. Все залежить від вашої професійності.

12.3. Контрзаходи проти здійснення нападу.

12.4. Прийоми захисного супроводження на автотранспорті в місті

При здійсненні нападів нападаюча сторона може використовувати різні способи:

- напад із засідки;
- напад з використанням автотранспортних засобів (рухливі засідки).

Збройний напад з використанням одного автомобіля

Ситуація і можливі варіанти дій:

- в нападаючому автомобілі водій і два пасажери;
- здійснюється спроба обгону ліворуч (праворуч) з відкриттям вогню;
- звичайний напад здійснюється на ділянці дороги між перехрестями;
- після нападу здійснюється поворот на найближчому перехресті.

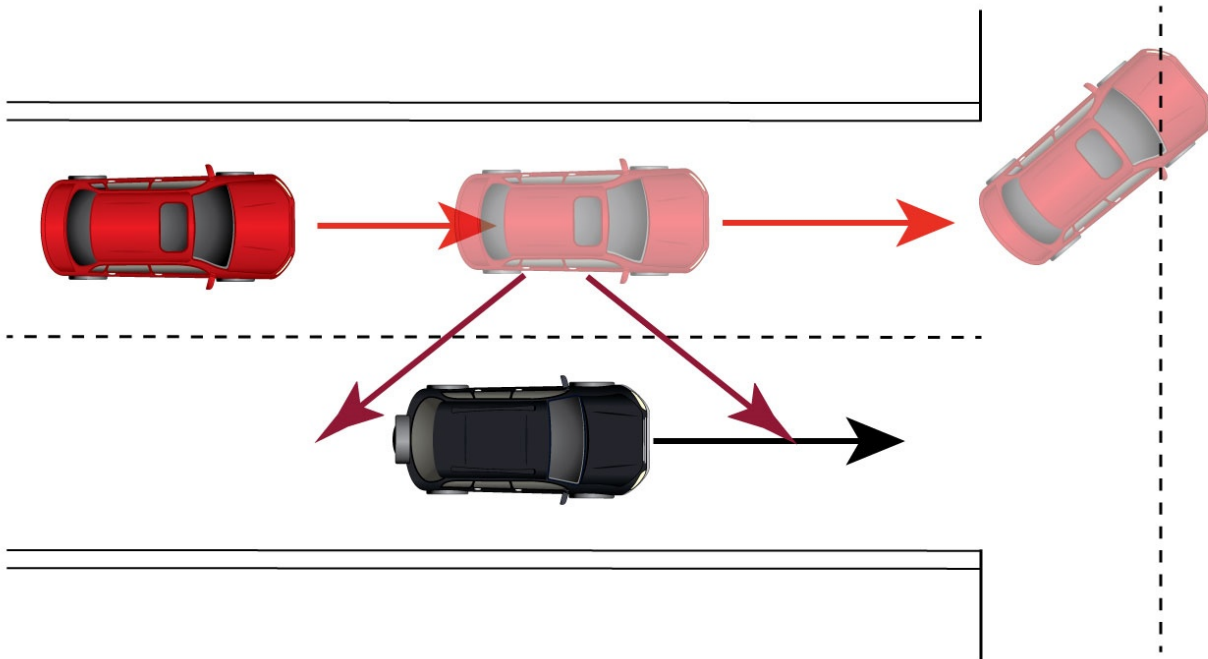

Схема нападу за допомогою одного автомобіля

Збройний напад з використанням двох автомобілів

Ситуація і можливі варіанти дій:

- один автомобіль використовується для створення перешкод руху (в автомобілі одна людина);
- один автомобіль використовується для нападу (водій і два пасажери);
- повз проїжджає автомобіль, призначений для створення перешкод руху, який стає попереду і пригальмовує;
- повз проїжджає автомобіль нападу, з якого відкривають вогонь;
- автомобіль, що створює перешкоди руху, набирає швидкість і проїжджає вперед;
- обидва автомобілі повертають на перехресті.

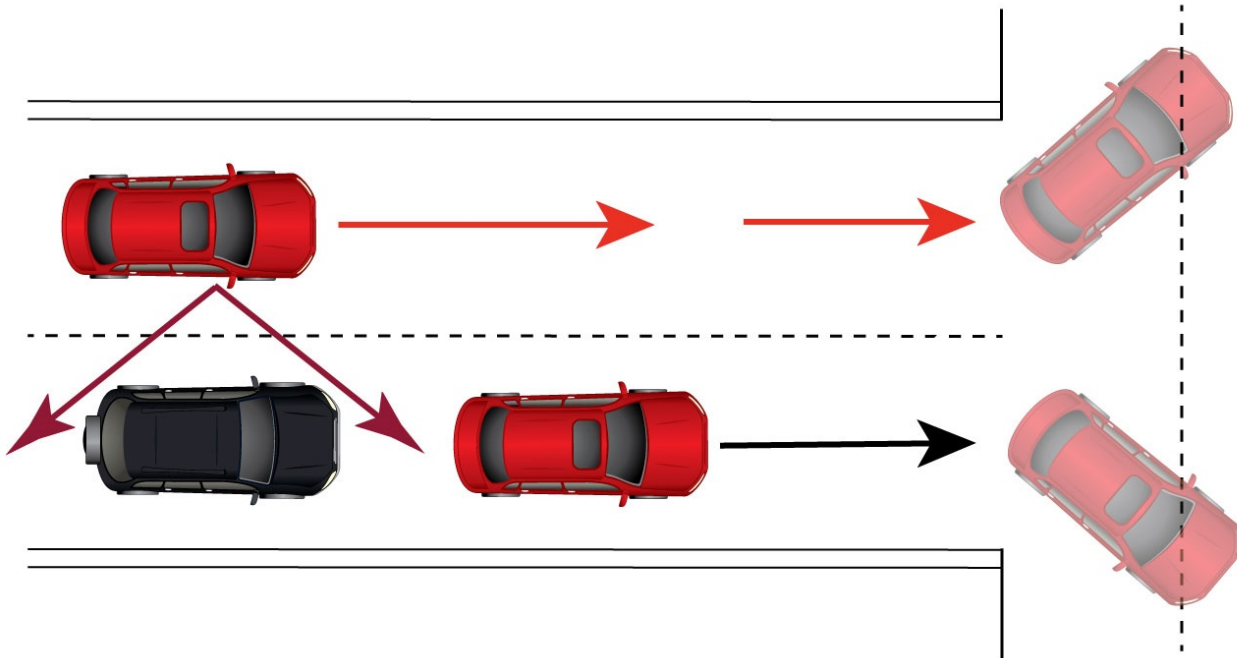

Схема нападу з використанням двох автомобілів

Напад на автомобіль з “Особою” з використанням трьох автомобілів

Ситуація і можливі варіанти дій:

- один автомобіль направляється вперед для блокування однієї смуги;
- блокування смуги може бути досягнуто за рахунок зупинки автомобіля на проїжджій частині чи зіткнення автомобіля з автомобілем, у якому знаходиться “Особа”;
- інші два автомобілі прямують за автомобілем, у якому знаходиться «Особа», що охороняється, по двох смугах;
- наближаючись до місця блокування смуги, один автомобіль блокує збоку, інший позаду;
- автомобіль з “Особою” опинився в "коробочці”;
- здійснюється напад (відкривається вогонь).

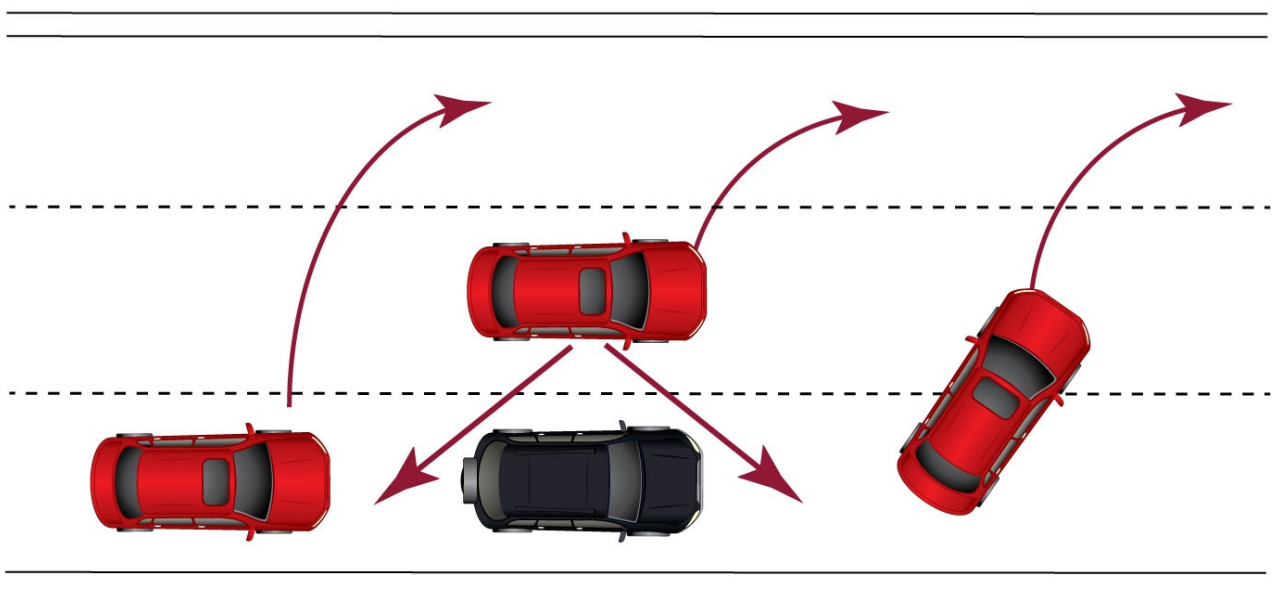

Схема нападу з використанням трьох автомобілів

Особливий випадок являє собою ситуація, коли для нападу задіяний автомобіль, обладнаний спеціальними сигналами (проблисковими маячками та сигнально-гучномовним пристроєм), (як правило, для цього використовується викрадений автомобіль, обладнаний СГП), дії нападників частіше всього містять в собі:

- вмикається сирена і "маячок" на даху;
- рух автомобіля, який нападає здійснюється по осьовій лінії або по зустрічній смузі руху;
- автомобіль, обладнаний спецсигналом, під'їжджає збоку до автомобіля "Особа", відбувається напад;
- автомобіль, обладнаний спецсигналом, зникає.

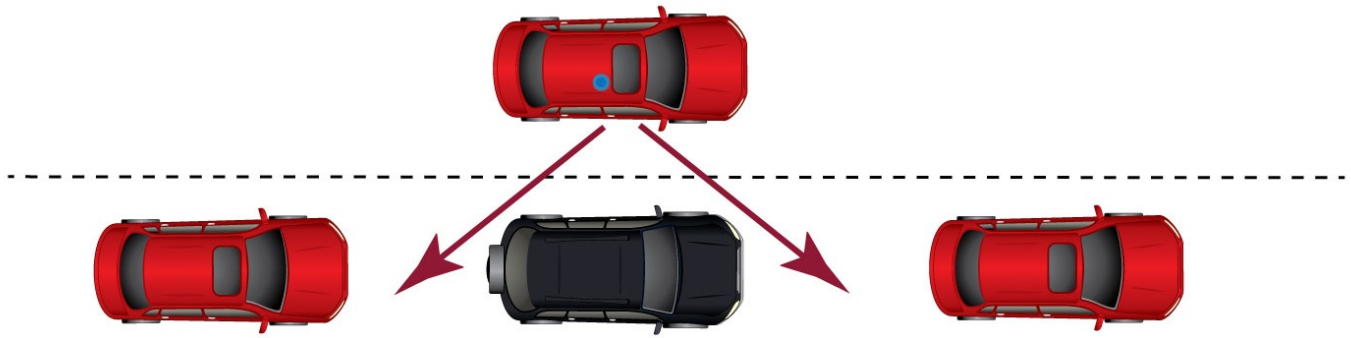

Схема нападу з використанням автомобіля, обладнаного спеціальним сигналом

У випадку нападу, автомашина з "Особою", при можливості, повинна якнайшвидше залишити місце нападу. У даній ситуації одна з машин супроводу може залишитися на місці нападу для його відбиття.

Дії працівників охорони, що знаходяться в автомобілі супроводу при загрозі раптового нападу, коли не визначений точний напрямок можливого нападу

В автомобілі супроводу знаходяться два працівника охорони і водій.

При виникненні ситуації, що вимагає зупинки і відбиття нападу:

- водій зупиняє автомобіль і лягає на переднє сидіння нижче рівня скла дверей;
- працівник, що сидить поруч з водієм, залишає салон через праві двері і приймає положення для стрільби, контролюючи зону праворуч по ходу руху;
- охоронець, що сидить позаду ліворуч, залишає салон через ліві задні двері і здійснює приготування для стрільби, контролюючи зону ліворуч по ходу руху.

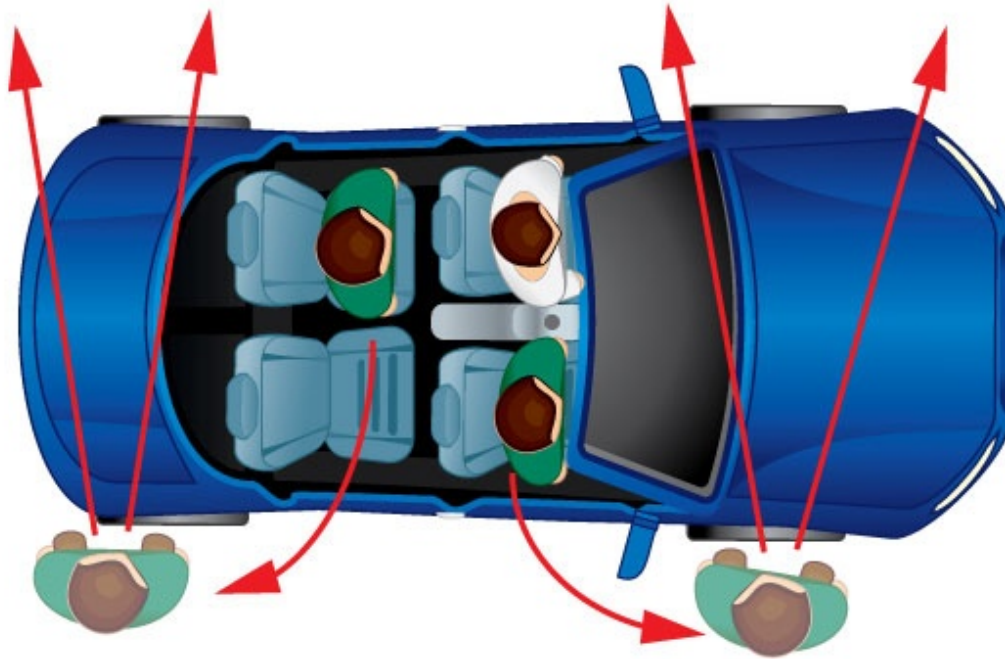

Схема. Два працівника охорони і водій

В автомобілі супроводу знаходяться три працівники охорони і водій

При виникненні ситуації, що вимагає зупинки і відбиття нападу:

- при зупинці порядок дій двох працівників охорони аналогічний вищевикладеному;
- третій працівник, що сидить праворуч позаду, залишає салон через праві задні двері, приймає положення для стрільби і контролює зону позаду.

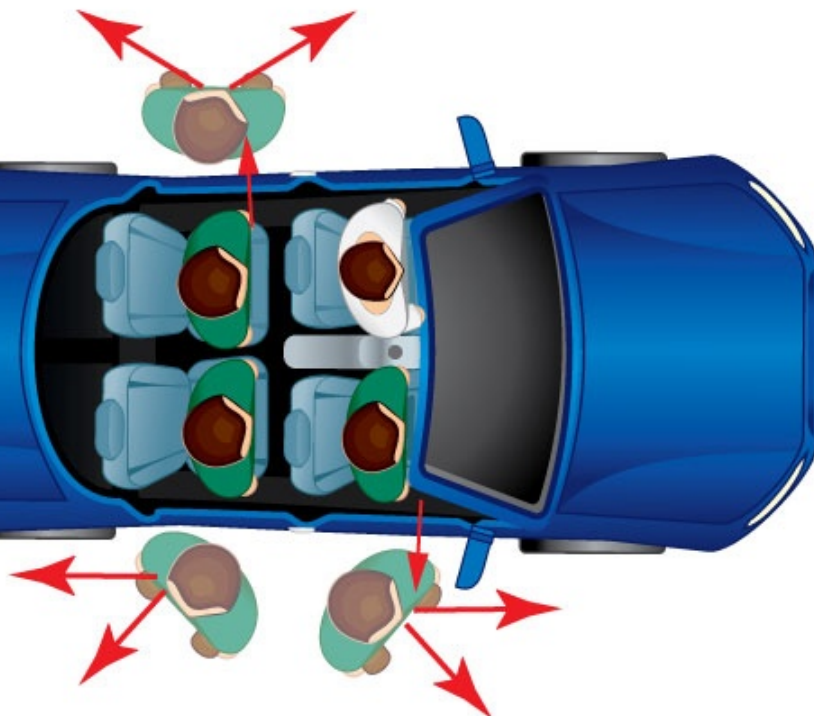

Схема. Три працівники охорони і водій

Дії працівників охорони при раптовому нападі, коли точно визначено з якого напрямку вчинено напад

В автомобілі супроводу знаходяться два працівники охорони і водій.

При виникненні ситуації, що вимагає зупинки і відбиття нападу:

- водій повинен зробити маневр з правим (лівим) розворотом, щоб підставити лівий (правий) бік, потім діє так само, як і в першому випадку;
- працівник праворуч від водія залишає салон через праві двері і займає позицію для стрільби за правим переднім крилом;
- працівник, що сидить позаду, залишає салон через праві (ліві) двері і займає позицію для стрільби за правим заднім крилом.

В автомобілі супроводу знаходяться три працівники охорони і водій.

При виникненні ситуації, що вимагає зупинки і відбиття нападу:

- порядок дій водія і працівників, що сидять праворуч від водія і ліворуч позаду такі ж, як і у ситуації, що викладена вище;
- працівник, що сидить праворуч позаду, залишає салон через праві двері і займає позицію за автомобілем позаду, контролюючи зону ліворуч з тилу.

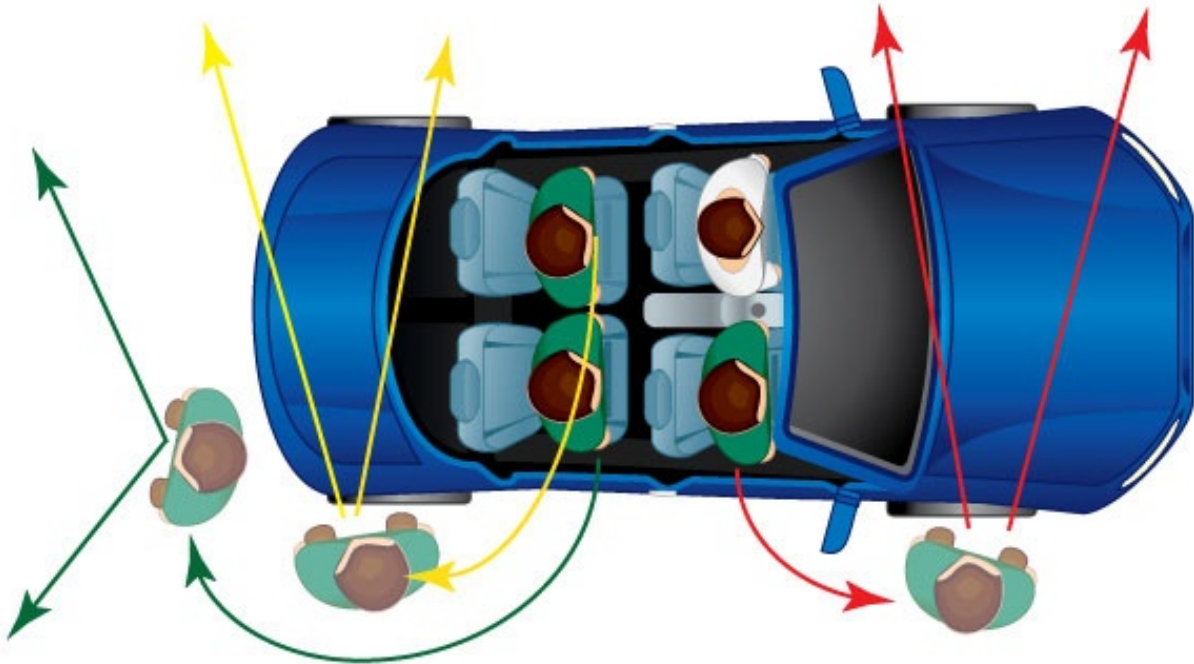

Схема. Три працівника охорони і водій

Способи евакуації особи, що охороняється, з автомобіля

Під час руху кортежу автомобілів особа, що охороняється може бути евакуйована з лімузіна в зв'язку з його механічною несправністю або під тиском обставин. Ми вивчимо способи евакуації в обох ситуаціях.

А. Обставини, що вимагають евакуації особи, що охороняється з лімузіна

1. Механічні неполадки лімузіна.

Підрозділи охорони не знаходяться під тиском обставин при евакуації осіб, що охороняються внаслідок виявлення таких механічних несправностей, як:

- відмова двигуна;
- спушене колесо;

-
- відсутність палива;
 - інші механічні несправності.

2. Несправний лімузин в напруженій ситуації.

Особа, що охороняється може бути евакуйована з лімузина, якщо він виходить з ладу внаслідок:

- дорожньо-транспортної пригоди;
- нападу, спрямованого проти особи, що охороняється;
- виникнення надзвичайної або кризової ситуації, що потребує негайного залишення території.

Ви знаходитесь під тиском обставин, якщо необхідність евакуації особи, що охороняється впливає з ситуації, що спричинена неминучою небезпекою, а швидкість є обов'язковою умовою і ви не взмозі належним чином забезпечити безпеку об'єкту.

Б. Способи евакуації для випадку, коли лімузин не підлягає тиску обставин

1. Якщо лімузин вийшов з ладу із-за механічної несправності:

Його водій повинен проінформувати старшого наряду;

- старший наряду повинен проінформувати керівника зміни;
- старший наряду повинен передати повідомлення з вказівками про переведення особи, що охороняється в кінцевий автомобіль або в резервний лімузин (якщо він є);
- після цього транспортні засоби переміщуються на безпечну ділянку дороги. Кінцевий автомобіль займає положення поряд з представницьким, зі сторони того борту, біля якого сидить особа, що охороняється, і обидва автомобілі зупиняються;
- співробітник, що сидить в кінцевому автомобілі біля борту, ближчого до представницького автомобіля, повинен вийти зі свого автомобіля і зайняти місце між обома автомобілями в тильній частині;
- коли старший наряду порохує ситуацію безпечною, він повинен вийти з лімузина, відкрити двері для особи, що охороняється і прикрити перехід особи, що охороняється в кінцевий автомобіль;
- як тільки особа, що охороняється провела посадку в кінцевий автомобіль, старший наряду займає місце тилового співробітника з кінцевого автомобіля, закриває двері автомобіля, а тоді дає керівнику зміни знати, коли можна без ризику від'їжджати;
- співробітник, що прикриває тил кортежу автомобілів, повертається на своє місце в кінцевому автомобілі тільки тоді, коли в ньому є достатньо місця. В більшості випадків він повинен залишатись з представницьким автомобілем.

2. У випадку дорожньо-транспортної пригоди, внаслідок якої лімузин виходить з ладу, старший наряду, в першу чергу, оцінює стан особи, що охороняється.

а) Після цього старший наряду віддає розпорядження про перевід особи, що охороняється в інший автомобіль, наприклад:

-
- резервний лімузин;
 - кінцевий автомобіль;
 - ведучий автомобіль;
 - інший транспортний засіб, що є в наявності.

б) Крім водія, з представницьким автомобілем повинен залишатися ще один співробітник служби охорони.

В. Евакуація у випадку, коли лімузин піддається тиску обставин

Сценарій І:

Кортеж зупинений на перехресті або на полосі руху. Лімузин зупинився на відстані не менше половини довжини кузова до автомобіля попереду. Лімузин, на який здійснюється напад, виведений з ладу:

- Старший наряду переходить на заднє сидіння лімузина і прикриває особу, що охороняється;
- Старший наряду дає команду на виштовхування вліво або вправо.
- Водій лімузина знімає ногу з педалі гальма, міцно береться за кермо і спрямовує у вказану сторону;
- Водій кінцевого автомобіля під'їжджає впритул до заднього бампера лімузина і виштовхує його з небезпечної зони;
- Коли лімузин опиниться в безпечному місці, керівник зміни віддає наказ: "Розчепитися";
- Водій лімузина спрямовує його по прямій лінії, даючи йому можливість зменшити швидкість;
- Водій кінцевого автомобіля припиняє виштовхування лімузина і виводить свій автомобіль із зачеплення з ним. По мірі збільшення відстані між представницьким і кінцевим автомобілями, останній перебудовується в бік, більш віддалений від місця, звідки проводився напад, таким чином, щоб лімузин опинився між нападаючим і кінцевим автомобілем;
- Коли обидва автомобілі опиняться поряд і в безпечному місці, керівник зміни віддає наказ: "Стій";
- Зброя повинна знаходитись у готовності до негайного використання. Співробітник, що сидить в кінцевому автомобілі зі сторони від представницького автомобіля, виходить зі свого автомобіля і забезпечує прикриття евакуації. Решта співробітників повинні бути готовими до розвертання або до відбиття нападу, якщо це необхідно;
- Старший наряду переводить особу, що охороняється в кінцевий автомобіль.
- Після завершення операції старший наряду доповідає керівнику зміни про готовність до відправлення;
- Кінцевий автомобіль залишає дане місце і переміщується на наступний об'єкт або в найближче сховище;
- На вихід з кінцевого автомобіля і на посадку в нього витрачається час, тому виходити з кінцевого автомобіля повинна мінімальна кількість співробітників.

Дії нарядів в екстремальних ситуаціях

Рухаючись по місту необхідно тримати швидкість потоку, дотримуючись правил дорожнього руху.

Найбільше зручний крайній лівий ряд, знаходячись в якому водій може ефективно протидіяти обгону зловмисників зліва.

По-можливості не слід займати місце в потоці за вантажним автомобілем, так як різко зменшується огляд і в екстремальній ситуації ви виявитесь неготові для прийняття правильного рішення.

Зупиняючись на заборонений сигнал світлофора, намагайтесь опинитися в першому ряду, щоб мати можливість безперешкодно продовжити рух.

У разі нападу на автомобіль, екіпаж по радіостанції негайно повідомляє про це чергового підрозділу "Охорони" чи територіального органу внутрішніх справ та вживає заходи до відбиття нападу.

Підвищену увагу повинен викликати самотній "даїшник" на безлюдній дорозі чи в іншому потенційно небезпечному місці без службового автотранспорту.

Завжди проявляйте підвищену пильність і обережність у випадках непередбаченого "ремонті дороги" – улюбленого способу зловмисників заманити жертву у пастку. Ставши свідком реального випадку ДТП, не зупиняючись повідомте про це по радіозв'язку співробітників ДАІ.

Якщо ваш автомобіль попав в аварію, але може продовжити рух, намагайтесь добратися до найближчого поста ДАІ.

Як правило, перед нападом на автомобіль відбувається підготовчий етап, в ході якого зловмисники прораховують кожен свій крок, намагаючись зробити все можливе, щоб напад пройшов в максимально стислі строки і з мінімальними для них втратами.

Найбільш типові дії зловмисників при підготовці нападу, які можливо і треба розпізнати.

На шляху слідування: блокування одним чи кількома автомобілями проводиться з метою зупинки автомобіля. Серед інших прийомів – під'їзд, витискання з полотна дороги в кювет боковим ударом. Наприклад: нападник обганяє автомобіль і різко скидає швидкість, одночасно підрізає йому кут руху. Створюючи аварійну ситуацію, зловмисники змушують автомобіль притиснутись до узбіччя чи виштовхують його з полотна дороги в кювет, чи спрямовують на смугу зустрічного руху.

Протидія:

- "поліцейський розворот": водій скидає швидкість, переходить на першу передачу, різко повертає кермо вліво, тим самим здійснює розворот в зворотньому напрямку;
- розворот на 180 градусів із застосуванням ручного гальма: водій гальмуванням знижує швидкість не менше ніж до 35 км/год (на рівному асфальтовому покритті швидкість повинна бути вища, ніж на дорозі з покриттям з гравію), потім різко вмикає ручне гальмо, повертає кермо вправо чи вліво, фіксує його положення. В результаті цих дій автомобіль

розвертається на місці на 180 градусів, що дозволяє на підвищеній швидкості виїхати з небезпечної зони;

- розворот на 180 градусів після руху заднім ходом: віддаляючись на значну відстань від небезпечного місця заднім ходом, різко вмикються ножні гальма з поворотом колес вправо чи вліво, автомобіль розвертається на 180 градусів.

Література

1. Конституція України ст.27.
2. Закон України «Про охоронну діяльність» від 22.03.2012 р.
3. Постанова КМ України від 10.08.1993 р. №615 “Про заходи щодо вдосконалення охорони об’єктів державної та іншої форм власності”.
4. Постанова КМ України від 15.08.2001 р №1053 «Про внесення змін до постанови КМ України від 10.08.93 р. №615.
5. Постанова Ради Міністрів УРСР від 27.02.91 р. №49 "Про затвердження правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку в Українській РСР", з доповненнями, які внесені Постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.92 р. №597 та від 30.07.93 р. №583.
6. Постанова Кабінету міністрів України "Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії від 07.09.93р. №706.
7. Указ Президії Верховної Ради СРСР №1432 від 19 червня 1984 р. «Про затримання правопорушників працівниками воєнізованої охорони та застосуванні ними у виключних випадках зброї»
8. Кримінальний кодекс України ст.36-39.
9. Статут ППСМ ст.200-221.
- 10.Наказ ДДСО при МВС України №133 від 10.05.2005 р. “Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні з вогнепальною зброєю працівниками цивільної охорони підрозділів ДСО при МВС України”
- 11.Наказ МВС України №141 від 27.03. 2008 р. «Про забезпечення контролю за обліком, збереженням, видачею й прийманням зброї, боєприпасів і спеціальних засобів у чергових частинах ОВС України».
- 12.Наказ МВС України №1432 від 25.11.2003 р. «Про організацію службової діяльності СПМО «Титан»
- 13.Наказ ГУДСО при МВС України №231 від 24.07.2001 р. «Про затвердження Примірного договору на забезпечення особистої безпеки фізичної особи підрозділами Державної служби охорони при МВС України»
- 14.Наказ МВС України №622 від 21.08.98 р. „Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів.
- 15.Наказ ГУДСО №245 від 29.11.96 р. «Про затвердження Інструкції про заходи забезпечення особистої безпеки працівників міліції ДСО під час виконання службових обов’язків».
- 16.Наказ МВС України №493-96 р. Організація пошуку вибухових пристроїв в будинку.
- 17.Наказ Державного Комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду №104 від 15.05.2007 р. «Про затвердження Вимог

технічної безпеки до місць зберігання вибухових матеріалів промислового призначення».

18. МВС України Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр. Методичні рекомендації Особливості пошуку вибухових речовин, засобів їх ініціювання, бойових припасів у автомобільному транспорті та заходи безпеки при їх виявленні.
19. Тактико-спеціальна підготовка співробітників СПМО «Титан». Збірник лекцій та практичних вправ. Вінниця. 2007.
20. Посібник «Спецтактика охорони фізичних осіб» Київ. Вінницьке УППО – 1998 р.
21. Виявлення, попереднє дослідження та вилучення саморобних вибухових пристроїв: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.09/Т.М. Бульба; Київ. нац. ун-т внутр. справ. – К., 2009. – 18 с. — укр.
22. Дильдин Ю. М., Мартынов В. В. и др. Основы криминалистического исследования самодельных ВУ. — М., 1992.
23. Пауэлл У. Поваренная книга анархиста. — М., 1995.
24. Эпов Б. А. Основы взрывного дела. — М., 1974.
25. Андрій Дорошенко. Терор і тероризм. – “Політика і час” № 8-9, 1997
26. Ліпкан В.А., Никифорчук Д.Й., Руденко М.М. Боротьба з тероризмом. – К.: Знання України, 2002 р. (НАВСУ).
27. Козлов С. М., Сенчуков Ю.Ю. «Азбука телохранителя». Здоров'я народу. Москва. 2004 р.
28. «Учебник телохранителя» (базовий курс) Москва. 1996 г.
29. Т.Шевчук «Безпека бізнесмена та підприємництва в Україні», Київ «Фенікс» 2000 р.
30. Учебник «Служба безопасности», АСТ ГЕЛЕОС ЛГ Информейшн Груп; 1998 г.
31. Г.В.Козачков. Телохранитель в России. Ростов н/Д; «Феникс», 2005.
32. А.П.Судоплатов; С.В.Лекарев. Безопасность предпринимательской деятельности, - М, ОЛМА – ПРЕСС, 2001.
33. Негосударственная безопасность. Руководство по подготовке профессиональных телохранителей. – Ростов-на-Дону; «Феникс», 2002.
34. Деликатный С.К., Половникова Ж.Ю., Прыгунов П.Я. Основы профессиональной и психологической подготовки сотрудников личной охраны. – Киев. 1998.
35. Антипенко В.Ф. Тероризм: кримінологічна та кримінально-правова характеристика. – К., 1999 р;
36. Ємельянов В.П. Тероризм – як явище і як склад злочину. – К. 1999 р.;
37. Ємельянов В.П. Злочини терористичної спрямованості. – Харків: Рубікон, 1997р.;
38. Ємельянов В.П. Тероризм і злочини з ознаками тероризування. – М.: Nota Bene, 2000 р.
39. А. Змеевский, В. Тарабрин. Терроризм. Нужны скоординированные усилия мирового сообщества. - «Международная жизнь» №4, 1996. ст.12-17.
40. Телохранитель/под общ.ред. А.Е.Тараса. – Мн.;Харвест, 1998.

-
41. Посібник «Спецтактика охорони фізичних осіб» Київ. Вінницьке УППО – 1998 р.
 42. Т.Шевчук «Безпека бізнесмена та підприємництва в Україні», Київ «Фенікс» 2000 р.
 43. Тактико-спеціальна підготовка співробітників СПМО «Титан». Збірник лекцій та практичних вправ. Вінниця. 2007.
 44. Г.В.Козачков. Телохранитель в России. Ростов н/Д; «Феникс», 2005.
 45. А.П.Судоплатов; С.В.Лекарев. Безопасность предпринимательской деятельности, -М, ОЛМА – ПРЕСС, 2001
 46. Негосударственная безопасность. Руководство по подготовке профессиональных телохранителей. – Ростов-на-Дону; «Феникс», 2002.
 47. Деликатный С.К., Половникова Ж.Ю., Прыгунов П.Я. Основы профессиональной и психологической подготовки сотрудников личной охраны. – Киев. 1998.
 48. Учебник «Служба безопасности», АСТ ГЕЛЕОС ЛГ Информейшн Групп; 1998 г.
 49. Телохранитель/под общ.ред. А.Е.Тараса. – Мн.; Харвест, 1998 г.
 50. Посібник «Спецтактика охорони фізичних осіб» Київ. Вінницьке УППО – 1998 р.
 51. «Учебник телохранителя» (базовый курс) Москва. 1996 г.
 52. Козлов С. М., Сенчуков Ю.Ю. «Азбука телохранителя».Здоров'я народу. Москва. 2004 г.
 53. Т.Шевчук «Безпека бізнесмена та підприємництва в Україні»,Київ «Фенікс» 2000 р.